

Kalingkawasan sa Ehipto ang Exodo. Alang sa Biblia katingalahan ni nga buhat sa Diyos: ang kalingkawasan sa yuta sa kaulipnan ngadto sa yuta nga gisaad. Ang Diyos naglingkawas sa iyang katawhan “sa dakong kusog ug sa kamot nga gamhanan” sa pag-abli niyag agianan sa dagat.

Ang Exodo kasingkasing o dugukan sa Daang Kasabotan. Makahuloganon kini, kay gipakita dinhi ang Diyos nga naglingkawas sa katawhan, sukwahi sa giingon sa way pagtoo nga “ang kahadlok momugnag mga diosdios.” Gani si Lenin sa basahon: *Socialism and Religion* (Sosyalismo ug Relihiyon) mipuno nga ang relihiyon “nagtudlog pailob, pagdawat sa kasakitan ug pag-antos sa kinabuhi. Ug nagpakatulog nila aron molaom lang sila sa langitnong ganti.”

Apan dili ni tinuod. Sa Exodo, wala moanhi ang Diyos aron pagtisok og kahadlok. Naminaw siya sa tuaw sa dinaugdaog ug giulipon aron paghatag og pagsalig, aron pagpukaw sa paglaom alang sa matuod ug linangkob nga kalingkawasan, ug aron pagpugula alang nila og manggihatagong mga pangulo. Ang Exodo sumbanan sa matuod nga tawhanong kagawasan.

Aron masabot ang kalingkawasan sa katawhan sa Diyos, kinahanglang mobalik-lantaw ta sa makasaysayanong kahimtang adtong panahona.

Mga Makasaysayanong Kasayoran

Human sa 500 ka tuig gikan ni Abraham, ang mga Ehiptoanon nabuntog ug gidominar sa pundok sa katawhan gikan sa Asia. Gidala nila ang daghang tribu gikan sa kamingawan (tan-awa ang sugilanon ni Jose). Sa nakaangkon nag balik sa gahom ang mga Ehiptoanon pinaagi sa kaugalingong hari, giulipon nila ang maong mga tribu, ug dagan ini mikagiw aron paglikay sa buhis ug sa pinugos nga trabaho. May gipalayas (Ex 12:31); ang uban miikyas sa kagabhion. (Ex 12:38).

Usa ini nga gigukod sa nagkarwaheng mga Ehiptoanon, gipanalipdan sa katingalahang pagpangilabot sa Diyos: Unya nakita sa mga Israelita ang mga patayng lawas sa baybayon (Ex 14:30). Ang milagro sa paglabang sa Pulang Dagat nahimo tungod sa nangulo sa nangikyas gikan sa Ehipto, si Moises, ang propeta sa Diyos. Gihubad niya kining Diyosnong buhat: Si Yahweh, ang bugtong Diyos, nagpili sa Israel nga maiyang katawhan, ug nagpagawas nila sa kaulipnan sa Ehipto aron pagbalaan nila taliwala sa ubang katawhan.

Ang Exodo, o ang Kalingkawasan sa Ehipto, sinugdan sa kasaysayan sa Katawhan sa Diyos. Si Moises ug ang iyang katawhan nagdugay sa mga tuboran sa Sinai. Didto gihatagan sila ni Moises sa Balaod ni Yahweh uban sa kasugoan: Si Yahweh Diyos nga nagdili sa Israel pagsimba sa mga diosdios; hinuano, si Yahweh lang ang ilang alagaran.

– Si Yahweh, nga labaw sa bisag unsang mahunahunaan sa tawo, dili buot nga buhatan og bisan unsang imahen o larawan: “Ayaw pagbuhat og kinulit nga mga dios-dios...”

– Si Yahweh naghatag nilag misyon pagpanag-iya sa yuta sa Canaan alang sa Israel.

Ang taas nga kasaysayan sa katawhan sa Diyos nagsugod sa Exodo. Kining unang kasinatian nakapaposisibl sa ubang kasinatian nga mahatagan lag katumanan sa pag-abot na sa Manluluwas.

Ang Exodo

Ang Exodo gisulat sa tagsulat sa Genesis. Tan-awa ang pasiuna sa Genesis mahitungod sa mga Yahwista, Elohista ug mga Pari.

Angay ba natong toohan nga ang tanang hitabo sumala gyod sa gisaysay sa Exodo? Una sa tanan, tan-awon nato ang pipila ka punto. Ang karaang magsusulat (gitawag og Yahwista sa mga batid sa Biblia) nagsulat sa kasaysayan pinasikad sa nagkalainlaing dokumento nga bililhon sa kasaysayan, bisag may higayon nga ang panghitabo gihulagway pinaagig balak. Ang ubang magsusulat hinuon naggamit sa kagawasan paghanay sa istorya ug ang unang gitagad mao ang pagkutlog bag-ong mensahe gikan sa karaang hitabo nga gipili sa Diyos aron pagtudlo ug paglingkaw sa Israel.

Kon mao na, dili ba diay makasaysayanon ang mabasa sa Exodo? Duha ka butang ang sigurado. Una, dili angayng isipon nga insakto ang paghulagway sa situwasyon kondili, pagpahinudom sa katawhang Hebreo sa gitipigang kasaysayan. Human molabay ang daghang siglo, gipaningkamotan nila pagdiskobre sa kahulogan sa ilang padulngan isip katilingban. Apan sa laing bahin, kining paghulagwaya nga mahimong gipahaom lang o gisayon nga sabton o kaha gihimong mito, salamin sa mga timawa ug dinaugdaog. Dinhi mahibaw-an nila ang mga problema ug mahukman ang ilang paningkamot sa pagpadulong sa tinuod nga kagawasan.

Sa tibuok dagan sa kasaysayan gisublisubli sa mga tagsulat sa Biblia paghisgot ang panghitabo sa Exodo, sa katuyoan nga mapakita kanunay sa paagi sa katawhan giunsa sa Diyos paggiya nila ngadto sa bag-ong kalingkawasan (Is 43:16-19). Sa samang paagi malantaw nato sa Exodo ang unang paghulagway sa pagpakigbisog karon sa Katawhan sa Diyos, ang Simbahan, batok sa panglutos, panaugdaog, pagkabuta; sa kabangis, kahakog, ug kahadlok.

Midaghan ang mga Hebreo

1¹ Ania ang mga ngalan sa mga anak ni Israel nga miuban ni Jacob pag-adto sa Ehipto; ang matag usa nila ug ang ilang pamilya: ²Si Ruben, Simeon, Levi ug Juda. ³Si Isaac, Zabulon, Benjamin ⁴Dan ug Nef-tali, Gad ug Aser. ⁵70 ang tanang kaliwat ni Jacob. Gawas si Jose nga diha na sa Ehipto.

⁶Namatay si Jose ug ang tanan niyang igsoon ug ang ilang kaliwat. ⁷Apan sumasanay ang mga anak ni Israel. Mipadayon sila pagdaghan ug misanay hangtod nga nalukop nila ang tanang yuta.

Giulipon ang mga Hebreo

⁸Bag-ong hariang nagmando sa Ehipto nga wala makaila ni Jose. ⁹Namulong siya sa katawhan: “Tan-awa, midaghan pag-ayo ug milabaw kakusgan kay kanato ang mga Israelita. ¹⁰Kinahanglang magbantay ug magmaigmat ta sa pagtratar nila, kay kon dili, mosamot silag daghan. Sa panahon unya sa gubat makadugang sila sa gidaghanon sa atong kaaway, kon adto sila molaban. Mosupak sila nato ug moikyas ining yutaa.”

¹¹Busa, nagbutang silag mga kapas sa trabaho nga modaugdaog ug moulipon sa mga Israelita. Gipabarog nila alang ni Paraon ang mga kamalig sa Pitom ug Rameses. ¹²Apan bisan

sa hilabihang panaugdaog misamot kadaghan ang mga Israelita. Nakatag sila sa tanang dapit hangtod nga nahadlok pag-ayo ang mga Ehiptohanon kanila.

¹³Sa walay kukaluoy, gipugos sa mga Ehiptohanon pagpatrabaho ang mga anak ni Israel. ¹⁴Gilisudlisod pag-ayo ang ilang kinabuhi sa bug-at nga trabaho sa tisa ug semento ug sa tanang matang sa trabaho sa kaumahan. Gipig-otan sila sa mga Ehiptohanon sa ilang gibuhat.

¹⁵Gisugo sa hari sa Ehipto ang mga mananabang nga Hebreo, si Sifra ug si Pua: ¹⁶“Sa pagpanabang ninyo sa mga babayeng Hebreo nga nahimutang na sa angkanan, patya ang bata kon lalaki, apan kon babaye pasagding mabuhi.”

¹⁷Sanglit may kahadlok man sa Diyos ang mga mananabang, wala nila tumana ang sugo sa hari sa Ehipto. Gipasagdan nila nga mabuhi ang mga batang lalaki. ¹⁸Busa, gipatawag sa hari ang mga mananabang ug gingnan: “Nganong inyo ning gibuhat? Nganong gipasagdan ninyo nga mabuhi ang mga batang lalaki?” ¹⁹Mitubag ang mga mananabang: “Ang mga babaye god nga Hebreo dili sama sa mga babayeng Ehiptohanon. Baskog sila, ug makapanganak sa dili pa mabot ang mananabang.”

²⁰Busa, gibendisyonan sa Diyos

• **1.1** Sulod sa kapid-an ka siglo, ang kadaghanan sa katawhan grabing gidaugdaog. Apan ang kahimtang nila wala mahatagig gibug-aton sa mga batid sa kasaysayan. Talagsa ra ang gipakita nga pag-alsa ug pagsukol. Tingali kay ang kadaghanan nakadawat sa kaulipnan isip kabahin sa kinabuhi? Wala sila masayod nga ang gidangatan nila supak sa tawhanong kata-rong busa, supak sa Diyos, ang Diyos sa kinabuhi ug kagawasan. Ang ilang kahimtang nagtukmod sa Diyos sa pagpangilabot, bisag makausa lang, aron paglingkawas sa dinaugdaog nga mga Hebreo. Ang una ning lakang sa kasaysayan sa Katawhan sa Diyos.

Gipaklaro pag-ayo sa Biblia ang kahimtang sa mga Hebreo sa Ehipto:

– Ang kadagkoan sa Ehipto nahadlok sa katawhan nga nag-anam kadaghan ug naghulga sa nasodnong siguridad.

– Gipugos sila pagtrabahog bug-at aron pagtukod og mga proyekto nga manalipod sa hari ug sa kasundalohan nga nagyatak sa mga katungod ug dignidad sa mga ulipon (b.11).

– Ang pagpahimulos og panglupig nag-abay sa minanap nga pamuo ug sa politikanhong kalihokan nga gidili kanila sa mga Ehiptohanon;

– Ang kataposan mao ang pagpakanaog sa balaod aron dili modaghan ang mga Israelita.

Ang kahimtang sa panglupig ug panaugdaog makita pod sa 1 Mac 1; 2 Mac 4; 2 Mac 6; Is 5:8; Am 5:10; Ez 34; Mik 2:1, Job 24:1; 25:9; Pag 3:32.

Kinsa man si *Sifra* ug si *Pua*? Mga ngalan ni sa Ehiptohanong babaye, nga, tungod sa maunongong gugma alang sa gilupig ug gidaugdaog nga katawhan, wala magtagad sa sugo sa hari ug nagdumili pagbuhat sa supak sa tanlag.

ang mga mananabang. Midaghan ang ilang kabanayan ug misanay pag-ayo. ²¹ Kay nagtamod man sila sa Diyos, gihimo silang inahan sa panimalay.

²² Dayon, gisugo ni Paraon ang katawhan: “Ilabay sa suba sa Nilo ang matawo nga batang lalaki nga Hebreo; apan buhia ang mga babaye.”

Gilwas si Moises

2 ¹ Sa dihang may nagminyo nga babaye ug lalaki sa tribu ni Levi. ² Nanganak ang babaye og batang lalaki. Kay nakita niya nga gwapo ang bata, gitagoan niya kini sulod sa tulo ka bulan. ³ Dihang dili na matago ang bata, naglala siyag baskit sa papiro nga gipintalan niyag alketran ug aspalto. Gipahigda ang bata sa bukag ug gibusot sa kasagbotan daplin sa sapa sa Nilo. ⁴ Nagbarog layulayog dyotay ang magulang nga babaye sa bata nga nagbantay sa mahitabo.

⁵ Sa pagkanaog sa Nilo sa anak nga babaye ni Paraon aron maligo, samtang naglakawlakaw sa tampi ang iyang mga sulugoon, nakita niya ang bukag sa kasagbotan; gipakuha kini sa mga sulugoong babaye. ⁶ Giablihan ang bukag ug nakita ang batang lalaki nga naghilak! Naluoy siya sa bata. Matud pa niya, “Kini usa sa mga batang Hebreo.”

⁷ Ang igsoon sa bata miingon sa anak ni Paraon: “Buot ka ba nga mangita kog babayng Hebreo nga mapakasuso kaniya alang kanimo?” ⁸ Mitubag ang anak ni Paraon: “Sigi.” Milakaw ang batang babaye ug gitawag ang inahan ⁹ nga giingnan sa anak ni Paraon: “Dad-a ug alimahi ang bata alang nako. Bayran ra tikaw.” Gikuha sa babaye ang bata ug gialimahan. ¹⁰ Sa dako na ang bata, gidala sa inahan ngadto sa anak ni Paraon nga misagop sa bata. Gihinganla kini niyag Moises, nga nag-ingon: ‘Gihaw-as ko siya gikan sa tubig.’

Nailhan si Moises sa katawhan

¹¹ Human sa dugayng panahon, sa hamtong na si Moises, miadto siya sa mga igsoong Hebreo. Nasud-ong niya unsa kabug-at ang ilang trabaho. Unya, nakakita siya nga may Ehiptohanon nga mikulatag Hebreo, igsoon ni Moises. ¹² Milingilingi siya. Sa pagkasiguro nga walay nagtan-aw, iyang gipatay ang Ehiptohanon ug gilubong sa bonbon.

¹³ Sa paggawas niya sa sunod adlaw, nakakita siyag duha ka Hebreong lalaki nga nag-away. Nakigsulti si Moises sa may kasal-anan ug nangutana: “Nganong gipasakitan mo ang imong igsoon?” ¹⁴ Mitubag ang lalaki: “Kin-

• **2.1** Ang kalingkawasan sa mga Hebreo nagsugod sa yanong buhat sa inahan nga ngtahan sa kinabuhi aron pagluwas sa anak.

Ang iyang gibuhat nagpadayag sa gugma sa inahan. Supak sa iyang konsensya ang pag-sunod sa balaod nga dili tawhanon. Buhat ni sa pagtoo sa inahan nga naglantaw sa katingalahang kaugmaon nga gitagana sa Diyos alang sa bag-ong nahimugso nga kinabuhi; uban sa pagkasayod nga ang mga bata kaugmaon sa katawhan (tan-awa Heb 11:21).

Ang mga batid sa kasaysayan namahayag nga ang mga detalye sa maong saysay gilamdagan sa sugilambong ni Hari Sargon nga naluwos sa pagkalumos sa bata pa siya. Apan ang Israel nasayod nga si Moises naluwos sa kadaotan nga sagad dangatan sa mga Hebreo.

Gidugaydugay sa Diyos ang unang aksyon sa kaluwasan. Gihatagan niya ang batang Moises sa higayon pagkasinat sa harianong kinabuhi ug edukasyon nga dili masinat sa kagalingong pamilya. Kinahanglan nga ang

umaabot nga manluwos sa mga ulipon masinat sa gitawag nga kawasan. Ang mga ulipong Hebreo, sa laing bahin, wala mahabalo unsay pagkagawasnon.

• **11.** Si Moises nagpuyog kinabuhi sa prinsipal. Apan mag-adtoan siya sa gipuy-an sa iyang kaliwat ug nakita niya ang lisod nilang kahimtang.

Nasud-ong...(b. 11) Ang iyang reaksyon dili sama sa ubang dato nga imbis moduyog-ambit sa katawhan motalikod hinuon ug molangyaw sa ubang nasod. Wala piyonga ni Moises ang mata, sama sa gibuhat sa uban nga daling malimot sa kabos nga kagikan; naminaw hinuon siya sa inagulo sa katawhan ug wala isapayan ang isulti sa mga kauban sa nagharing klase o hut-ong sosyal sa katilingban.

Midapig si Moises sa kagsoonan. Ug wala madugay, may lain na sab nga matang sa kadaotan nga iyang nadiskobrehan: ang kagsoonan dili lang inosenting biktima. Ang panglu-

say nagtudlo kanimo nga pangulo ug maghuhukom namo? Naghunahuna ka ba paagpatay kanako sama sa imong gibuhat sa Ehiptohanon?" Nahadlok si Moises ug naghunahuna: "Sa walay duhaduha nasayod siya sa akong gibuhat!"

¹⁵ Sa pagkahibalo ni Paraon sa nahitabo, buot niyang patyon si Moises, apan miikyas ni ug miadto sa kayutaan sa Midian aron manimuyo didto. Unya, milingkod siya sa daplin sa atabay.

Si Moises sa Midian

• ¹⁶ Sa Midian dihay pari nga may pito ka anak nga dalaga nga nangadto sa atabay aron pagkalos ug tubig ug pagpuno sa mga pasawan nga paimnan sa karnero sa ilang amahan. ¹⁷ Apan may mga magbalantay sa karnero nga miabot ug mipapahawa nila. Busa, gitabangan ni Moises ang mga dalaga. Gipainom sab niya ang karnero.

¹⁸ Sa pagpauli na sa mga dalaga nangutana ang ilang amahan nga si

Reuel: "Nganong sayo mong nanguli karon?" ¹⁹ Mitubag sila: "May Ehiptohanon nga miluwat namo sa mga magbalantay sa karnero. Gikalosan mig tubig ug gipainom pa gyod ang mga hayop." ²⁰ Miingon ang amahan: "Hain siya? Nganong gibiyaan siya ninyo? Tawga siya ug pakan-a."

²¹ Miuyon si Moises sa pagpabilin didto, ug gipaasawa ni Reuel kang Moises ang iyang anak, si Sefora nga ²² nanganak ug lalaki nga gihinganlan ni Moises og Gersom tungod kay, matud pa niya: "Langyaw ko ining dapita."

Nahinumdom ang Diyos sa Israel

• ²³ Sulod ining taas nga panahon namatay ang hari sa Ehipto. Ug nag-agulo sa pag-antos ang mga Israelita tungod sa ilang pagkaulipon. Misangpit sila sa Diyos gikan sa ilang pag-antos ug gipaminaw sila. ²⁴ Nadungog sa Diyos ang ilang panghupaw. Ug nahinumdom siya sa kasabotan tali niya ug ni Abraham, Isaac, ug Jacob. ²⁵ Naluoy ang Diyos sa mga anak ni Israel ug, gitabangan sila.

pig nga ilang giantos may kalabotan sa kabangis, sa kadaotan ug sa kamapasagaron nga diha sab nila mismo. Wala sila respihoi sa mga Ehiptohanon, kay bisan sila mismo walay pagpakabana aron mahimong takos sa maong pagtahod. Ining panahona, si Moises wala masayod unsay buhaton. Milayay siya.

Si Moises nakahimo sa unang lakang nga mohatod sa kalingkawasan sa iyang katawhan. Susama ni sa uban nga, human makatilaw sa kahayahay, mipalabi pagtahan sa kaugalingon alang sa pag-alagad sa mga kabos. Wala hibalo nga nasumusunod sila ni Jesu Cristo, sumala sa Heb 11:24-26. Si Moises, tungod sa pagtoo, midumili nga tawgog anak sa anak ng babaye ni Paraon. Gipili niya nga makambit sa kalisdanan ug pag-antos sa katawhan sa Diyos, kay sa pagsinati sa lumalabayng kaluho nga naglunang sa sala; mao nga iyang gihatagag gibug-aton si Cristo nga gibiyabiay labaw sa bahandi sa Ehipto.

Tataw kaayo nga mas gipakabilihon sa Biblia ang paningkamot ug pakigbisog alang sa tawhanong dignidad; ingon man ang paningkamot sa mga bataan-on, mga mamumuo ug sa tanang katawhan, sa ilang pagpakigbisog alang sa tawhanong kalamboan ug sa mas aktibong pangilabot sa paghulma sa kaugmaon.

Apan kinahanglan sab nga masabtan nato nga ang kalingkawasan nga gipahimugso sa

Diyos magdala sa samang higayon sa kalingkawasan sa mga gambalay sa panglupig ug ang pagpaamgo sa tawo sa kaugalingong sala.

• 16. Isip magbalantay sa mga karnero sa kamingawan, nakasinati ug nakakat-on si Moises sa kinabuhing yano, kabos ug gawason, sama sa kang Abraham. Mitipon siya sa taga Midian, kaliwat sa Amahan sa mga magtotoo (Gen 25:2). Mao nga si Moises nakadawat gikan sa iyang ugangan, si Reuel, nga gitawag sab og Yetro (3:1), sa mga tradisyong mahitungod ni Abraham ug sa pagtoo sa bugtong Diyos.

• 23. *Misangpit sila...*(b. 23) Usahay, ang katawhan nawad-an sa bisag dyotay nga paglaom. Apan bisag nalimtan nila ang mga Saad, wala malimot ang Diyos. *Nagsud-ong* siya sa iyang mga anak nga lalaki ug babaye, ug nagpabiling buhi ang iyang gugma.

Ang Biblia nagtudlo nga may gitawag nga panahon sa Diyos, nga dili nato makab-ot pinasikad sa tawhanong panahon nga atong gitagal. Bisag maapora ni pinaagi sa pag-ampo ug kamanggihatagon nato sa pagtahan sa kaugalingon, *dili inyo ang kasayoran sa panahon nga gimbut-an sa Amahan* (Buhat 1:7).

Ang paglangan sa Diyos: 2 Mac 6:12; Heb 1:2; Sir. 35:19; Slm 44; Mc 4:26; Lc 18:1; Reb 6:11.

Ang nagdilaab nga sagbot

3¹ Nagbantay si Moises sa mga karnero ni Yetro, ang ugangan niyang pari sa Midian. Usa ana ka adlaw, gipasibsib niya ang hayopan sa iyang ugangan sa layong dapit sa kamingawan. Miabot siya sa Horeb, ang Bukid sa Diyos.

² Didto nagpakita kaniya ang Anghel ni Yahweh sa nagdilaab nga kalayo taliwala sa mga sampinit. Nakita ni Moises nga bisag nagkalayo wala masunog ang sampinit. ³ Nakahunahuna si Moises: “Moduol ako aron maklaro kining kahibulongang talan-awon. Nganong wala masunog ang sampinit?”

⁴ Nakita ni Yahweh nga miduol si Moises aron makasud-ong sa talan-awon. Busa, gitawag siya sa Diyos gikan sa sampinit: “Moises, Moises.” Mitubag siya: “Ania ra ko.” ⁵ Misulti si Yahweh: “Ayawg duol, huboa ang imong sandalyas, kay balaan ang imong gibarogan.”

⁶ Mipadayon ang Diyos: “Ako ang Diyos sa imong kagikanan, ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac ug ni Jacob.”

• **3.1** Pipila pa ka tuig ang milabay una tawag si Moises sa Diyos, sa hamtong na siya. Gitawag siya dihang naamahan na siya sa pamilya ug magbalantay sa mga karnero. Naamgohan ni Moises ang tawag sa Diyos sa kamingawan, samtang nagpalayo siya sa kaskitan sa iyang kagsoonan. Adlaw adlaw gi-usapan niya ang kahigayonan panglingkawas sa katawhan. May daghang higayon sa kinabuhi sa tawo katus-a ang Diyos nagpaabot ini o anang kamingawana sa iyang kinabuhi. Gandam sa Diyos ang iyang sulugonong samtang naa pa niya ang kabukas ug kamanggi-hatagan.

...*nagpakita kaniya...*(b. 2) si Yahweh o ang Diyos mismo (basaha ang komentaryo: *Ang Panan-awon ug ang Anghel* sa Gen 16:1) nagpakita nga daw kalayong nagdilaab nga makapadani sa mata, apan makasunog sa moduol. Sa pagkakita ni Moises, gibuhat dayon niya ang buhaton sa mosulod sa balaang dapit: *Huboa ang imong sandalyas* aron dili madala atubangan sa Diyos ang abog nga kalibotanon. Mao nga gipahinumdoman ta nga ang tawo dili mahiusa sa Diyos hangtod nga biyaan niya ang kalibotanong lulinghayaw.

Ang Diyos ko...(b. 6) Ang nagtawag ni Moises maoy gisimba sa iyang katigulangan

Gitabonan ni Moises ang iyang nangwong kay nahadlok siyang makakita sa Diyos. ⁷ Miingon si Yahweh: “Nasaksihan ko ang pagdaugdaog sa akong katawhan sa Ehipto. Nadungog ko ang ilang agulo. Nabalaka ako sa ilang pagantos ⁸ busa, nanaog ako aron pagluwas kanila sa gahom sa mga Ehiptohanon.

Dad-on ko sila sa tambok ug lapad nga yuta diin nagdagaydagay ang gatas ug dugos, sa yuta sa mga Kananeo, Heteo, Amorreo, Pereseo, Heveo ug Jebuseo. ⁹ Naabot nako ang agulo sa mga anak sa Israel. Nakita ko kon giunsa sila pagdaugdaog sa mga Ehiptohanon.

¹⁰ Hinunoo, lakaw karon dayon! Adtoa si Paraon ug pagawsa sa Ehipto ang akong katawhan, ang mga anak ni Israel.”

¹¹ Apan miingon si Moises sa Diyos: “Si kinsa man ko nga makig-atubang ni Paraon ug moluwas sa Ehipto sa mga anak ni Israel?”

¹² Mitubag ang Diyos: “Ubanan ko ikaw; kini ang timailhan nga akoy nagsugo kanimo. Kon maluwas na nimo ang katawhan, simbahon ako ninyo ining bukira.”

nga nagkalainlaig ngalan, apan silang tanan samang gidapit sa pag-ambit sa plano sa kaluwasan.

Ubanan...(b. 12) Mao ni ang makahupayng mga pulong sa Biblia, sa matag higayon nga tawgon ta sa Diyos alang sa usa ka misyon: Jos 1:5; Mag 6:12; Mt 28:20; Lc 1:28.

Si kinsa man ko...(b. 11) Niingon higayona, si Moises dili na sama adtong mainitong batanon nga nakig-away sa Ehiptohanong kapatat. Isip hamtong nakasabot na siya nga ang iyang misyon labaw kay sa kusog ug kaisog, ug nahadlok siyang tahan sa kaugalingon sa Diyos. Apan ang tawag sa Diyos dili tingog nga mola-bay lang. Tag-iya ang Diyos sa kasingkasing ni Moises.

...*lakaw karon dayon...*(b. 10) Nagsugod dinhi ang misyon ni Moises. Kinahanglang motahan siya sa tibook kinabuhi, kay bug-os siyang nagtoo nga ang Diyos nagpadala niya. Busa, si Moises nakasugakod ug nakalahutay bisan taliwala sa grabing kalisdanan. Human makalingkawas ang Israel sa kaulipnan sa Ehipto, gihimo sila nga piniling katawhan sa Diyos.

Naghisgot ang Diyos pagdala sa Israel sa *Yuta diin nagtubod ang gatas ug dugos*, ang yuta nga gisaad kang Abraham. Wala siya

¹³Mitubag si Moises: “Kon moadto ko sa mga Israelita ug moingon: ‘Gisugo ko sa Diyos sa inyong katigulangan sa pag-anhi... unya, kon pangutan-on kog kinsay iyang ngalan, ungsay akong isulti?’”

• ¹⁴Mitubag ang Diyos: “Ako mao ako. Kini ang imong isulti sa mga anak ni Israel: ‘Si Ako nagpadala kanako.’ ¹⁵Mipadayon ang Diyos: “Sultihi ang mga anak ni Israel: si Yahweh, ang Diyos sa inyong ginikanan, ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac, ug ang Diyos ni Jacob, nagsugo nako. Kini ang akong ngalan hangtod sa kahangtoran. Tawgon ako niining maong ngalan sa inyong mga anak ug sa ilang kaliwatan.”

Ang kagikan ni Moises

¹⁶“Lakat ug tapoka ang pamunoan sa Israel. Sultihi sila: “Si Yahweh, ang Diyos sa inyong katigulangan, ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac ug ang Diyos ni Jacob nagpakita kanako ug miingon: ‘Nakita ko kun giunsa kamo pagtagad sa mga Ehiptohanon.

Isaad ko nga ¹⁷luwason ko kamo sa tanang pagdaugdaog sa Ehipto, ug dad-on ngadto sa yuta sa mga Kanaeone, ang yuta nga nagtubod sa gatas ug dugos.’”

¹⁸“Maminaw nimo ang mga magulang sa Israel ug mokuyog sa palasyo sa hari sa Ehipto. Ingna ang hari: ‘Si Yahweh, ang Diyos sa mga Hebreo makigtagbo namo. Busa, tugti mi pagpanaw sulod sa tulo ka adlaw paingon sa kamingawan aron paghalad og sakripisyo alang ni Yahweh, among Diyos.

¹⁹“Apan nasayod ako nga dili kamo palakton sa hari sa Ehipto gawas kon mapugos siya (sa usa ka gamhanong kamot). ²⁰Busa, iisa ko ang akong kamot ug silotan ang Ehipto sa mga katingalahang katalagman aron palakton kamo. ²¹Tandong ko ang kasingkasing sa mga Ehiptohanon aron ayohon kamo pagtagad inigbiya na ninyo. Dili kamo manglakaw nga walay dala. ²²Ang matag babaye mangayo sa silingang babaye ug sa mga babayeng Ehipto-

maghatag sa tukmang panahon ug mga detalye, apan labing menos, iyang gitagana ang hitabo nga magmatuod sa misyon: may adlaw ra kanus-a ang Israel, nga bisag kabos, gawas-nong makaabot uban ni Moises sa bukid Sinai o Horeb aron pagpakigtagbo sa Diyos ug pagdawat sa pulong nga naghatag og kinabuhi.

ANG BALAAANG NGALAN

• ¹⁴. Ang ubang nasod adtong panahona, dunay kaugalingong mga dios. Apan kining dios nga ilang gitooan lubog ug dili klaro sa ilang pangagpas ug kamatooohon. Lahi ang sa Israel. Ang Diyos nga ilang gitooan sumala sa kamatuoran, ug tungod ini, nasayod sa tinuod nga katakos sa tawo. Si Moises nga mahimong propeta ug magtutudlo sa Israel, unang nakaangkon sa kaalam sa Usa, Balaan ug Makataronganong Diyos, nga nagtinguhang ilhon ug alagaran sa gawasnong katawhan.

...*ang akong ngalan...* (b.15) Dayag nga ang matag ngalan nagdependi sa pinulongan diin nasangga ang kahulogan ini. Ang Diyos nagpadayag og ngalan sa mga Hebreo: *Yahweh*, nga gihubad sa Hebreo og *Siya Mao*. Kon mopadayag siya sa laing nasod, lahi na pod ang iyang ngalan nga makahuloganon alang nila.

Ang kahulogan sa Yahweh dili lang Siya Mao; nagpasabot sab ni nga Hinungdan siya

sa *Iyang Pagkasiya*. Sabton nato nga ang Diyos mao siya ug hinungdan siya sa iyang pagkasiya nga siya ra pod ang nakahibalo. Kining ngalana nalambigit sa gipamulong sa Diyos sa b. 14: AKO MAO AKO.

AKO MAO AKO. Mao ni ang Diyos nga buhi ug makakita (Gen 16:13). Kon buot siyang mopadayag sa kaugalingong misteryo, ipakita ni pinaagi sa nagdilaab nga kalayo (Ez 1:4; Hb 3:4); sa huros sa hangin ug dalugdod (Ex 19:6; 1H 19:11; SIm 18:9-17), sa mga balod sa dagat nga nag-una niya. Mga hulagway lang ni niya isip tigpanalipod, sama sa panganod (2 H 8:10). Ang misteryo sa Diyos mas labing katingalahan. Kining misteryoha mokab-ot ug molatas sa makita ug masabot sa tawo.

Ang matag linalang nakaambit sa kinabuhi sa Diyos, apan ang Diyos nabuhi sa iyang kaugalingon ug wala magsalig ni bisag kinsa ug sa bisag unsa. Mao nga ang Diyos mao Siya nga nakapakita sa kaugalingon sa tanang nakaila niya. Kining pagpadayaga gikinahanglan aron pagsabot sa tibuok Biblia. Kon dunay magtotoo nga moingon lang dayon nga “Ang Diyos gugma” o “ang Diyos mao ang kaayo”, unya malimot nga ang *Diyos Mao Siya*, nan, mataphaw ni ug mining kamatuoran. Kon ang Diyos Makagagahom lang, wala tay laing buhaton gawas sa pagluhod sa iyang atubangan;

hanon nga tipon nila sa balay og mga butang nga hinimo sa plata ug bula-wan. Mangayo pod silag sapot nga mahalon ug bistihni ang inyong mga anak. Sa ingon, biyai anpg mga Ehiptohanon nga walay nahot.”

Ang pagbuhat og mga milagro

4¹ Mitubag si Moises: “Uns ay akong buhaton kon dili sila motoo ug maminaw nako ug moingon: ‘Dili tinuod nga nagpakita nimo si Yahweh!’?”

² Nangutana si Yahweh: “Uns ay imong gikuptan?” Mitubag siya: “Sungkod.” ³ Miingon si Yahweh: “Iitsa na sa yuta.” Giitsa niya ug nahimong bitin.

kon Kaayo lang siya, dili ta makasabot nganon mag-antos ang tawo. Apan miingon Siya: *Ako mao Ako*. Ang Diyos mao ang hingpit, naglihok ug gawasong Persona; ug gitawag ta niya aron mahimong mga tawo nga nagpuyo sa kamatuoran. Niining paagiha nagbuhat ang Diyos og kalibotan diin responsabi tang makalihok. Wala ipahamtang sa Diyos ang kaayo. Mas gipalabi niya nga pinaagi sa atong kasinatian ug sa atong kasaypanan, atong madiskobrehan ang matuod nga kaayo.

Ang *pagsimba* sa Diyos wala magpasabot, sama sa gitoohan sa uban, nga magluhod na lang ta kanunay sa iyang *atubangan*; apan nga kita makigsuod niya. Ang Diyos maalagaran sa mga tawo nga molihok aron pagluwas ug pag-alagad sa uban.

Sa pagpadayag sa iyang kaugalingon isip Persona, ang matuod nga Diyos namulong na sa kinauyokang butang. Apan wala niya mapadayag ang tanghaga sa Balaang Tulo ka Persona sa samang Usa ka Diyos. Tahas na ni ni Jesus (Mt 28:9; Jn 1:18-19). Tungod ini, sa daghang siglo, ang mga Israelita nagpadayon pagtoo sa Diyos nga migiya nila.

Yahweh o Jehova? Sa kataposang siglo sa wala pa moabot si Jesus, ang mga Israelita, tungod sa hilabihang pagtahod sa Diyos, dili makaakog litok sa Yahweh. Mao nga ang Yahweh nailisan sa Jehova diha sa Biblia, pulong nga walay kahulogon ug dili gani lito-kon, apan kon makita ni, ang magbabasa mahibalo dayon nga dili siya angayng molitok og Yahweh, apan *Edonah* o Ginoo. (Ilang gisal-ot ang mga letra nga e. o. a sa Edonah sa sagradong mga letra sa YHWH busa, nahimong YEHOWAH kon J e h o v a.

Si *Yahweh, ang Diyos...* (b. 16) Ang pagpakita og relihiyosong tulumanon (*paghalad og sakripisyo*) dili makatabon sa kamatuoran nga ang bugtong tumong sa mga ulipong Hebreo mao ang paglingkawas sa kaugalingon sa kalipnan nga ilang giantos. Nahitabo ni sa panahon kanus-a walay sosyal o politikanhong

Misibog si Moises sa kahadlok. ⁴ Miingon si Yahweh: “Guniti ang ikog.” Gigunitan ni Moises ug mibalik ni sa pagkasungkod sa iyang kamot. ⁵ Miingon si Yahweh: “Gihimo kini aron pagmatuod nga nagpakita nimo si Yahweh, ang Diyos sa inyong katigulangan, ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac ug ang Diyos ni Jacob.”

⁶ Miingon niyag usab si Yahweh: “Ibutang ang imong kamot sa dughan.” Gibutang niya ug sa pag-alsa puno na kini sa sanla ug naputi sama sa yelo. ⁷ Miingon ang Diyos: “Ibalik ang kamot sa imong dughan.” Gibalik niya ug naayo kini, ingon man ang tibuok niyang lawas.

problema nga wala mapadayag pinaagi sa mga relihiyosong pinulongan (Ex 17:16; Num 25:16).

Apan mangutana ang uban: Ang kalingkawasang gihisgotan sa Biblia tawhanon ba ug politikanhong, o espirituhanon ba hinuon? Sa lingkapaw kining pangutanaha. Ang kasinatian nagtudlo nato nga aron pagluwas sa atong silingan, dili igo ang materyal nga tabang o politikanhong kausaban o pag-ampo lang. Ang mahinungdanon mao nga ang katawhan makalingkawas ngadto sa bag-ong kinabuhi. Aron mahimo ni, gikinahanglan nga atubangon ug sulbaron nila ang matuod nga mga problema sa kinabuhi – sa ekonomiya, sa politika, sa kultura. Ang maong kahimtang angayng lantawon sama sa pagtan-aw sa Diyos, ug inubanan sa matuod nga gugmang espirituhanon.

Luwason tamo... (b. 17) Ang Diyos nga buhi, nagpakabana sa mga tawo nga wala pa mahigmata sa kamatuoran. Moingon ta nga ang Diyos nagluwas sa mga tawo sa kinatibukang pagkatawo busa, giisip nato nga matuod silang tawo ug dili mga pahoy nga walay kagawasan o responsabilidad o wala makaila sa ilang dignidad. Ang kaluwasan dili ang paglimpyo sa kalag, apan ang pagpahiuli sa tawo sa tibuok niyang pagkamao – sa taga taga, sa pamilya ug sa sosyal. Kon maghisgot og kalingkawasan, ang Biblia sa kanunay nagpasabot sa tibuok nga kalingkawasan sa tibuok tawo. Ang mga tawo maluwas ug malingkawas sa ilang pagluwas ug paglingkawas sa uban. Sa Exodo makat-onan nato ang *Kinabuhi ni Moises* diin makita nga Siya *naluwas* o mitubo isip persona ug magtotoo – nga tungod ini gitahan niya ang kaugalingon alang sa materyal ug espirituhanong buluhaton isip pangulo nga tiglingkawas sa kaigsoonan.

• **4.1 Dili sila motoo...** (b. 1) Lisod alang sa mga sinalikway ang pagpakighiusa ug pagsalig sa tawo nga makapataas sa ilang dignidad ug

⁸ Mipadayon si Yahweh: “Kon dili sila motoo ug dili madani sa unang timailhan, motoo na sila kon masaksihan nila ang ikaduha. ⁹ Apan kon dili pa gani paigo ang duha aron motoo sila, pagkuhag tubig sa suba Nilo ug ibubo sa yuta. Ang tubig nga gikan sa suba mahimong dugo diha sa yuta.”

Si Aaron: tigpamaba ni Moises

• ¹⁰ Miingon si Moises kang Yahweh: “O Ginoo, hinumdomi palihog nga dili ako maayong mosulti kaniadto ug karon, bisan human sa panagsulti nato. Gawas pa, yungit ako. Dili ako maantigong mopasabot.” ¹¹ Miingon si Yahweh: “Kinsay naghatag sa tawo sa iyang baba? Kinsay naghimo niyang amang ug bungol? Kinsay naghimo niyang makakita o buta ba hinuon? Dili ba, ako man, si Yahweh?”

¹² Sigi, lakaw na. Akoy tigpamaba nimo. Tudloan tika sa ipamulong nimo.” ¹³ Apan miinsister si Moises: “Ginoo ko, pagsugo lag lain.” ¹⁴ Nasuko si Yahweh ni Moises ug miingon: “Dili ba, igsoon man nimo si Aaron, ang Levita? Nahibalo ko nga maayo siyang manulti. Inglakaw siya aron mangita nimo. ¹⁵ Kon magkita na mo, malipay siya pag-ayo. Pag-istoryahay mo unya, sultih siya sa akong gisulti. Ana unyang higayona ubanan tikaw ug tudloan sa imong isulti. ¹⁶ Siya maoy tigpamaba nimo. Makigsulti siya sa katawhan alang nimo sama sa propeta nga mosulti sa ngalan sa

iyang Diyos. ¹⁷ Magbuhat kag mga katingalahan pinaagi ining sungkod sa imong kamot.”

Mibalik si Moises sa Ehipto

• ¹⁸ Mipauli si Moises sa iyang uganngan, si Yetro, ug miingon: “Mabalik ko sa akong kaigsoonan sa Ehipto aron pagpakisayod kon buhi pa ba sila.” Miingon si Yetro kang Moises: “Lakaw nga malinawon.”

¹⁹ Miingon si Yahweh kang Moises sa kayutaan sa Midian: “Balik sa Ehipto, kay namatay na ang tanang nagbahad sa pagpatay nimo.”

²⁰ Gidala ni Moises ang iyang asawa ug mga anak. Gipasakay sila sa asno ug mibiya paingon sa Ehipto nga nagunit sa sungkod sa Diyos.

²¹ Miingon si Yahweh kang Moises: “Sa imong pagbalik sa Ehipto, hinumdomi ang tanang katingalahan nga gipiyal ko kanimo. Buhata kini sa atubangan ni Paraon. Apan patig-ahon ko ang iyang kasingkasing aron dili palakton ang akong katawhan. ²² Ingha si Paraon: – ‘Kini ang gisulti ni Yahweh – si Israel ang kamagulangan kong anak. ²³ Giingnan ko ikaw: Palakta ang akong anak aron makasimba siya nako. Apan misupak ka ug wala mo siya palakta busa, patyon ko ang kamagulangan mong anak.’”

²⁴ Sa balay-pahulayanan sa may dalan, gidulo si Moises sa anghel ni Yahweh nga misulay pagpatay niya. ²⁵ Apan mikuha si Sefora ug batong

kahimtang. Apan mas lisod pa alang sa Israel ang pagsunod sa dalan sa kalingkawasan nga hinay kaayo ug sukwhi sa tawhanong kaalam. Si Moises wala magtagad unsay hunahuna sa mga tawo, apan naglihok siya inubanan sa gahom sa Diyos. Hinunoo, nakadawat siyag gahom sa paghimog mga ilhanan nga magmatuod sa iyang awtoridad.

Kining tanan gipahiuyon sa kalibotan nga gipuy-an ni Moises. Makita dinhi ang mga matang sa gahom ug kalaki nga gigamit sa mga Ehiptoohanon.

• 10. ...*tigpamaba nimo* (b. 16). Tingali buot si Moises molikay sa tawag sa Diyos; tingalig mibati siyang ubos, kay wala man siya sa mga kalidad nga gikinahanglan alang sa usa

ka lider, apan ang Diyos magpadala sa tabang nga iyang gikinahanglan, kay siya may naghatag sa misyon.

Aron mas sayong sabton ang papel ni Aaron ining panghitaboa, angayng hinumdoman nga sa karaang panahon ang mga Judiong pari “nga kaliwat ni Aaron” nag-amping ug nagtudlo sa tinoohan ni Moises. Sa paghimo ni Aaron nga igsoon ni Moises ug tigpamaba, kining mga paria nakaangkon sa awtoridad ni Moises (Mt 23:2; Mc 1:44).

• 18. Si Moises gitoohang masakiton kaayo. Ang iyang asawa nagtoo nga tungod ni sa pagkapisot niya. Mao nga, sumala sa panghuna-huna adtong panahona, gituli niya ang anak, dili si Moises.

hait. Gituli niya ang iyang anak nga lalaki ug gipahiran sa dugo ang tiil ni Moises, ug miingon: “Karon bana na tikaw sa dugo.”²⁶ Unya, mibiya ang anghel ug miingon si Sefora: “Bana sa dugo...tungod sa tuli.”

Gidawat si Moises ug Aaron

²⁷Miingon si Yahweh kang Aaron: “Adto sa kamingawan ug sugata ang igsoon mo nga si Moises.” Milakaw si Aaron ug gitagbo si Moises sa Bungtod sa Diyos ug gihagkan.²⁸ Giasoy ni Moises kang Aaron ang gisulti ug gipabuhat kaniya ni Yahweh.²⁹ Gitigom ni Moises ug Aaron ang kadagkoan sa mga Israelita³⁰ ug gisultihan ni Aaron sa gisulti ni Yahweh kang Moises. Gi-buhat usab niya ang mga timailhan atubangan sa katawhan, ug mitoo sila.³¹ Sa pagkadungog nga miduaw si Yahweh sa katawhan sa Israel, ug nakakita sa ilang pag-antos, mihapa sila sa yuta ug misimba niya.

Nakigsulti si Moises kang Paraon

5^{•1}Dayon, miadto si Moises ug Aaron kang Paraon ug misulti: “Nag-ingon si Yahweh, ang Diyos sa Israel: ‘Palakta ang akong katawhan aron makasaulog sa akong pangilin didto sa kamingawan.’”² Mitubag si Paraon: “Kinsa man kanang Yahweh nga kinahanglan kong pamation sa ingon, tugtan ko ang mga Israelita sa paglakaw? Wala ako makaila niya. Ug dili ako palakton ang mga Israelita.”³ Mitubag sila: “Nakigkita namo ang Diyos sa mga Hebreo. Tagai kamig tulo ka adlaw sa pagpanglakaw sa ka-

mingawan diin halaran namo si Yahweh ug mga sakripisyo; kon dili, pahamtangan kamo niya sa kastigo sa espada.”⁴ Apan miingon ang hari sa Ehipto: “Moises ug Aaron, nganong gipaundang ninyog trabaho katawhan? Balik sa inyong gimbuhaton.⁵ Tan-awa, daghan na kayo ang mga tawo sa yuta unya inyo pang gipahunong pagtrabaho.”

⁶Anang adlaw, gisugo ni Paraon ang mga nagdumala og mga kapatasa sa katawhan: ⁷“Ayawg hatagi og dagami sama sa naandan ang nagbuhat sa tisa. Palakta sila aron manguhag dagami.”⁸ Apan ayawg kunhori ang kuta bisag usa, kay mga tapolan sila. Kanay hinungdan nga manglakaw sila ug mosakripisyo alang sa ilang Diyos.⁹ Dugangi ang kabug-at sa ilang gimbuhaton ug ayawg tagda ang ilang mga bakak.”

Unang mga pag-antos

¹⁰Milakaw ang mga kapatasa ug miingon sa mga Israelita: Dili na mo pahatagag dagami ni Paraon.¹¹ Kamo mismoy manglakaw ug manguhag dagami alang ninyo. Apan humanon gi-hapon ninyo ang samang gidaghanon sa tisa.

¹²Nalukop ang mga Israelitag suroy sa Ehipto aron pagkuhag dagami.¹³ Ug gisigihan silag apura sa mga kapatasa nga nagkanayon: “Humanag buhat ang inyong kuta matag adlaw, sama sa gihatagan pa mog dagami.”¹⁴ Gilatos sa mga tigdumala ang mga kapatasa nga Israelita. Miingon sila: “Nganong wala mo makahuman ka-

• 5.1 Ang pulong sa Diyos mas lisod pamation sa mga buhatan sa ulohang syudad, kay sa kamingawan. Ang tubag ug desisyon ni Paraon morag modelo nga gisunod sa kadagkoan sa kagamhanan karon.

Si Moises ug si Aaron gisupak ni Paraon hangtod nga wala na saligi sa ilang kauban.

Sa tibuok istorya, makita ang samang pag-supak sa dili buot moluwas sa kaugalingon ug sa wala mosalig nga molampos ni. Wala silay pagtagad sa ilang pangulo nga naninguha sa ilang kaayohan. Si Martin Luther King, sa wala pa mamatay, namulong nga nasubo ug na-

ngangha sa kawalay pagpakabana sa mga lftom mismo. Mibati siya sa pag-inusara sa pagpakigbisog alang sa kawasa sa kaugalingong katawhan. Sa ika-16 ka siglo, si Padre Bartolome de las Casas gisaway pag-ayo sa ubang relihiyoso sa pagprotesta niya alang sa mga lumad sa America Latina.

Ang Diyos nagpadayon pagluwas sa katawhan, basta nga si Moises motoo Niya ug molahutay sa maong pagtoo.

Makita nato nga naulawan ang mga *sinaligang Israelita* nga nagtrabaho alang sa panggamhanang Ehiptoanon.

gahapon ug karon sa samang gidaghanon sa tisa?”

¹⁵Mireklamo kang Paraon ang mga Israelita, ug miingon: “Nganong giingon kami niini pagdala?” ¹⁶Wala na mi hatagig dagami, apan gipabuhat gihapog tisa ug gilatigo. Nasayop ang imong katawhan.” ¹⁷Mitubag si Paraon: “Mga tapolan! Mao nga kmong manglakaw aron paghalad og gasa kang Yahweh. ¹⁸Balik sa inyong trabaho. Dili mo hatagag dagami, apan humanon ninyo ang sama sa naandang gidaghanon sa tisa.”

¹⁹Nakita sa mga kapatasa nga Israelita nga lisod ang ilang kahimtang. ²⁰Sa paggawas nila sa balay ni Paraon, nakigkita sila ni Moises ug Aaron nga nagpaabot nila. ²¹Miingon sila: “Hinaot nga si Yahweh makakita ninyo, ug hukman kamo. Kmo ang hinungdan nganong nasuko kaayo si Paraon ug ang iyang mga ministro; nagkuha silag espada aron pagpatay kanamo!”

²²Midangop si Moises kang Yahweh ug miingon: “Ginoo, nganong giingon mo niini paglisudlisod ang imong katawhan? Nganong gipadala ko nimo?” ²³Sukad nga nakigsulti ko ni Paraon sa imong ngalan, gipaantos kami, kami ug ang imong katawhan. Ug wala kay gihimo aron pagluwas nila.”

6 ¹Misulti si Yahweh kang Moises: “Masaksihan mo karon ang buhaton ko kang Paraon. Tungod sa akong gamhanang kamot palakton kamo.”

Laing asoy sa pagtawag ni Moises

²Misulti si Yahweh kang Moises ug miingon: “Ako si Yahweh. ³Mipadayag ako sa kaugalingon kang Abraham, Isaac ug Jacob ingon nga labing gamhanang Diyos. Apan wala ako magpaila sa ngalan nga Yahweh. ⁴Mihimo akog kasabotan tali ka-

nako ug kanila ug nanaad sa paghatag kanila sa yuta sa Canaan diin nagpuyo sila nga langyaw. ⁵Sa pagkadungog ko sa sangpit sa pakitabang sa mga Israelita nga naulipon sa Ehipto nahinumdom ko sa maong kasabotan.

⁶Busa, sultihi sila: ‘Ako si Yahweh.’ Kuaon ko kamo sa Ehipto, diin nag-anton mo, ug luwason sa inyong pagkaulipon pinaagi sa kahibulongan kong mga buhat ug sa pagbakyaw sa kamot kong gamhanan. ⁷Himoon ko kamo nga akong katawhan ug mainyo akong Diyos. Pagawson ko kamo sa kaulipnan sa Ehipto ⁸ug dad-on sa kayutaan nga gisaad ko kang Abraham, Isaac, ug Jacob, nga akong ihatag ninyo aron mainyong kabtangan. Ako si Yahweh.” ⁹Gisulti kini ni Moises sa mga anak ni Israel, apan wala sila maminaw. Nawad-an silag paglaom tungod sa hilabihang pag-antos.

¹⁰Misulti si Yahweh kang Moises: ¹¹“Lakat ug sultihi si Paraon, ang hari sa Ehipto nga kinahanglang tugtan niyag paggawas niining yutaa ang katawhan sa Israel.” ¹²Apan mitubag si Moises: “Kon ang mga Israelita mismo dili maminaw nako, paminawon kaha ko ni Paraon? Ako nga maglisod pagsulti sa buot kong ipasabot?”

Kagikan ni Moises ug Aaron

¹³Unya misulti si Yahweh kang Moises ug Aaron, ingon man kang Paraon, ug nagmando kanila sa pagdala sa katawhan sa Israel gawas sa Ehipto.

¹⁴Kini ang mga pangulo sa mga tribu: Ang mga anak ni Ruben, ang kamagulangnan ni Israel: si Hanok, Falu, Hesron ug Karmi. Kabanayan sila ni Ruben.

¹⁵Ang mga anak ni Simeon: si Hamuel, Hamin, Ahod, Hakin, Sojar ug Saul nga anak sa Kananea: ang kabanayan ni Simeon.

¹⁶Ang mga anak ni Levi ug ang ilang mga kaliwat: si Gerson, Kehat ug Merari. Nabuhi si Levi sulod sa 137 ka tuig. ¹⁷Ang mga anak ni Gerson: si Lobni ug Semei ug ang ilang mga kaliwat.

¹⁸Ang mga anak ni Kehat: si Amram, Hishar, Hebron ug Oziel. Nabuhi si Kehat sa 133 ka tuig.

¹⁹Ang mga anak ni Mirari: si Majli ug Musi. Kini ang mga kaliwat ni Levi ug ang ilang pamilya.

²⁰Nangasawa si Amram sa iyang iyaan, si Jokabed, nga nanganak og duha ka lala-

• **6.2** Sa Genesis gihisgotan nga ang lain-lain tradisyon sa pagsulat sa maong panghitabo gisagol ug gitipon. Dinhi nagsugod ang ulahi ug mubong istorya sa pagtawag ni Moises. Naghatag nig talaan sa iyang kagikan. Ang mga Judiong pari nagsulat nga si

Moises miabot og 120 anyos sulod sa tulo ka kaliwatan, numero nga simboliko ug hingpit:

- 40 anyos siya sa pagbiya niya sa Ehipto;
- 80 sa pagpakigtugbo niya sa Diyos;
- 120 sa iyang pagkamatay.

ki: si Moises ug Aaron. Nabuhi si Amram sa 137 ka tuig.

²¹ Ang mga anak ni Hishar: si Core, Nefeg ug Zicri.

²² Ang mga anak ni Osiel: si Misael, Elisafan ug Sitri.

²³ Nangasawa si Aaron ni Elisabet, anak ni Aminadab, ug igsoon ni Nahason. Nakaanak siyag upat ka lalaki: si Nadab, Abihu, Eleazar ug Itamar.

²⁴ Ang mga anak ni Core: si Aser, Elkana ug Abiasat: ang mga kaliwat ni Kore – ang mga Koreita.

²⁵ Nangasawa si Eleazar nga anak ni Aaron sa usa sa mga anak ni Futiel nga nanganak ni Pinehas, pangulo sa kaliwatan sa mga Levita sumala sa ilang usag usa ka pamilya.

²⁶ Mao kining Aaron ug Moises kang kinsa misulti ang Ginoo: “Inigpagawas ninyo sa Ehipto sa katawhan sa Israel, lainlaina silag pundok.”

²⁷ Si Moises ug si Aaron ang misulti kang Paraon, hari sa Ehipto, sa pagpagawas sa mga anak ni Israel ining yutaa.

Pagpahibalo sa mga katalagman

²⁸ Ug sa pagsulti ni Yahweh kang Moises sa Ehipto ²⁹ miingon siya: “Ako si Yahweh. Sultihni si Paraon, ang hari sa Ehipto, sa tanan kong gisulti ninyo.” ³⁰ Apan mitubag si Moises: “Dili ko maayong manulti. Paminawon kaha ko ni Paraon?”

7 ¹ Misulti si Yahweh kang Moises: “Tanawa, gihimo tikaw nga daw dios ni Paraon. Ang imong igsoon, si Aaron, ang imong propeta. ² Sultihni si Aaron sa gisugo ko kanimo. Sultihan niya si Paraon sa pagpagawas ining yutaa sa katawhan ni Israel. ³ Apan patig-ahon ko ang kasingkasing ni Paraon. Bisag padaghanon ko ang mga

timailhan ug katingalahan, ⁴ dili siya mati. Busa, gamiton ko ang akong gahom. Silotan ko ang Ehipto ug pagawson ang akong ginsakpan, ang akong katawhan, ang mga anak ni Israel. ⁵ Unya, masayran sa mga Ehiptohanon nga ako si Yahweh. Bakyawon ko ang akong kamot batok sa Ehipto aron pagluwa sa katawhan sa Israel sa ilang kayutaan.”

⁶ Gituman ni Moises ug ni Aaron ang gisugo ni Yahweh. ⁷ 80 anyos si Moises, si Aaron 83, sa pagpakigsulti nila ni Paraon.

⁸ Nakigsulti si Yahweh ni Moises ug ni Aaron sa pag-ingon: ⁹ “Kon pabuhaton ka ni Paraon ug milagro aron pagmatuod sa imong gipanulti, ingna si Aaron: Kuhaa ang imong sungkod, iitsa sa atubangan ni Paraon ug mahimo ning bitin.”

¹⁰ Miadto kang Paraon si Moises ug Aaron. Gibuhat nila ang gisugo ni Yahweh. Giitsa ni Aaron sa atubangan ni Paraon ug sa iyang opisyales ang sungkod nahimong bitin. ¹¹ Unya, gipatawag ni Paraon ang mga manggialamon ug salamangkero sa Ehipto. Nabuhat pod nila ang samang butang sa tinagoan nilang kalaki. ¹² Miitsa ang matag usa sa sungkod nga nabitin sab. Apan gilamoy sa sungkod ni Aaron ang mga sungkod sa mga salamangkero. ¹³ Hinuon, matig-a ang kasingkasing ni Paraon. Wala siya maminaw kanila sama sa gisulti ni Yahweh.

Mga katalagman sa Ehipto

• ¹⁴ Una: Nagkadugo ang Ehipto. Misulti si Yahweh kang Moises: “Tig-a ang kasingkasing ni Paraon. Wala siya motugot sa pagpagawas sa katawhan. ¹⁵ Busa, adtoa si Paraon sa buntag. Sa paggawas niya sa palasyo paingon sa

• 7.14 Nia dinhi ang istorya sa mga *katalagman* nga mihampag sa Ehipto. Gikan ni sa karaan kaayog tradisyon nga naghan-ayg pito ka katalagman. Ang lain, naghan-ayg siyam. Ang ikatulo indugang sa katalagman sa *mga hubag*.

Gipasabot sa mga magsusulat sa Biblia ang gahom sa daotan makahimo pog mga milagro nga makatabon sa mga buhat sa Diyos. Tan-awa kining mga detalyeha sa 7:11-12; 8:3; 8:14; 9:10.

Ang ulohan 10 nagsaysay sa reaksyon sa mga tawo nga nakaila sa mga timaan sa Diyos, apan wala mopabag-o nila.

Ang sagad nga ipangutana sa mga magbasa karon bahin sa katalagman nga mihampag sa Ehipto mao:

– Nahitabo ba gyod ni sa mga Ehiptohanon?

– Kon kining mga katalagmana subay sa panghitabo, maisip ba nato nga ang bisag usang katalagman silot sa Diyos?

– Angay bang manubag ang mga mag-uuma ug lungsoranon nga Ehiptohanon sa pamolitika ni Paraon ug angay ba silang silotan?

Mahitungod sa unang pangutana, nasayod ta nga sulod sa daghang siglo, kining mga sugilanona nabalikbalik pagsaysay ug napun-an sa mga Israelita. Kining mga saysaya nagpakita nga pinaagi sa kasagarang katalagman sa Ehipto: sama sa mga dulon, ang suba Nilo nga napula, ug ang mga baki – ug ubp., ang Diyos nagpakita sa Hari sa iyang kabubut-on.

Bahin sa ikaduhang pangutana, tan-awa ang komentaryo sa Lucas 13:1. Ang Diyos nagpasisidaan nato pinaagi sa mga Timaan. Ang nasudnong mga pangulo, kon bukhon lang ang mata aron pagtan-aw sa kadaotan nga mikuyanap sa nasod, mamatngonan nila nga ang mga inhustiyosa bayran gyog mahal.

Mahitungod sa ikatulong pangutana, dili nato kalimtan nga ang mga balaang magsusulat nakaambit sa kultura sa ilang panahon. Wala sila magtagad kon ang mga Ehiptohanon ba

suba, hulata siya sa daplin. Kupti ang sungkod nga nahimong bitin. ¹⁶ Unya, ingna siya: si Yahweh ang Diyos sa mga Hebreo, nagsugo nako sa pag-ingon nimo: ‘Pagawsa ang akong katawhan aron pagsimba kanako sa kamingawan’. Apan hangtod karon wala mo siya paminawa. ¹⁷ Masayran nimo pinaagi niini nga ako si Yahweh. Tanawa, ituslob ko sa tubig sa Nilo ang sungkod ug mahimo kining dugo! ¹⁸ Mamatay ang mga isda sa suba ug mabaho pag-ayo ang Nilo. Ang mga Ehiptohanon dili na makainom sa tubig niini.”

¹⁹ Misulti si Yahweh kang Moises: “Ingna si Aaron – Kuhaa ang imong sungkod. Unya iisa ang imong kamot ibabaw sa mga tubig sa Ehipto: sa mga sapa, kanal ug limaw, ug sa tanang pundohanan sa tubig. Mahimo ning dugo. Magkadugo ang tibuk Ehipto: bisan ang tubig nga naa sa sudlang kahoy ug bato.” ²⁰ Ug gibuhat ni Moises ug Aaron ang gisugo ni Yahweh.

Gitapaa ni Aaron ang sungkod ug gibunal sa tubig sa Nilo atubangan ni Paraon ug sa iyang opisyaales. Ang tanang katubigan sa Ehipto nahimong dugo. ²¹ Namatay ang mga isda sa sapa ug nanimaho ang Nilo, ug dili na mainom ang tubig.

Nagkadugo ang tanang kayutaan sa Ehipto. ²² Apan ang mga salamangkero sa Ehipto nakahimo pod sa samang butang nga katingalahan pinaagi sa tinagoan nilang kalaki. Mitig-a pagsamot ang kasingkasing ni Paraon. Busa, wala siya maminaw ni Moises ug Aaron, sumala sa gisulti ni Yahweh.

²³ Mipauli si Paraon ngadto sa palasyo nga daw way nahitabo. ²⁴ Apan nagkalot ang tanang Ehiptohanon sa tampi sa Nilo. Nangita silag tubig nga mainom. Kay dili na mainom ang tubig sa sapa.

Ikaduha: mga baki

²⁵ Milabay ang pito ka adlaw human gipakita ni Yahweh ang iyang kasuko sa

mga Ehiptohanon diha sa Nilo. ²⁶ Miingon si Yahweh kang Moises: “Adtoa si Paraon ug sultihi siya nga nag-ingon ko – ‘Tugti ang akong katawhan sa paggawas ining yutaa aron makasimba nako. ²⁷ Kon dili, silotan ko ang imong kayutaan pinaagi sa katalagman sa mga baki. ²⁸ Modagsang ang mga baki sa Nilo ug manulod sa imong palasyo: sa kama nimo, sa kama sa imong opisyaales ug sa ubang lumulupyo sa Ehipto, sa mga hudno nimo ug sa masahan sa harina. ²⁹ Manglukso kanimo ang mga baki, sa imong katawhan ug opisyaales.”

8 ¹ Miingon si Yahweh kang Moises: “Sultihi si Aaron – Ituyhad ang imong kamot nga nagguni sa sungkod ibabaw sa mga suba, kanal ug sapa sa Ehipto. Manggawas ang mga baki nga manglukso sa kayutaan sa Ehipto.” ² Gibuhat ni ni Aaron ug nalukop sa baki ang kayutaan sa Ehipto. ³ Apan ang mga salamangkero sa Ehipto nakahimo gihapon sa samang butang pinaagi sa tinagoang kalaki. Gilukop pod nilag baki ang kayutaan sa Ehipto.

⁴ Gitawag ni Paraon si Moises ug Aaron ug giingnan: “Hangyoo si Yahweh sa pagpapahawa sa mga baki sa akong balay, ug sa mga balay sa akong mga sakop. Kay palakton ko na ang inyong katawhan aron pagsimba niya. ⁵ Mitubag si Moises: “Pahibaw-a ko palihog, kanus-a ko hangyoo si Yahweh alang nimo, sa imong opisyaales ug mga sakop, sa paglaglag sa mga baki, gawas sa naa sa Nilo.” ⁶ Miingon si Paraon: “Ugma dayon.” Mitubag si Moises: “Matuman ang imong gisulti. Sa ingon, mahibaloan mo nga way sama si Yahweh, ang among Diyos.” ⁷ Mawala ang mga baki sa imong balay, sa kabalayan sa imong opisyaales ug katawhan. Sa Nilo lang sila magpabilin.” ⁸ Unya, naglakaw si Moises ug Aaron.

Gitawag ni Moises si Yahweh ug gisultihan mahitungod sa mga baki sumala sa gikasabotan nila ni Paraon. ⁹ Gibuhat ni Yahweh ang gisulti ni Moises kang Paraon. Nangamatay ang mga baki sa mga balay, tugkaran, ug kabungtoran. ¹⁰ Gitapok ug gihapnig ni sa katawhan ug nanimaho ang tanang kayutaan. ¹¹ Apan sa nakabati na pod ug kahayahay si Paraon, misamot katig-a ang iyang kasingkasing, dili na pod maminaw ni Moises ug Aaron, sumala sa giingon ni Yahweh.

Ikatalo: mga namok

¹² Misulti si Yahweh kang Moises: “Ipa-bunal ni Aaron ang sungkod sa abog sa

o si Paraon mismo ang nakasala sa pagsupak kang Moises. Nakita nila nga nagsupak sila sa Plano sa Diyos, hinunoo angayang buntogon – mao ni ang gipadayag sa pulong “*silotan*”.

Apan wala sila mangutana unsay nahitabo sa mga Ehiptohanong mag-uuma. Alang nila, ang Ehipto nagrepresentar sa malupigang gahom, ug ang Paraon, kaaway sa Diyos.

yuta. Ug mahimo ning mga namok sa tibuk kayutaan.”¹³ Gibuhat kini ni Aaron. Gibunal niya ang sungkod sa abog sa yuta nga nahimong namok nga nagpaantos sa mga tawo ug mananap. Ang tanang abog sa yuta sa tibuk Ehipto nahimong namok.¹⁴ Unya, ang mga salamangkero misulay pag-abog sa mga namok sa tinagoan nilang kalaki, apan wala sila nahimo. Ang mga namok nagpadayon pagpaantos sa mga tawo ug mananap.¹⁵ Miingon ang mga salamangkero kang Paraon: “Gahom ni sa Diyos.” Apan wala matandog si Paraon. Nagpabiling tig-a ang iyang kasingkasing; wala maminaw sama sa gipamulong sa Diyos.

Ikaupat: mga lagong

¹⁶ Miingon si Yahweh kang Moises: “Sayog mata ugma ug pakigsulti ni Paraon inig-adto niya sa suba. Ingna siya – Nanugon si Yahweh: Tugti ang akong katawhan sa pag-adto sa kamingawan aron pagsimba kanako.”¹⁷ Kon dili ka motugot, magpadala akog mga lagong sa imong mga opisyal, katawhan ug kabalayan. Mapunog lagong ang kabalayan sa mga Ehiptohanon, ug ang kayutaan.¹⁸ Apan anang adlawa dili modagsang ang lagong sa kayutaan sa Gosen nga gipuy-an sa akong katawhan. Makahibalo ka nga si Yahweh naa anang yuta.¹⁹ Himoon ko nga dili magkapareho ang pakig-uban ko sa akog ug sa imong katawhan. Mahitabo kini ugma.”

²⁰ Tuod man, gibuhat ni ni Yahweh. Midagsa ang bagang lagong sa palasyo ni Paraon ug sa mga balay sa iyang mga opisyal ug sa tibuk Ehipto. Dili mabangbang ang kadaot nga natagamtaman sa kayutaan sa Ehipto.

²¹ Gipatawag ni Paraon si Moises ug Aaron. Miingon siya: “Sigi, paghalad na kamo sa mga gasa sa inyong Diyos dinhi.”²² Apan mitubag si Moises: “Dili mahimo. Ang mga mananap nga ihalad namo kang Yahweh balaan alang sa mga Ehiptohanon. Busa, kon maghalad mig mga gasa atubangan sa mga Ehiptohanon nga magpasipala sa ilang tinoohan, dili ba mi batohon?”²³ Gikinahanglan nga mobaktas mi sa kamingawan sulod sa tulo ka adlaw. Didto, maghalad mig gasa sa among Diyos, sumala sa gisugo niya.”

²⁴ Mitubag si Paraon: “Paadtoon tamo sa kamingawan aron paghalad og gasa alang ni Yahweh, ang inyong Diyos. Basta ayaw kamo pagpalayo, ug iampo ako sa inyong Diyos.”

²⁵ Miingon si Moises: “Sa akong paglakaw mag-ampo ako dayon kang Yahweh alang kanimo. Ugma mobiya ang mga lagong kang Paraon, ang iyang mga opisyal ug katawhan. Apan ayaw padayona

ang paglingla kanamo. Ayawg did-i ang katawhan sa pag-adto sa kamingawan aron paghalad kang Yahweh.”²⁶ Mibiya si Moises sa balay ni Paraon ug nag-ampo ni Yahweh nga²⁷ mibuhat sa ghangyo ni Moises. Naluwas si Paraon, ang iyang mga opisyal ug katawhan sa mga lagong nga way nahibilin.²⁸ Apan nagmatig-a gihapon ang kasingkasing ni Paraon; wala palakta ang katawhan.

Ikalima: kamatay sa hayopon

9¹ Miingon si Yahweh kang Moises: “Adtoa si Paraon ug sultihi – nanugon si Yahweh, ang Diyos sa mga Hebreo – ‘Palakta ang akong katawhan aron pagsimba kanako.’² Kon dili ka pa motugot, ug pugngan mo sila,³ magpadalag makapanglibawot nga katalagman si Yahweh. Matandog ang mga mananap sa mga uma, mga kabayo, asno, kamelyo, baka ug kalnero.⁴ Apan magbutang si Yahweh og kalinan sa binuhing mga mananap sa mga Israelita ug sa ila sa taga Ehipto. Walay namatay sa mga mananap sa katawhan sa Israel.”

⁵ Gipiho ni Yahweh ang oras sa pag-ingon: ⁶ “Buhaton kini ni Yahweh ugmgang adlaw.” Tuod man, gibuhat kini. Namatay ang mga binuhing mananap sa mga Ehiptohanon. Apan walay namatay sa ila sa mga Israelita.⁷ Unya, nagpakisusi si Paraon. Iyang namatud-an nga walay mananap sa mga Israelita nga namatay. Apan tig-a gihapon ang iyang kasingkasing. Wala niya palakta ang katawhan.

Ikaunom: mga hubag

⁸ Misulti si Yahweh kang Moises ug Aaron: “Pagkuhag pila ka hakgom nga abo sa hudnong tisa nga isabwag ni Moises sa hangin sa atubangan ni Paraon.”⁹ Mahimo kini nga pinong abog sa kayutaan sa Ehipto ug magdala sa katawhan ug mananap og mga hubag nga magnangang.¹⁰ Busa, mikuha silag abo sa hudno. Sa atubangan ni Paraon gilabay ni Moises sa hangin ang abog. Gitaptan dayog hubag nga nagnangang ang mga tawo ug mananap.¹¹ Dili makaatubang ni Moises ang mga salamangkero. Kay gipanghubagan pod sila, ingon man ang tanang Ehiptohanon.

¹² Apan gipatig-a ni Yahweh ang kasingkasing ni Paraon. Wala paminawa si Moises ug Aaron sumala sa gisulti ni Yahweh kang Moises.

Ikapito: Ang ulan nga yelo

¹³ Misulti si Yahweh kang Moises: “Sayog mata ugma. Adtoa si Paraon ug ingna – ‘Kini ang gisulti ni Yahweh, ang Diyos sa mga Hebreo: Palakta ang akong katawhan aron pagsimba kanako!’¹⁴ Ining higayona

ipadala ko ang tumang kapintas sa mga katalagman batok nimo, sa imong mga opisyal ug katawhan. Sa ingon, masayran nimo nga way sama kanako sa tibuk kalibotan. ¹⁵ Kon buot pa, gibakyaw ko na ang akong kamot batok kanimo ug sa imong katawhan. Pinaagi sa maong katalagman, malaglag kamo sa kalibotan. ¹⁶ Apan gipasagdan tamong mabuhi, aron inyong maksihan ang akong gahom, ug ipadayag ninyo ang akong ngalan sa tibuk kalibotan. ¹⁷ Dili pa ba nimo palakton ang akong katawhan? ¹⁸ Ugma niining orasa, magpaulan kog yelo. Wala pa ni mahitabo sa Ehipto sukad masukad. ¹⁹ Pasilongi ang tanan mong kabtangan sa kaumahan. Kay mamatay ang mahibilin sa kaumahan, tawo o mananap nga mahulgan sa yelo.”

²⁰ Busa, gipasilongag dali sa ubang opisyal ni Paraon ang ilang mga ulipon ug mananap. Nahadlok sila sa gisulti ni Yahweh. ²¹ Apan sa mga nagbaleg-wala lang sa gipasidaan ni Yahweh kang Moises, gipasagdan lang nila ang mga ulipon ug hayop sa kaumahan.

²² Miingon si Yahweh kang Moises: “Iisa ang imong kamot sa langit. Moulan ug yelo sa tibuk Ehipto, sa mga tawo, mananap ug tanang nanubo sa mga uma.” ²³ Giisa ni Moises ang sungkod sa langit. Nagpadalugdog ug nagpaulan si Yahweh ug yelo. Gikilatan ang kayutaan sa Ehipto. ²⁴ Nagkilat samtang nag-ulan ug yelo. Unya, mikusog pag-ulan ug yelo. Wala pa mahitabo ang samang butang sa tibuk Ehipto sukad masukad.

²⁵ Giulanan ug yelo ang tanan sa mga uma sa tibuk Ehipto, mga tawo ug mananap. Nangahapla ang tanang nanubo. Nangabali ang mga kahoy. ²⁶ Apan wala matandog ang kayutaan sa Gosen, diin nagpuyo ang mga Israelita nga nalikay sa bagyo ug sa ulan nga yelo.

²⁷ Gipatawag ni Paraon si Moises ug si Aaron, ug miingon: “Tin-aw na karon nga nakasala ako. Husto si Yahweh. Nasayop ko ug ang akong katawhan. ²⁸ Ipangaliya ako ninyo kang Yahweh nga pahunongon niya ang lipak ug ang ulan nga yelo! Makalakaw na kamo. Dili na mo magpabilin dinhi.”

²⁹ Miingon si Moises: “Sa paggawas ko sa syudad ipataas ko ang akong kamot sa pag-ampo kang Yahweh. Mohunong ang lipak ug ang ulan nga yelo aron masayran ninyo nga iya ni Yahweh ang yuta. ³⁰ Apan nasayod ko nga ikaw ug ang imong mga

opisyal wala gihapon mahadlok ni Yahweh nga among Diyos.” ³¹ Mangadaot ang lino ug sebada, kay gulang na man ang sebada, ug namulak na ang lino. ³² Apan wala maunsa ang trigong kumon ug ang trigong tag-as kay ulahi king mahinog.

³³ Mibiya si Moises ni Paraon ug migawas sa lungsod. Gipataas niya ang kamot ug mihunong dayon ang lipak ug ulan. ³⁴ Sa pagkakita ni Paraon nga mitu-ang ang ulan ug mihunong ang lipak, nagpakasala siyag usab. ³⁵ Wala palakta ni Paraon ug sa iyang mga opisyal ang mga Israelita. Tig-a gihapon ang ilang kasingkasing sama sa giingon ni Yahweh kang Moises.

Ikawalo: mga dulon

10 ¹ Misulti si Yahweh kang Moises: “Adtoa si Paraon. Gipatig-a ko ang iyang kasingkasing ug sa iyang mga opisyal. Buot ko nga makita nila ang akong mga timailhan: ² Aron makasaysay ka sa imong mga anak ug apo giunsa ko pagsilot ang mga Ehiptohanon ug makasugilon ka kanila sa mga timailhan nga akong gihimo; aron pod inyong mahibaw-an nga ako si Yahweh.”

³ Busa, miadto si Moises ug si Aaron kang Paraon ug miingon: “Namulong si Yahweh, ang Diyos sa mga Hebreo: ‘Hangtod kanus-a ka pa magdumili sa pagtahod kanako? Palakta ang akong katawhan aron simbahan ako nila. ⁴ Kon dili, ugma dayon magpadala kog mga dulon sa imong nasod. ⁵ Tabonan nila ang yuta sa ingon nga wala nay laing makita. Kan-on nila ang nahibilin sa ulan nga yelo, ug ang mga kahoy sa mga uma. ⁶ Pun-on nila ang imong balay ug ang mga balay sa imong mga opisyal ug ang tanang balay sa Ehipto. Wala pa ni maksihni sa imong kaliwatan gikan kaniadto hangtod karon.” Unya, mitalikod si Moises ug mibiya ni Paraon.

⁷ Miingon ang mga opisyal kang Paraon: “Hangtod kanus-a makapanaot kanato kining tawhana? Palakta na sila aron pag-simba ni Yahweh nga ilang Diyos. Wala ka ba makamatngon nga nalaglag na ang Ehipto?”

⁸ Busa, gipatawag ni Paraon pag-usab si Moises ug si Aaron ug giingnan: “Sigi, lakaw na kamo! Halari ninyo si Yahweh, ang inyong Diyos. Apan kinsa bay molakaw?” ⁹ Miingon si Moises: “Molakaw mi uban sa among mga tigulang ug batan-on, sa mga anak, sa mga karnero ug baka. Saulogon namo ang dakong pangiliin ni Yahweh.”

• **10.1** *Gipatig-a ko ang...*(b. 1) Ang Biblia wala maglimod nga ang tawo dunay kaakohan sa kaugalingong mga buhat: Hinuon, sumala sa Biblia walay mahitabo gawas kon tugtan ni sa Diyos ug magsilbi sa kaugalingong plano.

Kini ang gipasabot sa magsusulat sa pag-ingon: *Gipatig-a ko siya, o gitugtan ko nga magmatig-a siya.* Angay ning sabton nga “ang akong mga plano mas matuman tungod sa pagsupak ni Paraon.”

¹⁰ Miingon si Paroon: “Mag-uban unta ninyo si Yahweh, iniglakaw ninyo uban sa inyong kabataan. Apan dili, kay tataw kaayo nga naglaraw kamog daotan. ¹¹ Dili! Mga lalaki lang ang makalakaw aron paghalad og sakripisyo sa Ginoo, kon mao nay inyong gusto.” Ug gipapahawa sila sa atubangan ni Paroon.

¹² Miingon si Yahweh kang Moises: “Ituyhad ang imong kamot sa yuta sa Ehipto ug mangabot ang dulon sa kayutaan ug kanon ang nahibilin sa ulan nga yelo.” ¹³ Gi-tuyhad ni Moises ang sungkod sa kayutaan sa Ehipto. Sa tibuok adlaw ug gabii mipadala si Yahweh sa sidlakang hangin sa tanang kayutaan. ¹⁴ Sa buntag, nangabot ang dulon nga midagsang sa kayutaan sa Ehipto – daghan kaayo. Wala pay nakakita sa ingong gidaghanon kaniadto, ug wala nay makakita pag-usab. ¹⁵ Ang kabaga sa dulon milukop sa tibuok kayutaan. Samag panganod mitabon kini sa sidlak sa adlaw. Gikaon ang nagtubo sa yuta, mga prutas nga nahibilin human sa ulan nga yelo. Wala nagpabiling berdi, kahoy o tanom sa kaumahan sa tibuok Ehipto.

¹⁶ Tungod ini gipatawag ni Paroon si Moises ug si Aaron, ug giingnan: “Nakasala ko batok ni Yahweh, inyong Diyos, ug batok kaninyo. ¹⁷ Pasayloa intawon ako sa makausa pa. Pangayoa ni Yahweh, inyong Diyos, sa pangapang higayon sa pagpahilayo nako ining makapatay nga katalagman.

¹⁸ Ingbiya si Moises ni Paroon ug ingampo kang Yahweh ¹⁹ nga mipadalag kusog nga hangin gikan sa kasadpan. Napadpad ang dulon sa pulang dagat. Way nahibilin sa tanang kayutaan sa Ehipto.

²⁰ Apan gipatig-a ni Yahweh ang kasingkasing ni Paroon nga wala gihapon mopalakaw sa mga Israelita.

Ikasiyam nga katalagman: kangitngit

²¹ Misulti si Yahweh kang Moises: “Ilsa ang imong kamot ngadto sa langit ug malukop sa kangitngit ang kayutaan sa Ehipto. Kangitngit nga daw mahikap tungod sa kabaga.” ²² Giisa ni Moises ang iyang kamot sa langit ug naputos dayon sa kangitngit ang tibuok kayutaan sa Ehipto sulod sa tulo ka adlaw. ²³ Dili na makita ang usag usa, ni makalihok sulod sa tulo ka adlaw. Apan may kahayag sa gipuy-an sa mga Israelita. ²⁴ Gipatawag dayon ni Paroon si Moises ug giingnan: “Sigi, pangalakat na kamo. Simbaha si Yahweh. Ibilin lang ang inyong mga karnero ug bakahan.”

²⁵ Mitubag si Moises: “Ikaw bay mohatag namo og mga mananap nga among ihalad nga gasa ug sinunog nga sakripisyo alang ni Yahweh? Dili. ²⁶ Dad-on namo ang mga hayop. Way mahibilin bisag usa. Magpili kami sa among kahayopan sa ihalad kang Yahweh. Gawas pa, dili namo masayran unsay among ihalad sa Ginoo hangtod nga maabot kami sa dapit diin himoon namo ang halad.”

²⁷ Apan gipatig-a gihapon ni Yahweh ang kasingkasing ni Paroon nga wala mopalakaw sa mga Israelita.

²⁸ Misulti si Paroon kang Moises: “Palayo sa akong atubangan. Ayaw na pakig-atubang kanako! Sa adlaw nga magpakita ka sa akong atubangan, mamatay ka.” ²⁹ Mitubag si Moises: “Matuman ang imong gipamulong. Dili ug dili na ko makig-atubang kanimo.”

Ang ika-10 nga katalagman

11 ¹ Misulti si Yahweh kang Moises: “Magpadala kog usa pa ka katalagman kang Paroon ug sa Ehipto. Human niini, palakton na kamo, o iya mong abugon. ² Sultihi ang katawhan. Papangayoa sila sa mga silingan og mga butang nga hinimo sa plata ug bulawan.”

³ Gihimo ni Yahweh nga mabuligon ang mga Ehiptohanon alang sa mga Israelita. Si Moises mismo gitahod sa mga opisyal ni Paroon ug sa mga tawo isip inila sa Ehipto.

⁴ Miingon si Moises: “Nanugon si Yahweh: mosuroy ako sa tibuok Ehipto sa tungang gabii. ⁵ Mangamatay ang kamagulangang mga anak sa Ehipto gikan sa kamagulangan ni Paroon nga mosunod sa trono, hangtod sa mga kamagulangang anak sa sulugoong babaye sa likod sa galingan ug sa panganay sa mga mananap. ⁶ Hilabihan ang kaguol sa tibuok Ehipto. Wala pay nahitabo nga sama niini sukad masukad ug dili na kini mausab. ⁷ Apan sa dapit sa mga Israelita dili madungog ang uwang sa iro tungod sa kamatayon sa usa ka tawo o mananap. Bu-

• **11.1** Mangamatay ang... (b. 5) Duol na ang ika-10 nga katalagman. “Ang anghel ni Yahweh” mopatay sa mga kamagulangan sa mga Ehiptohanon. Sama ni sa naa sa 2 H

19:25. Morag katalagman sa sakit nga mananakod. Ining panahona saulogon ang pagkaon sa karnero sa Paskuwa.

haton kini ni Yahweh aron masayran ninyo nga nagbutang ang Diyos ug kalainan tali sa Ehipto ug Israel.

⁸ Ang inyong mga opisyal moduol kanako, moyukbo sa akong atubangan ug moingon: ‘Panglakaw kamo, ikaw ug ang mosunod kanimol!’ Human ana, mobiya ako.” Ug isog siyang mitalikod kang Paraon.

⁹ Misulti si Yahweh kang Moises: “Dili ka paminawon ni Paraon busa, magbuhat akog daghang kahibulongan sa kayutaan sa Ehipto.”

¹⁰ Gibuhat ni Moises ug ni Aaron ang mga kahibulongan atubangan ni Paraon. Apan gipatig-a ni Yahweh ang kasingkasing ini. Busa, wala niya palakta ang mga Israelita.

Ang pagsaylo

12 ¹ Nakigsulti si Yahweh kang Moises ug Aaron didto sa Ehipto. Miingon siya: ² “Alang ninyo sinugdan kining bulana sa tanang bulan, ang primerong bulan sa inyong tuig. ³ Sultihi ang tanang katawhan sa Israel: Sa ika-10 ka adlaw ining bulana magkuhag nating karnero ang matag pamilya, usa ka nating karnero matag panimalay. ⁴ Kon ang pamilya gamay

ra alang sa nating karnero, makigsalo sila sa kinadul-ang silingan. Tan-awon nila ang ilang gidaghanon ug ang ma-kaon sa matag usa.

⁵ Pilia ang nating karnero nga way sakit, way daot ug laki nga gipanganak karong tuiga gikan sa inyong mga karnero ug mga kanding. ⁶ Dad-a ni sa inyo ug tagoi hangtod sa ika-14 sa bulan. Sa gabii ra ihawa sa tanang katawhan sa Israel ang nating karnero. ⁷ Magkuha silag gamayng dugo nga ipahid sa mga haligi, damba ug pultahan sa balay diin kan-on ang karnero.

⁸ Kan-on nila sa maong gabii ang sinugbang karnero, paris sa pan nga way patubo ug sa utanon nga pait.

⁹ Ayawg kan-a ang karne nga hilaw, lasaw o sinabaw. Ang sinugba ray inyong kan-on uban ang ulo, tiil ug ang sulod sa ginahawaan. ¹⁰ Ayawg bilin bisag gamay alang sa sunod adlaw. Kon dunay mahibilin, sunoga kini inigkabuntag.

¹¹ Ingna kini pagpangaon: Baksi ang inyong hawak. Sandalyasi ang tiil, ug pagdalag sungkod. Pagdalig kaon, kay mao ni ang pagpasidungog sa Pagsaylo kon pag-agi ni Yahweh. ¹² Anang gabhiona, mosuroy ko sa

• **12.1** Sa ika-10 ka adlaw... (b. 3) gisaulog na ning daan sa katigulangang Hebreo sa matag tuig bisan sa wala pa silay permanening pinuy-anan, sa wala pa sila mopuyo sa Ehipto. Karaan ning pangilin sa mga magbalantayng mga karnero. Mag-ihaw sila ini sa unang subang sa bulan inigpamulak ug *inigpanglunghaw* sa mga tanom (12:2), inigppanganak sa baying karnero. Ang karnero nga gigahin alang sa pangilin gilaming sulod sa pipila ka adlaw sa samang lugar diin naa ang mga tawo (12:6) aron maghiusa ni sa pamilya ug magdala sa mga sala sa tanang sakop. Unya, ang tolda nga ilang gipuy-an sabligan sa dugo aron pagpapahawa sa mga *daotang* espiritu o espiritu sa kamatayon nga naghulga sa katawhan ug kahayopan.

Kon makita ko... (b. 13) Ang mga Israelita sama sa ubang tawo sa ilang panahon, makahadlok ug hulagway sa Diyos. Nagtoo sila nga dili mahupay ang bangis nga Diyos gawas lang pinaagi sa mga sakripsyo ug sa dugo (Heb 9:22). Sa paglabay sa panahon, nadiskobrehan nga kining mga sakripsiyoha dili hingpit nga paagi sa pagsimba (Is 1:11; Slm 40:7 ug 51:18).

Sukad adto, ang pamilyang Israelita nagtamad na sa panganay nilang anak isip halad kang Yahweh (Ex 13:1), kay naluwat man sila sa katalagman. Subay sa maong balaod, si Jesus, ang *panganayng* anak ni Maria ug sa Diyos, gihalad sa Templo (Lc 2:22).

...*pangilin ni...* (b. 14) Kining pangilina paganong kaginan nga nahatagag bag-ong kahulogan: ang dugo sa karnero nagpatik sa kasabotan ni Yahweh tali sa katawhan nga gipili gikan sa ubang katawhan. Sukad karon, ang pangilin sa Paskuwa sa mga Judio mao na ang pangilin sa kaugalingnan sa Israel, ug gitugtan sa Diyos nga si Jesus mamatay ug mabanhaw atol sa mga adlaw sa pangilin sa Paskuwa sa mga Judio.

Ang kamatayon ni JesuCristo, ang Kordero sa Diyos, nagpatik sa *Bag-ong Kasabotan* tali ni Yahweh ug sa iyang katawhan (Lc 22:20).

Ang tanang misa nagpahinumdom sa kamatayon ni Cristo, ang Kordero sa Diyos. Ang maong pagsaulog sa Misa maghiusa unta sa tanang magtotoo nga nakaamgo nga nalingkawas na sila ug nagtahan sa kaugalingon aron paglingkawas sa tanang katawhan.

tibuok Ehipto. Patyon ko ang tanang kamagulangan sa mga tawo o mananap sa Ehipto ug silotan ang ilang diosdios. Ako si Yahweh! ¹³ Ang marka sa dugo sa inyong balay timailhan nga naa kamo sa sulod. Kon makita ko ang dugo akong sayloan ang inyong balay ug dili mainyo ang makamatay'ng katalagman nga akong dad-on sa pag-agi ko sa Ehipto.

¹⁴ Mao ni ang adlaw nga handomon ninyo ug saulogon isip pangilin ni Yahweh. Pangilin ni hangtod sa kahangtoran."

Pangilin sa pan nga way patubo

- ¹⁵ "Sulod sa pito ka adlaw mangaon kamog pan nga way patubo. Gikan sa unang adlaw ipalayo na sa inyong balay ang tanang patubo. Papahawaon ang mokaog pan nga way patubo gikan sa una hangtod sa ikapito ka adlaw, sa katilingban sa Israel. ¹⁶ Sa unang adlaw, dunay balaang tigom usab sa ikapito. Walay trabaho ining mga adlaw gawas sa gikinahanglan sa pagkaon.

¹⁷ Sauloga ang pangilin sa Pan nga Way Patubo. Anang adlaw gipagawas ko sa Ehipto ang inyong mga pundok. Saulogon ni sa inyong mga kaliwat hangtod sa kahangtoran isip kasugoan sa kahangtoran. ¹⁸ Sa sinugdan sa bulan gikan sa hapon sa ika-14 ka adlaw hangtod sa ika-21 kaog pan nga way patubo.

¹⁹ Sulod sa pito ka adlaw walay magbutang ug patubo sa inyong balay. Papahawaon ang mokaon sa bisan unsa nga dunay patubo sa katilingban sa Israel, lumad siya o langyaw. ²⁰ Ayawg kaon sa bisag unsa nga way patubo. Ang pan ra nga way patubo ang kan-on sa inyong pinuy-anan."

- ²¹ Gitawag ni Moises ang tanang magulang sa Israel ug gisultihan: "Pagpili ug pagkuhag usa ka mananap alang sa matag usa ka pamilya. Ihawa ang nating karnero sa Pagsaylo. ²² Unya, pagkuhag sanga sa isupo ug itun-

sob sa dugo sa planggana ug pahiri ang duha ka haligi sa pultahan. Way mogawas sa pultahan sa balay hangtod sa buntag, ²³ kay moagi si Yahweh aron paglaglag sa Ehipto. Kon makita niya ang dugo sa pultahan ug mga haligi, mosaylo sa balay. Dili siya motugot nga mosulod sa inyong kabalayan ang mamumuno aron pagpamatay.

²⁴ Kamo ug ang inyong kaliwatan, subaya ang mga sugo isip tulumanon hangtod sa kahangtoran. ²⁵ Buhata ang seremonyas sa inyong pagsulod sa kayutaan nga ihatag kaninyo ni Yahweh, sumala sa iyang saad. ²⁶ Kon pangutan-on kamo sa inyong mga anak: "Unsay ipasabot ining seremonyasa?" ²⁷ Sultih sila: pagsaulog kini sa Pagsaylo ni Yahweh. Gisayloan niya ang mga balay sa mga Israelita dihang gilaglag ang mga Ehiptohanon, ug giluwag ang atong balay."

Sa pagkadungog ini sa katawhan, miyukbo ug misimba sila. ²⁸ Unya, nanglakaw ang mga Israelita ug gibuhat ang gisugo ni Yahweh kang Moises ug Aaron.

Kamatayon sa kamagulangan

²⁹ Sa tungang gabii, gipatay ni Yahweh ang tanang kamagulangan sa Ehipto. Una ang kamagulangan ni Paraon, ang mosunod sa trono. Unya, ang kamagulangan sa mga binilanggo, ug ang panganay sa tanang mananap.

³⁰ Sa maong gabii nakamata ug mi-bangon si Paraon, ang iyang mga opisyal ug ang tanang katawhan sa Ehipto. Nanyabaw sila sa kusog kayang tingog, kay walay bisan usa ka

---

• **12.15** Human sa pipila ka siglo, diha nga ang Israel wala na magsalig sa yuta alang sa ilang panginabuhian, nabatasan gihapon nila ang pagsaulog ini matag tuig, atol sa tingpamulak ug tingpanglunhaw, pagsaulog nga molungtad sa tibook semana kanus-a mokaon sila sa pan nga way patubo. Kining pangilina paganog kagikan, apan imbis supakon ang maong batasan, gihiusa hinuon ni sa mga pa-

ring Judio sa ilang pangilin sa Pagsaylo ug gihatagag bag-ong kahulogon pinaagi sa paglambigit ini sa kalingkawasan sa Ehipto. Ang maong pan nga way patubo magpahinumdom sa dinaliang paggikan. Busa, wala silay panahon sa pagpatubo sa pan.

- ²¹. Dinhi makita ang mas karaang mga pahimangno sa pagsaulog sa Paskuwa.

balay sa mga Ehiptoanon nga walay patay.

³¹Anang gabhiona gipatawag ni Paraon si Moises ug Aaron. Miingon siya: “Sigi, panglakaw mo! Biyai ang akong katawhan. Pahawa mo dinhi. Simbaha si Yahweh sumala sa iyang gisulti. ³²Dad-a ang inyong mga karnero ug baka, ingon sa inyong gisulti. Ug lakaw kamo ug panalangini usab ako.” ³³Giapura sa mga Ehiptoanon ang katawhan sa pagpahawa sa ilang kayutaan sa labing dali nga panahon. Miingon sila: “Mangamatay tang tanan, kon dili sila mamahawa.”

³⁴Gipadala sa mga Israelita ang minasang harina nga wala makatubo. Gipas-an ni sa abaga, ug giputos sa mga kupo ang mga masahan. ³⁵Gibuhat sa mga Israelita ang gisulti kanila ni Moises. Nangayo sila sa mga Ehiptoanon sa mga butang nga hinimo sa bulawan ug plata ug mga bisti. ³⁶Gihatagan ni Yahweh ang mga Ehiptoanon og maayong kabubut-on alang sa iyang katawhan. Busa, gihtagagan sila sa ilang gipangayo. Nahuk-hokan ang mga Ehiptoanon.

Namahawa ang mga Israelita

• ³⁷Mipahawa ang mga Israelita sa Rameses padulong sa Sukot. Mokabat sa 600,000 ka lalaki ang nanglakaw. Wala pay labot sa pag-ihap ang kabataan.

³⁸Mipahawa uban nila ang dakong panon sa nagkalainlaing katawhan, ingon man ang panon sa kahayopan: karnero ug baka.

³⁹Naghimo silag pan nga way patubo sa masa nga ilang dala gikan sa Ehipto. Wala kabutangig patubo, aron

dili sila makalangan sa paglayas sa Ehipto. Hinunoo, wala sila makaandam og pagkaon.

⁴⁰Namuyo sila sa Ehipto sulod sa 430 ka tuig. ⁴¹Human niini, sa kataposang adlaw, mipahawa sa Ehipto ang tanang pundok ni Yahweh.

⁴²Kining maong gabii nagtukawang Ginoo aron sa pagluwas sa mga Israelita sa Ehipto. Busa kining gabhiona tukawan matag tuig sa mga anak nga lalaki ni Israel hangtod sa kahangtoran.

Kasugaoan mahitungod sa Pagsaylo

⁴³Misulti ang Ginoo kang Moises ug Aaron: “Kini ang kasugaoan sa pagsaulog sa Pagsaylo. Walay langyaw nga mokaon sa karnero sa Pagsaylo, ⁴⁴gawas sa ulipon nga natuli human mapalit. Makakaon siya, apan ⁴⁵dili ang lumalabay o ang mga mamumuo nga sinweldohan. ⁴⁶Kan-a ang tibuok nating karnero sulod sa balay, walay igawas. Dili ni baliag bukog. ⁴⁷Subayon sa tibuok katilingban sa Israel ang maong seremonyas.

⁴⁸Kon ang bisita nga nagpuyo uban ninyo sa balay buot mosaulog sa Pagsaylo sa Ginoo, ipatuli una niya ang tanang lalaki sa panimalay. Inigkahuman makaapil siya pagsaulog sa Pagsaylo sama nga natawo siya dinhi. Apan walay dili tuli nga makaapil. ⁴⁹Usa lang ang tulumanan alang sa mga lumolupyo ug sa mga langyaw nga nagpuyo uban ninyo.”

⁵⁰Gibuhat sa tanang Israelita ang gisugao sa Ginoo kang Moises ug Aaron. ⁵¹Anang adlaw si Yahweh mipagawas sa yuta sa Ehipto sa mga Israelita ug sa ilang pundok.

Paghalad sa mga kamagulangan

13 ¹Misulti si Yahweh kang Moises sa pag-ingon: ²“Ihalad kanako ang tanang kamagulangan: Akoa ang mga anak nga lalaki sa Israel nga unang mogawas sa sabakan, tawo o mananap.”

³Miingon si Moises sa katawhan: “Hinnumdomi ang adlaw sa paggawas ninyo sa Ehipto, ang balay sa kaulipnan. Gikuha

• 37. *Panon sa...*(b. 38) Ang nagsuroysuroy nga mga Israelita, walay pamayhon sa pagka-Balaang Katawhan. Dunay daghan, nga tungod sa nagkalainlaing hinungdan, nakahukom pagbiya ug pagkuyog ni Moises. Ang tanan nadala sa Manluluwas, apan panahon lang ang mag-igo didto sa kamingawan, human sa mga pagsulay, diin ang maayo malain sa daotan.

600,000...(b. 37) Gipasobrahan nig tuyu

aron pagpadayag sa relihiyosong kahulogan sa maong paggikan. Sa pagkatinuod, ang miuban ni Moises wala molabaw sa 200 ka tawo, lakip ang mga asawa ug anak. Dili angayng kalimantan nga magbalantay sila sa karnero ug dili moabot og 10 ang bahin sa matag tawo. Ang 200 ka tawo magkinahanglag mga 2,000 ka karnero ug baka. Ang mga atabay sa Sinai ug ang mga tubod dili makasugakod pagbuhi og mas daghang hayop.

kamo sa kamot nga gamhanan ni Yahweh. Busa, ayawg kaon og pan nga may patubo.

⁴ Niining bulan sa Abib nanglakat kamoo. ⁵ Sa pagdala unya ninyo ni Yahweh sa kayutaan sa mga Kananeo, Heteo, Amorreo, Heveo ug Jebuseo, ang kayutaan nga nagtubod sa gatas ug dugos nga gisaad sa inyong katigulangan nga ihatag kaninyo, buhata ang seremonyas ining bulana.

⁶ Kaog pan nga walay patubo sulod sa pito ka adlaw. Niining adlaw, ang ikapito, sauloga ang pangilub alang ni Yahweh. ⁷ Pan nga walay patubo ang inyong kan-on sulod sa pito ka adlaw. Busa, walay bisag usa nga magbuhat og pan nga pinatubo sa tibuk ninyong kampo. ⁸ Nianang adlaw sultihi ang inyong anak: 'Ako kining ghimo tungod sa gibuhat kanako ni Yahweh sa paggawas ko sa Ehipto.'

⁹ "Ang maong seremonyas mahimong timaan sa inyong kamot ug handomanan sa inyong agtang. Ang sugo ni Yahweh maanaa unta kanunay sa inyong ngabil, kay iya kamong gipagawas sa Ehipto sa dako niyang gahom. ¹⁰ Tungod ini tumana ang kasuguan niya matag tuig sa gitakdang panahon.

¹¹ "Kon si Yahweh modala ug mohatag na ninyo sa kayutaan sa mga Kananeo sumala sa iyang gisaad ninyo ug sa inyong katigulangan, ¹² laina alang kaniya ang unang bunga sa sabakan, ug ang tanang panganay sa inyong mga baka. Alang ni Yahweh ang kamagulangang lalaki.

¹³ "Ang panganay nga asno makatubos sa nating karnero. Ang dili matubos, balii sa liog. Tubsang kamagulangang anak nga lalaki. ¹⁴ Kon sa kaulahian ang inyong anak mangutana unsay ipasabot ini, sultihi sila: 'Pinaagi sa dako niyang gahom gipagawas kami ni Yahweh sa Ehipto, ang yuta sa kaulipnan. ¹⁵ Dihang nagmatig-a si Paraon ug wala kami niya tugti pagpahawa, gipatay ni Yahweh ang tanang kamagulangan sa Ehipto, tawo o mananap. Hinungdan sa paghalad ko kang Yahweh sa tanang panganay nga laki sa akong kahayopan. Apan gitubos ko ang kamagulangan kong anak nga lalaki.

¹⁶ Mahimo ning timaan sa inyong kamot ug patik taliwala sa inyong mata nga mag-

pahinumdom ninyo nga gipagawas mi sa Ehipto sa gamhanang kamot ni Yahweh.

Ang panaw

¹⁷ Dihang gipagawas na ni Paraon ang katawhan, wala sila paagia sa Diyos sa lak-tod nga dalan tadlas sa yuta sa mga Pilisteo. Nahadlok ang Ginoo nga mawad-an sila sa kadasig sa pagpadayon sa panaw kon makaatbang nila sa gubat ang mga Pilisteo. Unya, mopauli na lang sila sa Ehipto. ¹⁸ Busa, gipasimang sila sa Diyos sa dalan sa kamingawan paingon sa Pulang Dagat. Nanggawas sila sa Ehipto nga andam sa pakiggubat.

¹⁹ Gidala ni Moises ang mga bukog ni Jose nga mipasaad sa mga anak ni Israel sa pag-ingon: Duawon mo sa Diyos. Busa, dad-a ang akong bukog.

²⁰ Gikan sa Sukot, mihunong sila sa Etam, sa kinatuman sa kamingawan. ²¹ Nag-una kanila ang Ginoo maadlaw sa lindog nga panganod aron pagtudlo kanila sa dalan. Magabii, sa lindog nga kalayo nga nagdan-ag nila. Busa, nagpanaw sila adlawg gabii. ²² Sa adlaw diha kanunay sa atubangan sa katawhan ang panganod, ug sa gabii ang kalayo.

Gigukod ang mga Israelita

14 ¹ Misulti si Yahweh kang Moises: ² "Sultihi ang mga Israelita sa pagbali-lik ug pag-ugbok sa ilang mga tolda atubangan sa Pihahirod taliwala sa Migdol ug sa dagat nga nag-atubang sa Baal-Sefon. Magpundok sila duol sa maong dapit ug duol pod sa dagat. ³ Makapatoon kini ni Paraon nga nasalaag ang mga Israelita ug nga gimino sila sa kamingawan. ⁴ Unya, patig-ahon ko ang kasingkasing ni Paraon ug gukdon kamo. Pasidunggan ako tungod ni Paraon ug sa iyang kasundalohan. Masayran sa mga Ehiptohanon nga ako si Yahweh." Ug gituman ang tanan sa mga Israelita.

Pagtabok sa Pulang Dagat

⁵ Sa dihang gipahibalo ang hari sa Ehipto nga nakalakaw na ang katawhan. Nausab ang hunahuna sa hari ug sa iyang mga opisyal mahitungod sa

• **13.4** *Timaan sa imong kamot* (b. 9 ug 16). Ang ubang tawo naggamit ug patik ug mga relihiyosong butang aron pagpaila nga relihiyoso sila. Apan ang mga Israelita, naila sa ilang pagsaulog sa adlaw kanus-a giluwass sila sa Diyos nga Manluluwas.

• **14.5** Sa gabii, sa pagsakripisyo nila sa karnero alang sa Paskuwa, ang mga Hebreo miibiya sa Ehipto. Gigukod sila sa mga Ehiptohanon ug naapsan sa may kabugangan sa bay-

bayon sa Dagat nga Pula (13:17). Dinhi nahitabo ang naila na kaayong butang sa tibuk Balaang Kasaysayan sa wala pa si Jesus. Nagbukas ang Diyos og agianan alang sa iyang katawhan ug giluwass sila, samtang ang mga kaway nangalumos sa dagat.

Ayawg kahadlok ug... (b. 13) Kini ang kinaiya sa matooon inigkakita sa nawad-ag kadasig. Si Moises nagtoo nga dili pasagdan sa Diyos kadtong mga tawo nga nagsugod na pagpanaw paingon sa kagawasan. Ang tubag

mga Hebreo. Miingon sila: “Nganong nabuhat ni nato? Tan-awa, gipagawas nato ug nawagtang kanato ang ilang pag-alagad.”⁶ Busa, gipaandam ni Paraon ang iyang karwahe ug milakaw siya uban sa iyang kasundalohan.⁷ Gidala ang 600 sa kinamaayohan niyang karwahe ug ang tanang karwahe sa Ehipto. Ang matag usa gikargahag mga sundalo.

⁸ Gipatig-a ni Yahweh ang kasingkasing ni Paraon, hari sa Ehipto. Busa, gigukod niya ang mga Israelita nga nanglakawng madaogon.⁹ Gigukod sa mga Ehiptohanon, sa tanang karwahe ug kabayo ni Paraon, sa iyang mga mangabayog ug kasundalohan ang mga Israelita nga naapsang nagkampo daplin sa dagat, duol sa Pihahiro, tupad sa Baal-Sefon.

¹⁰ Nagkaduol si Paraon, ug mitanaw ang mga Israelita. Nagsunod ang ubang Ehiptohanon. Kalit silang nahadlok busa, misangpit sila ni Yahweh¹¹ ug miingon kang Moises: “Wala bay lubnganan sa Ehipto? Imo ba ming gidala aron mamatay sa kaminga-

wan? Unsa man kining imong pagpagawas kanamo sa Ehipto?”¹² Wala ka ba namo sultihi: Ayawg panghilabot kanamo? Pasagdi ming mag-alagad sa mga Ehiptohanon. Mas maayo tingalig mag-alagad na lang kami kay sa mamatay sa kamingawan.”

¹³ Miingon si Moises sa katawhan: “Ayawg kahadlok. Pabilin sa inyong gibarogan. Tan-awag unsay buhaton ni Yahweh aron pagluwas ninyo. Dili na ninyo makita pag-usab kanang mga Ehiptohanon nga nakita ninyo karon.¹⁴ Makig-away si Yahweh alang ninyo. Wala moy bisag unsang buhaton. Pabilin mong way timik.”

¹⁵ Misulti si Yahweh kang Moises: “Nganong nagsangpit ka kanako? Sultihi ang mga Israelita sa pagpadayon og lakaw.¹⁶ Ipataas ang imong sungkod ug ituy-od ang imong kamot sa dagat aron sa pagbahin sa tubig manglakat sila nga dili mabasa ang ilang tiil.¹⁷ Patig-ahon ko ang kasingkasing sa mga Ehiptohanon ug gukdon mo. Himayaon ako diha ni Paraon, sa iyang kasundalohan, sa mga karwahe ug sa mangangabayog.¹⁸ Masayran sa mga Ehiptohanon

---

ni Moises nagpaila nga *morag nakakita siya sa dili makita* (Heb 11:27), ug pinaagi sa iyang pagtoo ang Diyos milihok taliwala nila.

...*gipasibog ni Yahweh...*(b. 21) May mga larawan ug sine diin kining hitaboa morag gimadyik sa Diyos. Ug gani, ang labing karang gisaysay sa Biblia bahin ini wala motukma sa tinuod nga panghitabo. Wala ingna dinhi nga ang mga Israelita mitabok sa dagat, nakita hinuon nila *ang patayng lawas* (b. 30) sa nanggukod nila.

Ang pagpangilabot sa Diyos dinhi tingalig kasarangan lang. Ang pagdahili sa yuta makapaisa sa tubig. Igo na to pagluwas sa gigukod. Apan kining pagpangilabot sa Diyos, sama sa daghan sa kasaysayan, wala untay ikatanyag nga kausaban kon wala pa si Moises, ang propeta sa Diyos, nga nagpadayag sa kahulogan sa maong hitabo: Si Yahweh naglingkawaw sa Israel aron sila maiyang katawhan.

Mao ni ang buot itudlo sa naulahing saysay, (ang napatik sa gagmayng letra) sa asoy sa paglabang nila sa dagat sa madaogong paagi. Dinhi ang katawhan ni Moises miasdang latas sa daw *paril nga tubig*. Panon sila sa mga layas! Ang *mga sundalo ni Yahweh* (12:41), ang dili maihap nga katawhan (12:37) nga nakigbisog nga magmadaogon alang sa kalingkawaw sa kalibotan. Uban nila, ang Diyos sa mga kabos, nagsugod pagbag-o sa dagway sa kalibotan.

Ang kalingkawaw sa Israel nagpabiling modelo ug kadasig alang sa nakigbisog aron

paglingkawaw sa kaigsoonan ug paghimo nilang gawason sa mas makiangayong kalibotan.

Sa kasaysayan sa mga Kristyano makita nato ang daghang kadaogon, dagko o gagmay – hinungdan sa pagpakaylap sa Gingharian sa Diyos ug sa Hustisiya. Sa maong higayon dinhay pundok sa mga tawo nga lig-ong mibarog alang sa buhat sa kalingkawaw. Wala silay armas sa pag-atubang nila sa mga hari ug militar, sa mga opisyal, politiko ug burokrata.

Ang nakalabang sa pikas tampi dili na sama sa naandan: nagsugod na pagkahimugso ang Katawhan sa Diyos. Sa ulahing bahin, si Pablo misulat nga ang atong katigulangan nabunyagan sa “Panganod ug sa Dagat” (1 Cor 10:2), nagpasabot nga nakalabang sila sa mahulga-ong dagat, salamat sa Diyos. Naa na sila sa Panganod. Ang *Panganod* nagkahulogan ni Yahweh, nga, sa katingalahang paagi naa sa taliwala sa iyang katawhan – naggiya sa “nabunyangang” katawhan.

Angay sab ta nga *molabang sa dagat*. Maghunahuna ta sa mga Kristohanong Katilingban ug ang bag-ong nakabig. Biyaan ta ang himulag ug inusarang pagkinabuhi, ug pangitaon ang bag-ong kahulogan sa kinabuhi. Dili ni mahimo nga mag-inusara kondili, uban ug du-yog sa katilingban nga nagkahingkod.

...*nanglakaw...*(b. 22) Ang Bunyang ug Kalingkawaw. Tan-awa sa Heb 11:23-40; 1 P 1:13-15; Reb 7:13-17; 12:10-12.

nga ako si Yahweh sa dihag himayaon ko ang akong ngalan diha ni Paraon ug sa iyang mga karwahe ug mangangabayo!

¹⁹ Unya, nagpaulahi na ang Anghel sa Diyos nga nag-una sa mga Israelita. Ang haliging panganod mibalhin gikan sa atubangan ngadto sa ilang luyo, ²⁰ tungatunga sa kampo sa mga Israelita ug sa mga Ehiptohanon. Sa gabii gihayagan sa panganod ug usang pundok ug ngitngit ang pikas, maong wala sila magkadul-anay. ²¹ Giisa ni Moises ang kamot ibabaw sa dagat ug gipasibog ni Yahweh ang tubig pinaagi sa kusog nga silangang hangin sa tibuok gabii. Nauga ang dagat ug natunga ang katubigan.

²² Ug ang mga anak sa Israel nanglakaw sa ugang yuta taliwala sa dagat, samtang ang tubig nahimong paril sa ilang tuo ug wala. ²³ Gigukod sila sa mga Ehiptohanon uban sa tanang kabayo ni Paraon, karwahe ug mangangabayo ngadto sa kinatung-an sa dagat.

²⁴ Sa banagbanag, gianinaw ni Yahweh gikan sa haliging kalayo ug panganod ang kampo sa mga Ehiptohanon ug gigubot kini. ²⁵ Gilubong niya ang mga ligid sa ilang karwahe, sa ingon naglisod na sila pag-irog.

Miingon ang mga Ehiptohanon: “Magpalayo kita sa mga Israelita, kay si Yahweh ang nakig-away alang kanila batok sa Ehipto.”

²⁶ Misulti si Yahweh kang Moises: “Iisa ang imong kamot sa dagat aron sanapan sa tubig ang mga Ehiptohanon, ang mga karwahe ug mangangabayo.” ²⁷ Ug giisa ni Moises ang kamot ibabaw sa dagat.

Sa kaadlawon, mibalik sa naandan ang dagat. Nangingkamot pag-ikyas ang mga Ehiptohanon, apan gibuntog sila ni Yahweh taliwala sa dagat.

²⁸ Mibalik ang tubig ug gitabonan ang mga karwahe ug mangangabayo – ang tibuok pundok ni Paraon nga misunod sa mga Israelita sa dagat. Walay ni usa nga nakaikyas. ²⁹ Apan mipadayon paglakaw ang mga Israelita sa ugang yuta tungatunga sa dagat samtang ang tubig nahimong paril sa ilang tuo ug wala.

³⁰ Sa maong adlaw, giluwat ni Yahweh ang Israel sa kamot sa mga Ehiptohanon. Nakita sa mga Israelita ang mga patayng lawas sa baybayon, ³¹ ug ang katingalahang mga butang nga gihimo ni Yahweh alang kanila batok sa mga Ehiptohanon. Nahadlok sila ni Yahweh, ug misalig kaniya si Moises, iyang sulugon.

15^{*} ¹ Miawit si Moises ug ang mga Israelita alang ni Yahweh sa pag-ingon:

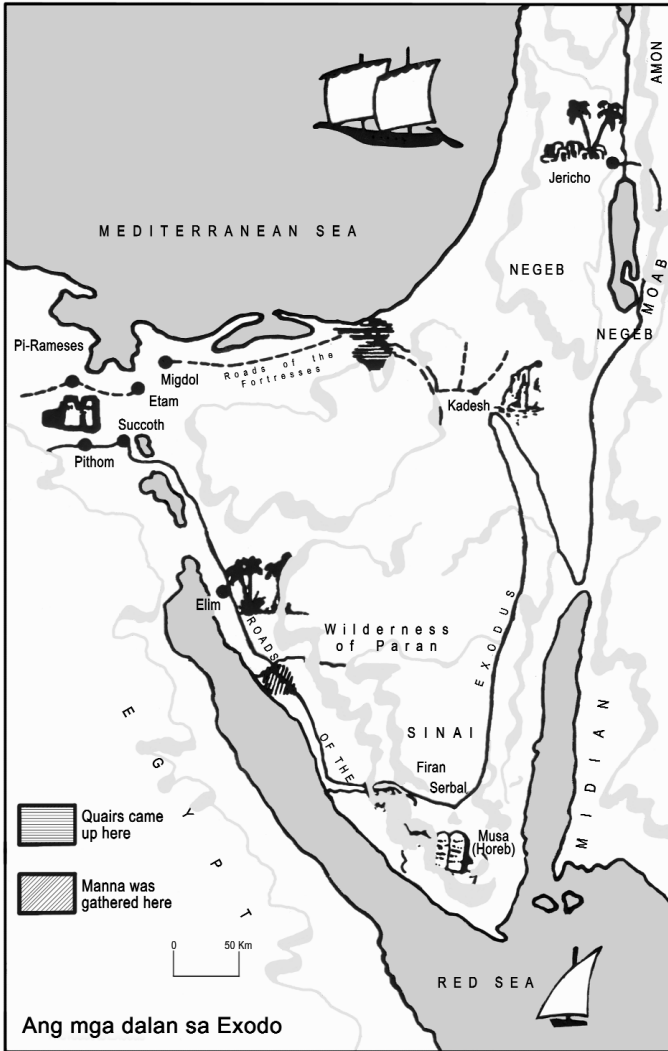
Si Yahweh, awitan ko,
labi siyang gamhanan nga Ginoo!
Ang kabayo ug ang nagsakay
Sa dagat iyang gilabay.
² Si Yahweh akong hari,
ug kusog nga hilabihan;
ako siyang kaluwasan,
akong Diyos, dayegon siya ug himayaon.

• **15.1** Ang unang awit ni Moises singgit sa malipayong pasalamat, sa samang higayon pagpadayag sa pagtoo. Ang Salmista nagkanyon: “Bulahan ang mga tawo nga maantigong modayeg sa Diyos.” Ang nakalingkawas nga katawhan walay katarongan nga maghimaya sa kaugalingon sa kadaogan nga iya sa Diyos ug ni Moises; ang matoohon angayng magpasalamat sa Diyos.

Sublion ang maong awit sa Rebelasyon (Reb 15:31), sa awit alang sa mga tinawag ug martir ni Cristo nga naluwas sa kahuyangan ug napurongpurongan sa himaya.

Ang mga karaang tinoohan (ug ang katawhan karon) nagsaulog sa mga pangilin subay sa dagan sa kinaiyahan: mga pangilin sa bulan, sa ting-init, sa ulan, sa pagkatawo. Sa laing bahin, ang mga pangilin sa Biblia nagsaulog sa katingalahang buhat nga gihimo sa Ginoo alang sa ilang kaluwasan. Maayo gyod nga dayegon ang Diyos diha sa mga katingalahan sa kinaiyahan; ug labaw pa ini, angay nga mailhan ta siya sa panghitabo sa kasaysayan. Magpasalamat ta sa Ginoo, labaw sa tanan, tungod sa dagko ug gagmayng hitabo nga nagpaila sa iyang Paghari uban nato.

- ³ Ginoo siya nga labing makagagahom.
Yahweh ang iyang ngalan.
- ⁴ Gilaglag niya sa kadagatan ang mga karwahe
ug kasundaluhan ni Paraon.
Nalunod sa dagat –
Mga maayo nilang manggugubat;
- ⁵ Ang kinailadman sa tubig nagtabon nila;
Daw bato nalundag sila.
- ⁶ Mahimayaon ug gamhanan, ang kamot mo!
Ang kaaway nadugmok sa imong tuo.
⁷ Sa imong kagamhanan
Ang kaaway imong gipukan.
Ang kasuko mo imong gipadala,
Ug samag dagami gilamoy sila.
- ⁸ Sa haguros sa imong ilong nga kusog,
ang katubigan mibul-og.
Daw paril ang dagat mibarog;
Taliwala sa dagat migahi ang kailadman.
- ⁹ Miingon ang kaaway: gukdon ko sila ug apson;
ang masakpan akong pikaspikason.
Ug dakong hikay akong himoon.
Ang espada sa sakoban akong ibton;
Sa kamot ako silang bungkagon.
¹⁰ Sa huyop mo nga kusganon,
Sa dagat sila natabonan.
Daw tingga nalundag sa gamhanang katubigan.
- ¹¹ Kinsa sa mga dios ang sama nimo?
Sa himaya ug kabalaan, kinsa ang Ginoo!
Sa mga kahibulongan, ikay naghimo!
- ¹² Ang tuo mong kamot imong giisa,
unya, sa yuta gilamoy sila.
- ¹³ Sa walay sukod nga gugma gitubos mo ang katawhan.
Sa imong kusog gisagakay mo sila
paingon sa balaan mong puloy-anan.
¹⁴ Nadungog ni sa katawhan
ug nangurog ang kanasoran;
sa mga Pilisteo ikaw gikahadlokan.
- ¹⁵ Ang mga pangulo sa Edom nangalisang;
ang mga tig-mando sa Moab nangurog;
ang mga Kananeo nangalaglag.
- ¹⁶ Gihakop sila sa dakong kakuyaw ug kahadlok;
sa gahom mo daw bato sila, dili makalihok;
hangtod nga nangagi ang nalukat mong katawhan.
- ¹⁷ Dad-a sila ug sa bukid sa imong kabilin itanom ang tanan,
sa dapit, O Yahweh, nga gihimo mong puloy-anan.
Ang gipabarog mong puloy-anan nga balaan.
- ¹⁸ Maghari si Yahweh sa walay kataposan!

Gipayano sa Biblia ang kahintang sa pagpadayag kanato sa tahom nga hulagway sa Exodo sa tibuok nasod. Napamatud-an sa mga magsusulat sa kasaysayan nga may daghang grupo sa mga magsasang-yaw nga misulod-guwa lang sa Ehipto sa maong panahon: usa ini ang katawhang gihatagan ni Moises sa kagawasan. Apan ingon sa gisagulsagol diha sa Biblia ang mga istorya sa duha ka grupo.

Ang unang grupo tingalig gipalayas sa Ehipto tungod sa kamatay (ang ika-10 nga kastigo) sa tuig 1400 BC. Inggawas tingli ning grupoha agi sa dalan sa mga kota tadlas sa kabaybayonan diin “ang kali-sang miabot ug mitabon sa kampo”. (Ex 16:13; Num 11:31). Unya, miabot sila sa tubigan sa kamingawan sa Cades ug dugayng nagpabilin didto hangtod nga miabot ang laing grupo. Apil ini ang mga sakop sa mga tribu Ruben, Simeon, Levi ug Juda nga misulod sa Palestina agi sa habagatan.

Ang ikaduhang grupo uban ni Moises nangikyas sa kangitngit sa kagabhion sa mga tuig 1260 BC. Gisubay nila ang mga agianan sa mga ulipong-layas libot sa habagatan sa Sinai. Nasaksihan nila ang pagtabok sa Pulang Dagat. Miabot sila sa Bukid-Horeb human moagi sa lugar nga gituboag mga kahoyng tamarsiko. Kining mga kahoya namungag manna (Ex 16:14; Num 11:17). Gikan sa Cades, ingsulod tingali ni, uban sa mga tribu Efraim, Manases ug Benjamin, sa Palestina agi sa silangan, lagbas sa Jordan kuyog ni Josue (Jos 3).

¹⁹ Sa pag-ubog sa dagat sa mga karwahe ug mangabayo ni Paraon, gipabalik kanila ni Yahweh ang tubig sa dagat. Apan ang mga Israelita milakaw sa ugang yuta taliwala sa dagat.

²⁰ Mikuhag tambor si Miriam, ang manalagna nga igsoon ni Aaron. Misunod niya ang tanang kababayen-an nga nagbitbit sab og tambor. Nanayaw sila. ²¹ Ug giawitan sila ni Miriam: “Awiti si Yahweh, kay gipuno niya ang kaugalingon sa himaya; ang kabayo ug ang nagsakay, sa dagat niya gilabay.”

Ang panaw sa kamingawan

²² Gipalakaw ni Moises ang mga Israelita gikan sa Pulang Dagat paignon sa kayutaan sa Sur sulod sa tulo ka adlaw. Apan wala sila makakitag tubig.

²³ Nakaabot sila sa Mara. Apan dili nila mainom ang tubig didto, kay pait kini. (Maong gitawag kinig Mara).

²⁴ Hinunoa, nagbagulbol ang katawhan batok ni Moises, ug miingon: “Unsay atong imnon karon?” ²⁵ Misingpit si Moises kang Yahweh nga

mipakita niyang piraso sa kahoy. Gilabay kini sa tubig u gang tubig nahimong matam-is.

Didto gimandoan ug gibalaoran ni Yahweh ang iyang katawhan, ug gisulayan. ²⁶ Miingon siya: “Kon maminaw mo pag-ayo sa tingog ni Yahweh, inyong Diyos; kon himoon ninyo ang maayo sa iyang panan-aw; kon tumanon ninyo ang iyang sugo ug sundon ang iyang balaod, dili ko kamo pahamtangan sa bisag unsang sakit nga gipahamtang ko sa mga Ehiptoanon. Kay ako si Yahweh nga nag-ayo kaninyo.”

²⁷ Nakaabot sila sa Elim nga may 12 ka tinubdan ug 70 ka palmera. Gipahimutang nila duol sa tubig ang ilang mga tolda.

Ang Manna

16 ¹ Mibiya ang mga Israelita sa Elim ug miabot sa Sin, taliwala sa Elim ug Sinai sa ika-15 ka adlaw sa ikaduhang bulan sa paggawas nila sa Ehipto.

² Sa kamingawan mibagulbol ang tibuk katilingban sa Israel batok ni

• 22. Gibiyaan sa mga Israelita ang labing bantogan ug dinayeg nga sibilisasyon sa ilang panahon uban sa ilang produkto, pamaagi sa patubig ug bantoganang kultura. Kon wala pa sila mobiya, masuyop ug mawala unta sila isip katawhan. Apan karon gigiyahan sila ni Moises padulong sa kagawasan. Sama sa bisan unsang nasod o hut-ong sa katawhan nga nakadaog sa kaugalingnan, sila na karon ang responsabli sa kaugalingong padulngan. Nasayod si Moises nga ang kagawasan dili kalipay kanunay: sinugdan ni sa lisod nga dalan nga maglakip og sakripisyo. Ining dalana hinuon, ang Diyos nagpaila sa iyang pag-amuma nga magtugot nato paglakaw sa dakong pagsalig sa kaugalingon. Mahimong moabot ang katingalahang panghitabo nga wala nato paabota, apan ang Diyos dili buot mopadaghan sa iyang mga milagro aron lang pagpausbaw sa kaugalingong kaayohan.

Ang mga layas nga nangahas pagsulod sa kamingawan sa Sinai, may katarongan nga mabalaka. Gihulga sila sa gutom, sa uhaw ug sa namuyo sa kamingawan. Sa mosunod nga mga pahina, ang tagsulat naghulagway ining mga kakuyawa nga giatubang nila ug mibalik-lantaw sila sa pagpangilabot sa Diyos.

Apan gawasnon siyang nagsaysay sa istorya, ug gipahaom niya ang mga pagtulon-an alang

sa katawhan nga karon ug sa kanunay nahaylo sa sayong kinabuhi. Nahakoq sila ug dali rang nadani sa mga saad sa mga langyawng nasod nga makapawala sa kaugalingong kinaiya ug misyon.

Kay ako si Yahweh... (b. 26) Ang mga sakit ilhanan sa pagkalusno sa kaugalingong pagkatawo tungod sa sala, apan sayop ni kon hunahunaon nga ang mga sakit sa matag tawo naggikan sa kaugalingong sala. Sama nga ang mga katalagman sa kinaiyahan dili mapasangil sa atong mga sala, ang Diyos nasayod ug unsaon pagpanalipod nato sa mga katalagman kon buot siya.

• 16.1 ...kamingawan... (b. 2) Iresponsabli ni nga kinaiya sa dili makaatubang sa padulngan; kanunay silang nagsaway sa naningkamot alang sa kaayohan sa tanan.

...hatagan mo... (b. 8) Ang Diyos naghatag ug pagkaon sa iyang katawhan kon nakabsan na sila sa tanan. Ang panon sa mga langgam nga gikapoy tungod sa taas nga panaw, nanguga sa kilid sa ilang gikampohan. Ang laing wala paabotang pagkaon, *ang manna*, nakitan sab nga lagmit naggikan sa duga sa tanom nga daghan kaayo sa kamingawan. Kining makaona, mogahi kon mabugnawan ug mangatag sa yuta sayo sa buntag. Sa grabing

Moises ug Aaron ³ug miingon: ‘Mas maayo pag namatay mi sa Ehipto sa kamot ni Yahweh ug naglingkod sa pagpangaog karne ug pagkaon hangtod sa among pagkabusog. Apan gidala nimo ang tibuok katawhan sa kamingawan aron mamatay sa gutom.’

⁴Unya, misulti si Yahweh kang Moises: “Paulanan ko kamog pan gikan sa langit. Manggawas ang katawhan adlaw adlaw sa pagpanguha sa ilang gikinahanglan anang adlaw. Masulayan ko sila kon sundon ba nila ang akong pagtulon-an o dili. ⁵Sa ika-unom ka adlaw, sa pag-andam na sa gipanguha, makita nila nga dobl ni sa ilang gikuha sa nangaging mga adlaw.”

⁶Miingon si Moises ug si Aaron sa tanang Israelita: “Masayran ninyo sa gabii nga si Yahweh ang nagluwas ninyo sa Ehipto. ⁷Makita ninyo sa buntag ang himaya ni Yahweh, kay nadungog niya ang inyong bagulbol batok kaniya. Kay kinsa man kami nga inyong bagulbolan?”

⁸Miingon usab si Moises, “Sa gabii hatagan kamo ni Yahweh ug karneng makaon. Sa buntag, pan nga makabusog. Nadungog ni Yahweh ang inyong pagbagulbol. Dili kami ang inyong gi-bagulbolan kondili, si Yahweh, kay si kinsa man kami?”

⁹Gisugo ni Moises si Aaron sa pag-sulti sa tibuok katawhan sa Israel: “Duola si Yahweh ug padungga sa inyong reklamo.”

¹⁰Samtang nakigsulti si Aaron sa

katawhan sa Israel, mitan-aw sila sa kamingawan ug nakakita nga milutaw ang Himaya ni Yahweh sa panganod.

¹¹Miingon si Yahweh kang Moises: ¹²“Nadungog ko ang reklamo sa mga Israelita. Pakigsultihi sila ug ingna: ‘Mangaon kamog karne sa gabii ug pan sa buntag kutob sa inyong gusto.’ Masayran ninyo nga ako si Yahweh, inyong Diyos.”

¹³Sa sawomsom, mitungha ang mga buntog ug napuno ang kampo. Sa buntag may yamog sab sa palibot. ¹⁴Sa wala na ang yamog nagpabilin ibabaw sa kamingawan ang morag nipis nga panit sa tinapay sama sa dugay nga tun-og. ¹⁵Niini ang mga Israelita miingon sa usag usa: “Unsa ni?” Wala sila masayod. Miingon si Moises: “Ang pan nga gihatag kaninyo ni Yahweh aron kan-on.”

¹⁶Misugo si Yahweh: “Pagtigom mog igong makaon sa usag usa, mga upat ka litro, igo pod sa gidaghanon sa mga tawo sa matag tolda.

¹⁷Gituman kini sa mga Israelita. Nanguha sila sa pan, ang uban ubay-ubay, ang uban menos. ¹⁸Apan inigtakos na nila sa taksanan walay daghang sobra ang ilang nakuha ug dili pod magkulang ug daghan. May igo sa gikinahanglan ang usag usa.

¹⁹Misulti si Moises: “Walay maggahin ini alang sa sunod adlaw.” ²⁰Apan walay naminaw ni Moises. Giulod ang gisalin ug nabaho. Busa, nasuko si Moises.

²¹Matag buntag, nanguha ang usag usa ug igong makaon. Ang sobra nahilis sa kainit sa adlaw.

---

kawad-on kining tabanga, alang sa Israel, kalig-onan nga wala sila pasagdi sa Diyos. Gisaysay pod ni sa Num 11:4.

Pinaagi ini masabtan nga ang atong kalan-on matag adlaw gasa sa Diyos. Kon modapit siya nato pagsubay sa lisod nga dalan, motabang gyod siya ug hatagan ta sa gikinahanglang kalan-on. Busa, nagtabang siya sa mga tawo, nga pinaagi sa kaugalingong kakugi ug kaisog, nagmugna ug nag-apud-apod sa mga tawo sa ilang gikinahanglan.

Tungod sa kataas sa panahon napun-an ang asoy ining hitaboa. Ang ubang teksto sa Biblia morag nagpasabot nga ang Diyos nagpadala sa manna kada adlaw sulod sa 40 ka tuig: Ex

16: 35; Jos 5:12; Slm 78:24; Klm 16:20. Kining gidugang sa istorya paagi lang sa pag-dayag sa Diyos. Wala ni makasaysayanong bili.

Ang gasa sa pagkaon gikan sa langit nahisgotan sa duha ka managlahing komentaryo sa ulahing bahin sa Biblia. Sa Dt 8:3: Apan gihatagan mog pan nga inyong makaon... Gipadayag niya nga ang tawo mabuhi dili lang sa pan kondili, sa mogawas sa baba sa Diyos nga kinabuhi alang sa tawo. Tan-awa ang komentaryo sa Mc 6:34. Unya sa Ebanghelyo, ang manna hulagway sa matuod nga pan gikan sa langit – si Cristo nga gihatag nga kalan-on sa kinabuhi diha sa Eyyukaristiya. Tan-awa ang komentaryo sa Jn 6.

²² Sa ikaunom ka adlaw, madobli ang pan nga ilang kuhaon. Duha ka takus sa matag usa. Miduol ang pangulo sa mga tawo ug misugilon kang Moises ining mga butanga. ²³ Mitubag si Moises: “Kini ang gisugo ni Yahweh – Pahulay ugma, kay adlaw ni sa pahulay, ang Sabat nga balaan alang ni Yahweh. Lutoa karon ang angayng lutoon, pabukali ang angayng pabukalan ug ang salin igahin sa sunod adlaw.”

²⁴ Gibuhat nila ang gisugo ni Moises; wala mabaho ug wala ulora ang gilain. ²⁵ Misulti si Moises: “Kan-a kini karon, ang adlaw sa pahulay o Sabat, alang sa ka-dungganan ni Yahweh. Dili kini makita ka-rong adlaw. ²⁶ Panguha kamo niini sulod sa unom ka adlaw. Kay wala kini sa ikapito, ang adlaw sa pahulay, ang Sabat.”

²⁷ Sa ikapitong adlaw migawas ang uban aron manguha, apan wala silay nakita. ²⁸ Misulti si Yahweh kang Moises: “Hangtod kanus-a pa mo tinud-anayng mosunod sa akong sugo ug balaod? ²⁹ Gihatagan kamo ni Yahweh sa adlaw sa pahulay. Sa ikaunom ka adlaw gihatagan mog pan nga paggo alang sa duha ka adlaw aron magpabilin ang usag-usa sa nahimutangan. Way mogawas sa gipuy-an sa ikapito ka adlaw. ³⁰ Busa, mipahulay ang katawhan sa ikapito ka adlaw.

³¹ Gitawag sa mga Israelita ang ma-ong pagkaon og manna. Puti ni sama sa kolantro. Daw ostiyas og lami sina-golag dugos sa putyukan.

³² Misulti si Moises: “Kini ang gisugo ni Yahweh – Pagkuhag usa ka takos nga manna. Igahin kini sa sunod nga kaliwatan aron makita nila ang manna nga akong gihatag, ang inyong pagkaon sa pagluwas ko ninyo sa Ehipto.” ³³ Miingon si Moises kang Aaron: “Pagkuhag tadyaw. Butangig usa ka takos nga manna ug ibutang sa atubangan ni Yahweh alang sa inyong mga kaliwat.” ³⁴ Gisudlan ni Aaron ang tadyaw og usa ka takos nga puno sa manna suma-

la sa gisugo sa Ginoo kang Moises ug gibutang atubangan sa sudlanan sa kasabotan ni Yahweh.

³⁵ Nangaog manna ang mga Israelita sulod sa 40 ka tuig hangtod nga miabot sila sa yuta nga may mga lumolupyo, sa utlanan sa Canaan.

Tubig sa bato

17 ¹ Mipadayog lakaw ang tibuok katawhan sa Israel gikan sa kamingawan sa Sin ngadto sa dapit nga gitudo kanila, ug nangadto sila sa nagkalainlaing lugar. Giugbok nila ang tolda sa Repidim diin nagkampo sila. Apan way tubig dinhi nga mainom.

² Giaway na pod sa katawhan si Moises. Miingon sila: “Hatagi mig tubig nga among mainom.” Apan mitubag si Moises: “Nganong makig-away kamo kanako? Nganong sulayan man ninyo si Yahweh?”

³ Apan giuhaw ang katawhan. Busa, nagbagulbol sila batok ni Moises: “Nganong gipapahawa mi nimo sa Ehipto? Aron ba lang patyon sa kauhaw uban sa among mga anak ug kahayopan?”

⁴ Busa, misinggit si Moises kang Yahweh: “Unsay akong buhaton sa imong katawhan? Andamna sila pagbato kanako.” ⁵ Misulti si Yahweh kang Moises: “Pag-una sa katawhan ug ikuyog ang mga magulang sa Israel. Kuhaa ang sungkod nga imong gibulan sa sapa sa Nilo, ug lakat. ⁶ Magbarog ako sa imong atubangan ibabaw sa bato sa Horeb. Bunali ang bato. Moagas dayon ang tubig ug duna nay mainom ang katawhan.”

• **17.1** Ang Israel gisulayan sa Diyos sa kamingawan: hangtod kanus-a kaha nga ang nahiusang katawhan maandam na pagsubay sa dili naandang padungtan? Hangtod usa kutob ang ilang pagtoo? Ang Israel pod *nagsulay sa Diyos*, nangayo silag mga timaan, kay dili tibuok ang ilang pasalig sa Diyos. Gusto silag milagro: “kon uban ka namo, ipakita dinhi karon.”

Ang Biblia nagpahinumdom ining pakig-harong sa hitabo sa tubig nga miagas sa bato. Si Moises gisulayan sab ining tungora; tan-awa ang gisaysay sa Num 20.

Sa ulahing panahon namatngonan sa Judiong tradisyong nga ang Bato nagsimbolo sa Diyos, ang tuboran sa kinabuhi sa iyang kata-

whan; ang milagrosong Bato nga nag-uban sa ilang panaw (tan-awa sa 1 Cor 10:40). Ang Diyos mao ang dili mabuak nga bato nga nagtipig sa mga sikreto hangtod nga moyon ni nga masamdan, ug gikan sa kaugalingong samad mobuhagay ang kinabuhi. Angay tang sabton nga ang tawo, sa iyang kamakasasala, nawad-an na sa kinaadman sa Diyos nga dili na niya makita. Apan ang Diyos nahuyang sa pagkatawo ni Jesus nga sa pagkamatay nagpadayag sa mga sikreto sa gugma sa Diyos ug sa maunongon niyang gugma alang nato. Ang Ebanghelyo nagpasabot nga gikan sa kasingkasing ni Jesus nga giduslak sa bangkaw mibuhagay ang dugo ug tubig, hulagway sa Espiritu Santo (Jn 7:37 ug 19:34).

Gibuhat ni ni Moises atubangan sa mga magulang sa Israel.

⁷Gitawag ug Masa (Pagsulay) ug Meriba (reklamo) ang maong dapit tungod sa bagulbol sa mga Israelita nga misulay ni Yahweh sa pag-ingon: “Nag-uban ba kanato si Yahweh o wala?”

Kadaogan batok sa Amalecitas

• ⁸Sa diha na sa Repidim ang mga Israelita, nagabot ang Amalecitas ug misulong kanila. ⁹Miingon si Moises kang Josue: “Pagpilig pila ka lalaki nga mosu-long sa Amalecitas ugma sa buntag. Mobarog ako sa ibabaw sa bungtod nga maggunit sa sungkod sa Diyos.”

¹⁰Ug nakig-away si Josue sa Amalecitas sumala sa gisugo ni Moises, samtang si Moises, si Aaron ug si Hur nanungas sa ibabaw sa bungtod. ¹¹Kon ipataas ni Moises ang iyang kamot modaog ang mga Israelita. Apan kon ipaubos, ang mga Amalecita na pod ang modaog.

¹²Sa naluya na ang mga bukton ni Moises mikuha silag bato nga kalingkoran. Gipataas ni Aaron ug Hur sa masigkakilid ang iyang kamot. Nagpabilin ning inisa hangtod sa pagsalop sa adlaw. ¹³Sa iyang bahin, gilaglag ni Josue sa espada si Amalec ug ang iyang mga sakop.

¹⁴Miingon si Yahweh kang Moises: “Isulat kini sa libro aron mahandomanan. Suliti si Josue nga papason ko sa silong sa langit hasta gani ang handomanan ni Amalec.”

¹⁵Dayon, nagbuhat si Moises og alampoanan nga gitawag: “Si Yahweh ang akong bandera”. ¹⁶Kay matud niya: “Giisa ang mga kamot sa trono ni Yahweh. Makig-

gubat si Yahweh batok sa Amalecitas ug sa ilang kaliwatan.”

Miabot si Yetro, ugangan ni Moises

18 ¹Nasayran ni Yetro, pari sa Midian, ug ugangan ni Moises, ang gibuhat sa Diyos alang niya ug sa iyang nasod, ang Israel. Giluwas siya ni Yahweh sa Ehipto.

²Gipapauli ni Moises ang iyang asawa, si Sefora, ug gidawat siya ni Yetro, ugangan ni Moises. ³May duha ka anak nga lalaki si Moises. Gihinganlan niyang Gersom ang magulang. Buot niyang mahinumdoman nga kanhi bisita siya sa laing yuta. ⁴Ang manghod, Eliezer, kay matud pa niya: “Gitabangan ko sa Diyos, akong amahan. Giluwas ko niya sa espada ni Paraon.”

⁵Miabot si Yetro sa kamingawan uban sa asawa ni Moises ug mga anak. Nagkampo ang katawhan sa bungtod sa Diyos.

⁶Nagpahibalo si Yetro: “Nia ang imong ugangan, si Yetro, uban sa imong asawa ug ang duha nimo ka anak nga lalaki.” ⁷Gisugat ni Moises ang ugangan, giyukboan sa atubangan ug gihagkan. Human nilag pangumostahay misulod sila sa tolda. ⁸Gisul-tihan ni Moises ang ugangan sa gibuhat ni Yahweh kang Paraon ug sa Ehipto alang sa Israel. Giasoy niya ang tanang pag-antos nga nahiagoman nila sa dalan ug giunsa sila pagluwas ni Yahweh.

⁹Nalipay si Yetro sa kaayo ni Yahweh sa Israel nga giluwat sa kamot sa mga Ehiptohanon. ¹⁰Miingon siya kang Moises: “Dayegon si Yahweh nga nagluwas ninyo sa gahom sa mga Ehiptohanon ug ni Paraon. ¹¹Nahibaloan ko na nga labaw nga kagamahanan si Yahweh sa tanang dios. Giluwas niya ang katawhan dihang naulipon sila.”

¹²Naghalad si Yetro sa halad-sinunog ug uban pang halad alang sa Diyos. Unya, miabot si Aaron uban sa tanang magulang sa Israel. Nakigsalo sila sa ugangan ni Moises sa pagkaon atubangan sa Diyos.

Pagtudlog mga maghuhukom

• ¹³Sa pagkaugma, miadto si Moises sa iyang lingkoranan aron paghukom sa katawhan. Nagbarog sila palibot kang Moises gikan sa buntag hangtod sa gabii.

• 8. Ang kadaogan batok sa Amalecitas nakakompleto sa ilang kasinatian sa diyosnong pag-amuma. Si Josue ang nangulo sa gubat, apan si Moises nga nag-isa sa sungkod nakahimog katingalahan: Ang kadaogan gikan sa Diyos.

Ining istoryaha, ang Kristohanong tradisyon sa kanunay nag-ila sa hulagway sa pag-ampo nga naghatag sa kadaogan gikan sa Diyos. Ang misyon sa propeta dili lang ang pagsulti

sa mensahe sa Diyos kondili, ang paghangyo sab sa Diyos alang sa katawhan 1 S 7:7; Jer 7:16; Ex 22:30.

• 18.13 Ang mga Hebreo ug ang ubang milayas sa Ehipto uban ni Moises nagkinahanglang magkahugpong. Wala magdiktar ang Diyos sa angayng buhaton. Nagmugna silag mga institusyon nga ilang gikinahanglan. Diha say ilang gidawat ug gipahaom gikan sa mga

¹⁴ Sa pagkakita sa ugangan ni Moises sa gibuhat ni Moises sa katawhan, miingon siya: “Unsay gibuhat nimo? Nganong nag-inusara kang naglingkod ug naghukom samtang nagtindog ang tanan alirong kanimo gikan sa buntag hangtod sa gabii?” ¹⁵ Mitubag si Moises: “Nanuol sila, kay buot nilang masayran ang kabubut-on sa Diyos. ¹⁶ Moari nako ang may gikasungian aron hukman ko sila ug tudloan sa mga balaod ug sugo sa Diyos.”

¹⁷ Mitubag si Yetro: “Dili maayo ang imong gibuhat. ¹⁸ Ikaw ug ang imong katawhan, nagdaot sa inyong kaugalingon. Bug-at ra ang maong trabaho. Dili ka makahimo niini nga ikaw rang usa. ¹⁹ Busa, paminawa ko. Ubanan ka unta sa Diyos. Tinugyanan ka sa katawhan atubangan sa Diyos. Dad-a kaniya ang ilang gikabingkilan. ²⁰ Tudloi sila sa balaod ug sa kasugoan sa Diyos: sa dalan nga angay nilang subayon ug sa angay nilang buhaton. ²¹ Apan pagpilig mga tawo nga may kahibalo ug pagsalig sa Diyos; kanang nagbarog sa kamatuoran ug dili kahihipan. Mangulo silag mga grupo nga lainlaig gidaghanon. May tinaglibo, tinaggatus, kalim-an ug tignapulo.

²² Ipahamtang nila ang hustisya sa tanang panahon, ug ihatag kanimo ang bug-at nga mga kaso. Sila sa gagmay nga mga kaso. Magaangaanan ka sa imong katungdanan, kay matabangan ka man. ²³ Kon imo ning buhaton, tabangan ka sa Diyos. Makatuman ka pag-ayo sa imong katungdanan, ug ang nia dinhi karon makapamauli nga malipayon.”

²⁴ Gisunod ni Moises ang tambag sa ugangan ug gibuhat ang tanan. ²⁵ Nagpili siyang mga lalaki sa mga Israelita nga may kahibalo ug gihimong pangulo og mga grupo sa linibo, ginatos, kalim-an ug tagnapulo. ²⁶ Nagpakanaog silag hukom sa tanang higayon. Ang mga bug-at lamang ang gipahusay ni Moises. Apan silay mohukom sa uban.

²⁷ Unya, gipabalik ni Moises ang iyang ugangan sa kaugalingong yuta.

Pag-andam sa Kasabotan

19 ¹ Tangkod gyod nga duha ka bulan sukad pagpahawa sa mga Israelita sa Ehipto hangtod sa pag-abot nila sa kamingawan sa Sinai ² gikan sa Repidim. Nagkampo sila didto.

³ Unya, nagpundok ang mga Israelita duol sa bukid. Apan si Moises miadto sa Diyos nga nagtawag kaniya gikan sa bukid ug miingon: “Sultihini ang mga Israelita ug pasabta sila pag-ayo:

⁴ Nakita ninyo ang akong gibuhat sa mga Ehiptoanon. Gipaanihi ko kamo nga daw sinapnay sa mga pako sa agila. ⁵ Paminawa ako ug tumana ang akong kasabotan, kay sa tanang kanasoran himoon ko kamo nga kaugalingong bahandi. Akoa ang tibuok Kalibotan. ⁶ Himoong gingharian kamo sa mga pari ug nasod nga balaan alang nako. Kini ang isulti sa mga anak sa Israel.”

⁷ Busa, milakaw si Moises. Gipatawag niya ang tanang magulang sa katawhan ug gisultihan sa gisugog ni Yahweh. ⁸ Nanubag sa usa ka tingog

lumad. Gisunod nila ang panig-ingnan sa taga Midian. (Ang ugangan ni Moises pari sa Midian).

Si Moises, sama sa ubang pangulo, nagkinahanglag panahon alang sa pagkaamgo nga mas maayo ang pagbahinbahin sa mga buluhaton. Bahinbahinon ang mga responsabilidad aron dili siya mabug-atan. Naanad na hinuon siyang paminaw sa Diyos busa, maantigo siyang maminaw sa mga kauban.

Ang katawhan miadto kang Moises isip ilang propeta ug Maghuhukom. Gisulbad niya ang

panagbangi ug gitugtan ang katawhan pagkonsulta niya sa angayng buhaton ug sa dili, aron ang mga proyekto panalanginan sa Diyos ug molampos sila. Ang mga maghuhukom nga gipili mga pari ug mga magulang, sa laing pagkasulti, mga magulang nga modumala sa katawhan sa Israel.

• **19.1** Nailhan sa mga Israelita ang Diyos, pinaagi sa nasinati nga kalingkawasan ug mga pagsulay nga naagian nila sa kamingawan. Ining paagiha giandam sila alang sa pagpakig-

ang tibuk katawhan: “Himoon namo ang gisulti ni Yahweh.” Gidala usab ni Moises kang Yahweh ang tubag sa katawhan.

⁹Misulti si Yahweh kang Moises: “Magpakita ako kanimo sa mabagang panganod. Buot kong makadungog ang katawhan inigsulti ko kanimo. Sa ingon, mosalig sila kanimo sa kanunay.” Gisulti ni Moises kang Yahweh ang gipamulong sa katawhan.

¹⁰Miingon na usab si Yahweh kang Moises: “Adtoa ang katawhan, balaanon nila ang karon ug ugmang adlaw. Palabhi ang ilang gisul-ob ¹¹Andam-andam alang sa ika-tulo ka adlaw. Anang adlaw manaog si Yahweh sa bukid Sinai atubangan sa tibuk katawhan. ¹²Butangig utlanan ang palibot alang sa katawhan, ug sul-tihi sila: Ayawg tungas sa bukid, ug ayawg hilabti ang utlanan. Mamatay ang mohikap sa bukid. ¹³Walay ka-

mot nga bakyawon batok niya, apan batohon ug panaon siya. Way mabuhi, tawo o mananap. Ayha pa sila motungas sa bukid kon motingog na ang trompeta.”

¹⁴Nanaog si Moises gikan sa bukid, miadto sa katawhan ug gilimpyohan sila. Unya, gilabhan nila ang ilang gisul-ob. ¹⁵Ug misulti siya: “Pangandam mo sulod sa tulo ka adlaw. Ayaw pakighilawas.”

¹⁶Sa buntag sa ikatulo ka adlaw, midalugdog ug mikilat. Nakita nila ang bagang panganod sa bukid ug nadungog ang kusog nga tingog sa trompeta. Sa kahadlok nangurog ang tanan sa ilang tolda. ¹⁷Gipalakaw ni Moises ang katawhan nga nanuol sa Diyos, ug mibarog sa tiilan sa bukid.

¹⁸Naputos sa aso ang tibuk bukid Sinai. Kay nanaog man si Yahweh sama sa kalayo ug miusbaw ang aso morag gikan sa hudno. Natay-og sa

---

tagbo sa pagtawag niya ni Moises sa kamingawan sa *Horeb* o Sinai (Ex 3:12). Miabot ang panahon sa gawasnong pagdawat sa plano sa Diyos sa paghimo nila nga iyang katawhan sa hangtod.

Akoa ang tibuk...(b. 5) Ang Diyos Diyos sa matag tawo ug manluluwas sa tanan, makristyanos sila o dili. Hinuon gibut-an na niya ang pag-giya sa kasaysayan ug ang pagpahingkod ini pinaagi sa napili sa pagsubay sa lisod nga kasinatian.

Magingharian mo...(b. 6) Ang Israel Ginghamarian kansang bugtong hari mao si Yahweh. Busa, ang mga paningkamot sa mga pangulo sa Israel kinahanglang itumong sa hustisya. Ang mga Israelita gawasnong nga iya ra gyod ni Yahweh; mao nga dili nila tugtan ang kaugalingon nga matakdan sa pagsimba sa mga diosdios, sa mga daotang batasan ug sayop nga bili sa ubang katawhan.

Sa bisag unsang relihiyon ang pari maoy moduol sa Diyos ug modawat ug mga mensahe. Ang Israel, sa kinatibuk-an, nakabaton ining pri-bilhiyoha pag-ila sa Diyos ug pagduol niya sa paagi nga dili mahimo sa uban. Ang Israel mida-wat sa mga saad sa Diyos alang sa tanang ka-tawhan. Nagpadala ang Diyos og mga propeta sa Israel aron ang katawhan mas klarong makakita kay sa uban sa panginahanglan sa hustisya ug pag-ingosoonay.

Kining kasabotana natinuod sa tiilan sa Bukid Sinai, usa sa labing talagsaon nga dapit nga mahulagway sa tawo. Si Moises ug ang katigulangan, ang mga representanti sa mga tawo, misaka sa bukid taliwala sa kusog nga kilat ug liti, samtang nagdahunog ang kusog

nga dalugdog. Ang kalimpyo sa ilang mga sapot, ang pahimangno nga dili kaayo mopa-duol, ang abstinensya, nag-andam sa ilang espiritu aron mabati nila ang Gahom sa Diyos: walay makaduol sa Diyos.

Kining tanan nagtabang nato pagsabot sa buot ipadayag ni Jesus sa pagsaulog niya sa Kataposang Panihapon uban sa iyang mga tinun-an, sa paghisgot sa *Bag-ong Kasabotan* (Mc 14:24). Sa pag-ampo nga misunod, naghango siya nga ang mga magtotoo mabag-ong Katawhan nga *gihalad sa Diyos*, mga pari sa Diyos sa *taliwala sa kalibotan*: Jn 17; 1 P 2:3; Reb 1:6 ug 5:10.

Sa Biblia, ang “Balaod” gigamit sa pagpaila sa tanang balaod nga may kalabotan sa kasabotan nga nahimo sa Bukid Sinai.

Ang *Balaod* mismo nagpaila nga may gibug-aton ni. Gibali na sa mga Hebreo ang yugo sa pagkaulipon, apan dili sila mouswag kon way balaod. Ang mga magtutudlo ni bisag kinsang bata modisiplina gyod aron pag-umol sa kabubut-on sa bata, aron pagpitul sa iyang kapritso ug pag-anad niya sa pagkamanggihatagon. Sa samang paagi ang katawhan sa Israel kinahanglang mosunod sa Balaod sulod sa dugayng panahon anha pa sila mahingkod aron pagdawat sa Espiritu. Sa pagsunod sa Balaod, nadiskobrehan nila ang daghang pagpakasala batok sa Diyos.

Ayawg kalimti nga gihisgotan dinhi ang pangandam alang sa kasabotan. Ang satsay ini natapos sa ulohan 24, human sa mga balaod nga gihatag sa ulohan 20-23 nga nakalangan sa satsay.

...mitungas sa...(b. 20) Nagtanyag nato ang

hilabihan ka kusog ang tibuok bukid. ¹⁹ Sa laing bahin mikusog ang tingog sa trompeta. Namulong si Moises ug mitubag ang Diyos pinaagi sa dalugdog.

²⁰ Nanaog si Yahweh sa ibabaw sa bukid Sinai ug gitawag si Moises sa pagtungas sa bukid. ²¹ Didto misulti kaniya si Yahweh: “Kanaog ug pahimangnoi ang katawhan. Tingalig magdalidali silag tan-aw ni Yahweh ug daghan ang mamatay. ²² Bisan ang mga pari nga moduol ni Yahweh kinahanglang putli. Kon dili, silotan sila ni Yahweh.”

²³ Mitubag si Moises Kang Yahweh: “Dili makatungas sa bukid Sinai ang katawhan, kay imo kaming gisugo sa pagbutag utlanan palibot sa bukid nga imong gipalain isip dapit nga balaan.” ²⁴ Mitubag si Yahweh: “Kanaog ug pakuyogag tungas sa Aaron. Apan ayawg tugti paglapas sa utlanan ang mga pari ug katawhan. Dili sila maka-duol ni Yahweh. Kon buhaton ni, silotan sila.”

²⁵ Busa, nanaog si Moises ug gipahibao ang katawhan.

Ang Napulo ka Sugo

20 ¹ Namulong ang Diyos ining tanan sa pag-ingon: ² “Ako si Yahweh, ang Diyos nga nagluwas kaninyo sa kayutaan sa Ehipto, ang balay sa kaulipnan.

– ³ Ayaw pagbaton og laing dios gas was kanako.

– ⁴ Ayaw pagbuhat og kinulit nga mga diosdios o larawan sa bisag unsa

sa ibabaw sa kalangitan, sa yuta o sa tubig ubos sa yuta. ⁵ Ayaw silag yukboi ni alagari. Ako si Yahweh, ang Ginooong Diyos nga abughoan. Silotan ko ang mga anak hangtod sa ikatulo ug ikaupat nga kaliwat sa mga nasilag kanako tungod sa kadaotan sa ilang ginikanan. ⁶ Apan nagpakita akog way puas nga gugma sa mga nilibo nga nahigugma kanako ug nagsunod sa akong mga sugo.

– ⁷ Ayawg gamita sa kawang lang ang ngalan ni Yahweh, inyong Diyos. Silotan ang mogamit sa iyang ngalan sa pasipala.

– ⁸ Hinumdomi ug balaana ang Adlaw sa Pahulay. ⁹ Buhata ang imong gimbuhaton sulod sa unom ka adlaw. ¹⁰ Ang ikapito, Adlaw sa Pahulay alang ni Yahweh, inyong Diyos. Ayawg buhat og bisag unsang trabaho sa maong adlaw: ikaw, ang imong mga anak ug ang imong katabang, lalaki o babaye, o ang kahayopan, bisan gani ang langyaw sa imong tugkaran. ¹¹ Sulod sa unom ka adlaw, gibuhat sa Ginoo ang langit ug yuta, ang dagat ug ang naa ini. Sa ikapito mipahulay siya. Busa, gipanalanginan ug gibalaan ni Yahweh ang Adlaw sa Pahulay.

– ¹² Tahora ang amahan ug inahan aron mataas ang imong kinabuhi sa kayutaan nga gihatag kanimo ni Yahweh.

– ¹³ Ayaw pagpatay.

– ¹⁴ Ayaw pagpanapaw.

– ¹⁵ Ayaw pagpangawat.

– ¹⁶ Ayaw pagsaksig bakak batok sa isigkatawo.

teksto sa duha ka han-ay sa mga balaod. Ang una, ang mubo nga naglakip sa 10 ka sugo. Ang ikaduha o ang mas taas, nasulat human ni Moises ug nahimo sa panahon nga ang mga Israelita diha na sa Canaan; gitawag nig Balaod sa Kasabotan (20:22-23:33).

• **20.1** *Ako si Yahweh...*(b.1) Ang 10 ka sugo o Dekalogo importanti; apan mas importanti pa ang pamaagi sa pagpadayag ini. Kining duha ka balaod: Ayaw pagpatay, ayaw pangawat, gitudlo sa tanang sosyedad nga sibilisado. Apan dinhi si Yahweh, ang buhi ug bugtong Diyos, namulong uban sa awtoridad

nga nakalingkawas sa Israel sa kaulipnan, ug karon buot mobutang ini alang sa pag-alagad niya. Ug kay buot man niya nga magawasnon silang lungsoranon sa gawasnong nasod, gitagik alang nila ang dugokang mga balaod nga makatabang nila pagpabiling gawasnon.

Agig pagsugod, kinahanglan nga ang Diyos maila nga Usa, Balaan ug abughoan b. 3-11.

Ayaw pagbaton...(b. 3) Abughoang Diyos si Yahweh, lahi sa ubang dios sa ubang katawhan nga motugot og karibal nga dios, ug makig-kompetensya sa uban. May moingon: “kon dili mamati nako ang Diyos ining simbahana, adto ko sa lain.” Kon mao na, nan, duna tay Diyos

– ¹⁷ Ayaw pagtinguhaa ang balay sa isigkatawo.

Ayaw tinguhaa ang asawa sa isigkatawo, o ang sulugoong lalaki o babaye, o ang baka o ang asno o ang bisag unsa nga iyaha.”

¹⁸ Anang higayona nasaksihan sa tanang katawhan ang dalugdog ug ang kilat. Nadungog nila ang tingog sa trompeta ug nakita ang bukid nga nag-aso. Nangurog sila sa kahadlok

ug nagpabiling nagtindog sa layo ¹⁹ ug miingon kang Moises: “Ikaw lay sulti ug maminaw kami. Apan ayawg paultiha ang Diyos aron dili mi mamatay.”

²⁰ Miingon si Moises sa katawhan: “Ayawg kahadlok. Mianhi ang Diyos aron pagsulay ninyo ug aron mahadlok kamo kaniya. Unya, panalanginan mo. Dili unta kamo makasala pag-usab.” ²¹ Busa, nagpabilin sa layo ang

sa gubat, may lain sa ulan, ug lain pod sa mga inahan nga may anak. Kining tanan iya sa mga tawo nga way laing nakita sa rehinyon gawas sa pagpangayog kaayohan. Makita nato dinhi ang matang sa pagtoo nga naglaom lang pagdawat sa labing daghan nga makuha gikan sa Diyos. Si Yahweh dili alagad sa Israel, sama nga dili ta siya alagad. Hinuon gitawag ta aron pag-alagad niya.

Dili ta makaalagad sa hingpit ni bisag kinsa o sa bisag unsang butang; sama nga dili sab ta mosunod sa idyolohiya nga supak sa iyang pulong, ni sa gugma nga walay respito sa kaugalingong balaod.

Silotan ko...(b. 5) Dakong sayop ang paghunahuna nga ang “Diyos sa Daang Testamento nagdumot.” Paamgohon lang niya ang mga tawong mapasagaron nga bisag dali ra nilang malimtan ang daotang nabuhat, dili sila magmalinawon hangtod nga magbasol ug makahulip sa daotan (Hos 6:1-6).

Silotan ko...(b. 5) Sama ra ni sa pag-ingon: Pultion tamo pinaagi sa pag-antos nga mahiagoman ninyo ug sa inyong katilingban tungod sa sala.

Ayaw pagbuhat og...(b. 4) Dinhi gidili ang mga imahen sa bisag unsang linalang nga mahimo unyang mga diosdios ug kaindig sa bugtong Diyos – nga moray kinahanglang simbahan pinaagi sa buhat ug pagkinabuhi. Adtong panahona ang mga diosdios sa mga Kananeo gisimba nila sa gitawag nga balaang pamata; ang mga diosdios ug ang pagka-dilimamatay gitoohan nga mag-uban kanunay. Ang pagdili sa paghimog larawan gilambigit sa miaging sugo sa dili *pagbaton og laing dios gawas nako*.

Bisag supak sa Balaod ang paghimog mga larawan sa mga diosdios, ang Biblia nagsugo nga ang Arka sa Diyos ibutang taliwala sa mga pako (1 H 6:23-28). Unsaon man pagpahayag kining kabangiana? Ang tubag yano kaayo: Ang mga anghel wala isipang dios ug wala magkinahanglag laing pagsimba; gitoohan sila nga mga espiritung sulugoon sa Diyos. Sa samang paagi gitugot sa Simbahan karon ang pagbutang sa mga estatua ni Maria ug sa mga santos, nga dili mga dios, apan sulugoon sa bugtong Diyos. Dili ta mohangyo nila sa mga butang nga supak sa Diyos, ang bugtong hingpit nga KAAYO (Lc 18:19), ug maggikan niya ang tanang maayo (Jaime 1:17). Pananglitan, atong gipasidunggan si Maria aron mas

makasunod ta sa pagkinabuhi ni Jesus. Wala ta magpaabot nga hatagan ta niyag lain gawas sa gibu-an sa Diyos nga ihatag, pinaagi sa iyang pangaliya.

Ang Biblia pod nagdili nato sa pagmugnag mga larawan sa Diyos. Kay ang Diyos labaw sa tanang butang nga mosulod sa atong hunahuna mahitungod niya. Ang Biblia naghikaw nato sa pagmugnag Diyos sa kaugalingong hunahuna. Daw dali kaayo tang mohunahuna sa Diyos sumala sa atong ideya, mao nga ang atong pagtoo molubad labi na kon ang Diyos dili mogiya sa panghitabo sa paagi nga atong gihunahunaan o gitoohan.

Nganong magpintal man tag mga hulagway ni Jesus? Kay human sa mga siglo sa unang pagtudlo sa Diyos kang Moises, ang Diyos mianhi sa persona sa iyang Anak. Diha ni Jesus nasinati ang Diyos nga nahimong tawo. Kon maghipos tag mga larawan sa atong mga minahal sa kinabuhi, nganong dili man ta mahinumdum ni Jesus sumala sa nakita ug nasinati sa iyang mga apostol? Wala pa si Moises makalantaw ini, mao nga dili sab siya makasulti bahin ini.

Ang pagsimba sa mga diosdios: tan-awa sa 1 H 17; Is 30:22; Ez 23:5.

Ang mga Hebreo nagtawag ug *Sabat* sa Adlaw sa Pahulay, kataposang adlaw sa semana. Gibalaan ni pinaagi sa dili pagbuhat sa tanang buluhaton.

...ang Adlaw sa Pahulay (b.11). Sa Dt 5:15 may laing rason o katarangon nga gihatag. Tan-awa pod ang Gen 2: 2-3 ug ang komentaryo.

Nasayod ta nga si Jesus nabanhaw sa adlaw sunod sa Adlaw sa Pahulay. Mao nga ang mga apostol nga nakaamgo nga ang iyang Pagkabanhaw mag-abli og bag-ong yugto sa panahon, gimugna nila kining *Adlaw sa Ginoo* (ang Dominggo) isip adlaw nga gibalaan sa Kristyanos, o Adlaw sa Pahulay (tan-awa sa 1 Cor 16:2; Reb 1:10). May mga tinoohan karon nga buot gihapong mosunod sa adlaw sa mga Judio, nalimot nga si Jesus ug ang mga apostol may awtoridad sa paghubad ug pag-usab sa mga balaod ni Moises, tan-awa sa Mt 5:27-28 ug sa 31-32. Busa, ang mga Sabadista angayang magbantay sa mga pasidaan sa Biblia – Gal 2:2; 5:4; Col 2:16.

Sa kabag-ohan karon ang mga mamumuo kinahanglang makigbisog aron ang Dominggo ilhong adlaw sa pahulay, sa ato pa, walay tra-

katawhan ug miadto si Moises sa pangangod nga gigamit sa Diyos sa pagpadayag sa kaugalingon.

Ang mga pagtulon-an sa Kasabotan

²² Nakigsulti si Yahweh kang Moises: “Sulthi ang mga anak sa Israel – karon nakasaksi mo nga nakigsulti ko ninyo gikan sa langit. ²³ Ayaw kamo paghimo og bisag unsang diosdios sa pilak o bulawan.

²⁴ Buhati akong alampoanan nga ginama sa yuta diin ihalad ang sinunog nga gasa ug ang halad sa kalinaw, ang inyong mga karnero ug baka. Sa bisag asa nga maghandom kamo sa akong ngalan, adtoon ug panalanginan ko kamo.

²⁵ Kon maghimo kamog alampoanan nga bato alang kanako, ayaw gamita ang sinapsapan. Ang pagsapsap makapahugaw sa bato. ²⁶ Ayaw butangig mga hagdanan ang akong alampoanan nga inyong sak-an. Tingalig makapasundayag kamo sa hubo ninyong lawas.

baho. Tingalig ang nagsigi lang og trabaho bisag Dominggo wala makaamgo sa kamahinungdanon sa pahulay alang sa tawhanon ug Kristohanon tang kinabuhi. Bisag gisupak ni Jesus ang sobra kahigpit nga pagtuman sa Adlaw sa Pahulay (Mt 12; Jn 5), ang pagpahulay sa usa ka adlaw matag semana subay sa kabubut-on sa Diyos.

Ayawg gamita sa kawang...(b. 7) Dunay upat ka pamaagi pagsangpit sa ngalan sa Diyos sa pasipala:

– Ang paggamit ini alang sa mga salamangka, daw nangandoy pag-angkon sa gahom sa Diyos. May mga tawo sab nga naggamit sa Biblia ug sa mga pag-ampo aron kunohay paghimog mga milagro ug katingalahan;

– ang pagpanumpa sa ngalan sa Diyos ug ang dili pagtuman sa gipanumpa (Sir 23:9 ug Mt 5:33);

– ang pagtampalas sa ngalan ni Yahweh (Lev 25:10);

– ang paglitok sa ngalan sa Diyos nga walay mahinungdanong katarongan.

Tahora ang inyong Amahan (b.12): Tanawa ang Sir 3:2.

Ayawg pangawat (b. 15). Aron dunay pag-sa-lig ug kausabon sulod sa katilingban, gikinahanglan ang pagtahod sa katungod sa isig-katawo, ang pagbayad sa iyang utang ug paglikay pagkuha sa makit-an nga dili iyaha. Hinuon kining sugoa dili angayng kutloon aron lang paghatag og katarongan sa bisag unsang matang sa pribadong pagpanag-iya. Ang Biblia nagtudlo nga ang kalibotan iya sa Diyos ug si bisag kinsa nga moukoper ini tinugyanan o piniyalan lang. Ang kabtangan sa kalibotan kinahanglang ipaambit sa tanan ug kon may mabaligya sa sinunod nga katigayonan, kinahanglang iuli ni sa gipalitan human sa 49 ka tuig. Ang Biblia wala magtugot nga may pipila ra ka pundok sa adunahan nga manag-iya sa

21¹ Kini ang mga balaod nga imong ipatuman: ² Ang ulipon nga Hebreo nga inyong mapalit, mag-alagad sulod sa unom ka tuig. Sa ikapito tagai siyang kagawasan. Ug wala siyang bisag unsang bayranan.

³ Kon miabot siya sa inyo nga nag-inusara, makapahawa siya nga mag-inusara. Kon may asawa siya, mopahawa siya uban sa asawa. ⁴ Kon hatagan siya sa agalon og asawa nga unya manganak, mapanag-iya sa agalon ang asawa ug ang anak. Mopahawa siya nga mag-inusara.

⁵ Apan kon moingon ang ulipon: “Gimahal ko ang akong agalon, ang akong asawa ug mga anak, dili ko mangayog kagawasan. ⁶ Atubangan sa Diyos, dad-on siya sa agalon sa may ganghaan sa lungsod. Unya, tusokon sa agalon ang dalungan. Sukad niining panahona mag-alagad siya sa agalon sa tibuk kinabuhi.

⁷ Ang anak nga dalaga nga ibaligya sa amahan pagkaulipon, dili makagawas sama sa mga ulipong lalaki. ⁸ Kon dili siya kahimut-an sa agalon nga nagpalit niya,

nasodnong bahandi ug pasagdan ang kadaghanang kabos nga katawhan sa kawad-on (tanawa sa Lev 25:8-13).

Ang 10 ka sugo sa Diyos gikommentaryohan sa Bag-ong Kasabotan: Mt 5:22; 5:33; 5:27; Mc 7:10; Lc 18:20; Rom 7:7; 13:9; Jaime 2:11.

• 22. Ang 10 ka Sugo kinahanglang hubaron sa konkretong kahimutang sa mga tawo. Dihang namuyo na ang mga Israelita sa Palestina ug wala na maglaaglaag isip mga magbalaod sa karnero, naghimo silag mga balaod nga mohaom sa gipuy-an nilang kinabuhi isip mga mag-uuma. Mabasa ni sa 20:22 ngadto sa 23:19. Gitawag nig “Balaod sa Kasabotan.” Posibli nga solemni ning gidawat sa 12 ka tribu dihang gitawag sila ni Josue sa paghiusa pag-usab ug sa pagbag-o nila sa kasabotan uban ni Yahweh (Jos 8:30).

Sayop ang paghunahuna nga ang tanan sa Biblia direkta gyod nga gidiktar sa Diyos sa iyang katawhan. Ang usa ka pruyba ini makita sa han-ay sa mga balaod. May bahin ni nga gikuha sa balaod sa taga Canaan, kay nakita nila nga maayo ni ug tarong busa, gigamit alang sa ilang katawhan. Ang ubang bahin, naggikan sa mga balaod sa Israel. Kining mga balaora naggikan ni Moises o gisulat sumala sa iyang pagtulon-an.

Angayng matngonan nga gidugangan sa Israel ang silot sa mopatay sa silingan (Gen 4:15 ug 9:15). Busa, ang pagtoo maghatag og sukaranan sa pagtahod sa kinabuhi sa tawo.

May mga paganong sosyedad nga nagpauswag sa ilang nasod himulag sa pagtoo. Wala sila magtahod sa kinabuhi; gitugtan nila ang pagkuha sa bata, ug ang pagpatay sa mga buang, tigulang ug masakiton. Wala sila mabalaka kon ang ekonomiya naorganisa ba o wala sa ingon nga gipasagdan lang ang minilyon ka kabos nga sa hinayhinay mangamatay.

malukat siya sa laing tawo. Dili siya ikabaligya sa langyaw, kay paglimbong kini niya. ⁹Kon gipili siya sa agalon alang sa anak nga lalaki, matngonan niya ang mga katungod isip anak nga babaye. ¹⁰Kon ang agalon magkuhag laing babaye alang sa anak dili niya kuhaan sa pagkaon, bisti o katungod sa pagminyo ang ulipong babaye. ¹¹Ang agalon nga dili motuman sa hingpit ining tulo ka katungod sa ulipong babaye, mohatag niya sa kagawasan nga walay bayranan.

¹²Ang magdagmal ug magpatay sa isigkatawo, patyon sab. ¹³Apan kon dili tinuyo ang pagpatay, hatagan ko siyag dapit nga iyang kadangpan. ¹⁴Kon ugaling tuyo niya ang pagdumot unya, lipotan ang isigkatawo, kuhaa siya bisan sa akong alampomanan ug patya. ¹⁵Ang mopasakit sa amahan ug inahan patyon.

¹⁶Patyon ang mosakmit sa isigkaingon unya, mobaligya o mobihag kaniya.

¹⁷Patyon sab ang motunglo sa amahan ug inahan.

¹⁸Sa away, kon dunay makasumbag ug makabato sa isigkaingon, ug wala ni matatay, naangol lamang, ¹⁹apan nakabangon ug nakalakaw nga nagsungkod, way sala ang misumbag. Apan bayran ang nangundan tungod sa nausik nga panahon. Patambalan siya hangtod sa hingpit nga pagkaayo.

²⁰Silotan ang lalaki nga nakapuspos sa sulugoon nga babaye o lalaki nga namatay sa iyang kamot. ²¹Apan kon makabangon human sa usa o duha ka adlaw, ang agalon dili silotan ang sulugoon, kay tag-iya siya sa sulugoon.

²²Mobayad ang nag-away nga nakaigog mabdos ug nanganak kini sa dili pa panahon, apan wala madaot ang babaye, kinahanglang mobayad. Katungdanan ni sa nakapasakit sa babaye. Ang iyang bana ug ang hukmanan maoy magbuot sa ibayad. ²³Apan kon grabi ang kadaot, ang kinabuhi bayrag kinabuhi. ²⁴Mata sa mata, ngipon sa ngipon, kamot sa kamot, tiil sa tiil; ²⁵paso sa paso, samad sa samad, pangos sa pangos.

²⁶Ang lalaki nga mitulisok sa mata sa iyang sulugoon, lalaki o babaye nga unya nabuta, maghatag og kagawasan sa sulugoon isip bayad sa mata. ²⁷Kon ang sulugoon mahingo ag ngipon tungod sa agalon, hatagag kagawasan ang sulugoon isip bayad sa ngipon.

²⁸Kon ang bakang kinapon nakasungay lalaki o babaye nga unya, namatay, batohon ang baka ug dili kan-on ang karne. Apan dili sab silotan ang tag-iya sa baka.

²⁹Kon nakapanungay na ang baka kaniadto ug napahimangnoan ang tag-iya, apan wala gihapon isulod sa koral ang baka unya, nakapatay, batohon ang baka ug patyon ang tag-iya. ³⁰Kon ang tag-iya pamulatahon aron pagluwas sa kinabuhi, bayran niya ang tibuk kantidad sa multa.

³¹Kini gihapong lagdaa ang subayon kon ang gisungay sa baka, batang lalaki o babaye. ³²Kon ang gisungay sulugoong lalaki o babaye, ang tag-iya sa baka magbayad og 30 ka pilak sa agalon sa sulugoon. Batohon pod ang baka.

³³Kon may lalaki nga mobiyang abli sa atabay o kon naglungag siya nga wala taboni, ug may nahulog nga baka o asno, ³⁴bayran sa tag-iya sa atabay ang tag-iya sa hapoy. Apan maiya na ang namatayng mananap.

³⁵Kon sungayog baka ang baka sa siliungan ug namatay, ibaligya ang buhing baka. Unya, bahinon ang halin ug ang karne sa namatayng mananap. ³⁶Apan kon masayran nga ang baka daan nang manungay ug wala hiposa sa tag-iya, ilisan ang nawala. Hatagan ang silingan og buhing baka, ug maiya na ang namatay.

³⁷Kon may lalaki nga mangawat og baka o karnero nga unya gipatay niya o gibaligya, bayrag lima ka baka ang gikawat nga baka ug upat ka karnero ang gikawat nga karnero.

22 ¹Kon masakpan ang kawatan nga misaka sa balay unya, gibunalan ug namatay, walay tulubagon ang nakapatay. ²Apan kon nahitabo kini nga nakasilang na ang adlaw, wala poy tulubagon ang nakapatay. Apan bayran sa kawatan ang kinawat. Kon dili makabayad, ibaligya siya. Ang halin ibayad sa nakawat. ³Kon buhi ang kinawat: baka, asno o karnero, bayran kinig dobli.

⁴Kon dunay nagpasibsib sa kahayopon, ug gipasagandang makakaon sa mga tanom sa uma o ubasan sa laing tawo, bayran ni sa labing maayong abot gikan sa iyang ubasan.

⁵Kon may sunog ug mikatay ang kalayo sa kasagbotan ug nasunog ang inani nga gipundok o ang bag-ong tubo nga tanom sa laing uma, magbayad ang nagdulit sa kalayo.

Aron magamit kining balaora nga gipahaom sa karaang katilingban, ang Biblia nagdapit nato paghimog pamalaod nga moahaom sa modernong palibot karon, dinasig gihapon sa samang diwa sa tawhanong kahiusa. Sa Simbahan karon duna tay mga sulat sa Santo

Papa nga gitawag og *Encyclicals*. Dinhi gihubad sa Simbahan sa konkreto tang kahimtang ang batakang sumbanan sa Kristohanong kinabuhi. Gipahaom ni sa atong sosyedad ug gipasubay sa kinatibuk-ang panglantaw sa tawhanong kinabuhi.

⁶ Kon dunay nagpahipos sa pilak o unsa man nga mahalong butang sa laing tawo nga unya, nakawat, magbayad og dobli ang nagkawit kon madakpan. ⁷ Kon dili, ang tag-iya sa balay moatubang ug manumpa sa hukmanan aron matino nga wala siyay kalabutan sa kawat.

⁸ Isang-at sa hukmanan ang tanang kaso sa kalapasan nga may kalabotan sa baka, asno, karnero, bisti o ubang butang nga nawala (dal-on kini atubangan sa maghuhukum). Magbayad ang sad-an og dobli sa mawad-an.

⁹ Kon dunay mopiya sa iyang asno, baka, karnero o bisag unsang hayop sa lain unya, mamatay ang mananap o masamdam o madakop nga walay nakakita, ¹⁰ manumpa ang gipiyalan sa ngalan ni Yahweh nga ang gibilin wala niya hilabti. Dawaton sa tag-iya sa mananap ang panumpa. Dili kinahanglang mouli og bisan unsang butang ang gipiyalan. ¹¹ Apan kon gikawat gikan niya ang mananap, iuli kini niya. ¹² Kon ang mananap gipatay sa mga ihalas nga mananap, ipakita niya ang sobra silbing kamatuoran, ug dili siya kinahanglang mobayad.

¹³ Kon dunay mihulam og mananap sa iyang kauban ug ang maong mananap nasamdam o namatay ba hinuon nga wala ang tag-iya, kinahanglang bayran ni sa naghulam. ¹⁴ Apan kon diha ang tag-iya, dili kinahanglang mobayad ang mihulam.

¹⁵ Kon may lalaki nga makahaylo sa ulayng babaye nga iyang dulgan, bayran sa lalaki ang bayranan sa kasal ug pakaslan ang babaye. ¹⁶ Kon dili mosugot ang amahan sa babaye, bayran gihapon ang kantidad tukma sa bili sa kaminyoon sa usa ka birhen.

¹⁷ Patyon ang mamarang.

¹⁸ Patyon ang makighilawas sa mananap.

¹⁹ Mamatay ang mohimog sakripisyo sa laing dios gawas ni Yahweh.

²⁰ Ayawg pasakiti o daugdaoga ang langyaw, kay mga langyaw sab mo sa Ehipto.

²¹ Ayaw daugdaoga ang walay bana o ang ilong twapos. ²² Kon pasakitin sila ug mosangpit kanako sa pakitabang, paminawon ko sila ug ²³ mosilaob ang akong kasuko. Unya, patyon ko kamo sa hait nga espada. Mabyuda usab ang inyong mga asawa ug mailo ang inyong mga anak.

²⁴ Kon nagpautang kag salapi sa akong katawhan, sa mga kabos mong kauban, ayawg sun-a ang nagpatanto nga mangayog tubo sa ilang salapi.

²⁵ Kon pangayoon nimo ang kupo nga garantiya, iuli kini sa pagsalop sa adlaw, ²⁶ kay kana rag maoy salimbong sa iyang lawas. Unya, asa kaha siya mohigda? Kon mosangpit siya nako, paminawon ko siya, kay malulo-on man ako.

²⁷ Ayawg pasipad-i ang Diyos. Ayawg balikasa ang pangulo sa inyong katawhan.

²⁸ Ayawg ihikaw o idalo nako ang bahin kong trigo ug bino!

Ihatag kanako ang kamagulangan ninyong anak nga lalaki. ²⁹ Mao sab kini ang inyong buhaton tali sa mga baka ug karnero. Sulod sa pito ka adlaw magpabilin ang panganay sa kiliran sa inahan. Sa ikawalo, akoo na kini.

³⁰ Kamo akong katawhan ng balaan. Busa, ayaw kaog karne sa mananap nga gipatay sa ihalas nga mananap. Ihatag ni sa mga iro.

23 ¹ Ayawg pamakak. Ayaw pakiguban sa mga daotan sa pagsaksi sa daotan nilang tuyo. ² Ayawg sunda ang labing daghan sa pagbuhat nilag daotan o sa pagtuis sa katarongan sa sumbong. ³ Kabahin sa katarongan sa sumbong, ayaw pagpakitag bisag unsang matang sa pagpihig kang bisan kinsa lakip sa mga kabos.

⁴ Kon makit-an nimo ang nawalang baka o asno sa imong kaaway ihatod kini sa ila.

⁵ Kon makit-an nimo nga natuwad ang asno sa nagdumot nimo tungod sa kabug-at sa dala, ayawg pasagdi hinunua, adtoa ug tabangi.

⁶ Ayaw limdi sa katarongan alang sa kabos ninyong isigkatawo sa sumbong nga iyang gisang-at sa hukmanan.

⁷ Likayi ang pamakak.

Ayawg patya ang walay kasaypanan o ang tarong. Kay dili ko pasayloong ang daotan.

⁸ Ayawg dawat og soborno. Ang soborno makabuta sa mata sa tin-awg

panan-aw ug makatuis sa pulong sa tarong.

⁹ Ayaw daugdaoga ang dumudu-ong. Nasayod kamo unsay pagkadumoduong, kay mga dumoduong usab kamo sa Ehipto.

¹⁰ Sulod sa unom ka tuig magpugas ug mag-ani mo sa bunga sa inyong kaumahan. ¹¹ Apan papahulaya ug ayawg tamni ang yuta sa ikapito. Sa ingon, makaon sa mga kabos ang abot niini. Makaon ang isalin sa ihalas nga mananap. Buhata pod kini sa inyong parasan ug kaalibohan.

¹² Trabaho sa unom ka adlaw. Sa ikapito pahulay aron makapahulay usab ang inyong baka ug asno. Makapahulay usab ang anak sa sulugoong babaye, ingon man ang langyaw.

¹³ Sunda ang akong gisulti. Ayawg sang-pit sa ubang dios. Dili angayng malitok ang ilang ngalan sa inyong ngabil.

¹⁴ Sauloga ang pangilin nga magpasidungog kanako katulo kada tuig. ¹⁵ Sauloga ang Pangilin sa Pan nga Way Patubo sumala sa akong sugo. Pan nga way patubo ang inyong kan-on sulod sa pito ka adlaw sa gigahin nga panahon sa bulan sa Abib, ang pagpagawas ko kaninyo sa Ehipto. Ug ayawg duol nako nga walay dalang gasa.

¹⁶ Matngoni ang Pangilin sa ani. Ingon man, ang pangilin sa unang ani sa inyong gitanom sa kaumahan ug ang Pangilin sa Pagdapog sa kataposan sa tuig. Panahon kini sa pagtigom sa mga bunga sa pagugmad sa uma.

¹⁷ Katulo sa usa ka tuig moatubang ni Yahweh ang tanan ninyong lalaki.

¹⁸ Ayawg itipon ang dugo sa sakripisyo alang nako sa pan nga may patubo. Ug ayawg isalin para sa sunod adlaw ang tambok sa mananap nga gihalad sa akong pangilin.

¹⁹ Dad-a sa balay ni Yahweh nga inyong Diyos ang unang bunga sa yuta. Ayawg lutoa ang nating kanding sa gatas sa inahan.

• ²⁰ Tan-awa, nagpadala akong Anghel nga mag-unag lakaw aron bantayan mo sa dalan. Dad-on mo niya sa dapit nga akong giandam.

²¹ Pagmatngon sa iyang atubangan. Paminawa siya; ayaw siyag sukli, kay dili niya pasayloon ang daotang binuhatan. Anaa kaniya ang akong ngalan.

²² Kon maminaw kamo pag-ayo ug buhaton ang akong gisugo, ako ang makig-away sa inyong kaaway, magkibatok ako kanila. ²³ Mag-una ninyo ang akong Anghel ug ihatod kamo sa kayutaan sa mga Amorreo, Heteo, Pereseo, Kananeo, Heveo, Jebuseo. Ug laglagon ko sila.

²⁴ Ayawg yukbo atubangan sa ilang mga dios ug ayaw silag silbihi. Ayawg sunod kanila. Hinuon laglaga sila ug lumpaga ang balaan nilang bato.

²⁵ Kon inyong alagaran si Yahweh, inyong Diyos, panalanginan niya ang inyong pan ug tubig ug ipalayo kaninyo ang kadaotan. ²⁶ Walay babaye sa inyong kayutaan nga makuhaan o dili makapanganak. Padaghanon ko ang mga adlaw sa inyong kinabuhi.

²⁷ Magsabwag akong kalisang sa inyong atubangan ug libogon ko ang katawhan sa inyong adtoan. Patalikdon ug abogon ko ang inyong kaaway.

²⁸ Magpadala kog mga tambuboan nga mag-una ninyo. Palayason nila ang mga Heveo, Kananeo ug Heteo. ²⁹ Dili ko sila papahawaon sulod sa usa ka tuig aron dili makamingawan ang ilang kayutaan, ug modagsang unya ang ihalas nga hayop nga magsamuksamok ninyo. ³⁰ Palayason ko sila sa hinayhinay hangtod nga modaghan na kamo ug makaangkon na sa maong kayutaan.

³¹ Nagbutang kog mga utlanan alang ninyo: gikan sa Pulang Dagat hangtod sa dagat sa mga Pilsteo; gikan sa Kamingawan hangtod sa sapa Efrata. Itugyan ko sa inyong kamot ang nagpuyo anang yutaa ug papahawaon ko sila sa inyong atubangan.

³² Ayawg pakigsabot nila, ug sa ilang diosdios. ³³ Dili sila makapuyo sa inyong

• **23.20** ...nagpadala kog Anghel...(b. 20) Lisod kaayo ang pagpamulong sa insaktong pag-amuma kanato sa Diyos. Moingon ba ko sa matag takna: "Buhat ba ni sa Diyos?" Dinhi namulong ang Biblia sa "Anghel" nga gipadala sa Diyos sa Israel. Paagi ni sa pagsulti nga ang Diyos nanalipod ug naggiya sa iyang katawhan. Mihatang siya sa iyang kaugalingon pina-

agi sa dili mairap nga makita ug dili makita nga manulonda.

...lumpaga ang balaan...(b. 24). Ang bisag unsang katilingnan nga nakalingkawas sa mining diosdios o sa kahadlok ug mining mga kalidad nga gipugos sa kostumbre ug propaganda, makaangkon sa panalangin sa Diyos.

yuta aron dili kamo madani sa pagpakasala batok kanako ug pag-alagad sa ilang mga dios. Lit-ag kini alang ninyo.

24¹Unya, miingon siya kang Moises: “Tungas ngadto ni Yahweh – ikaw, si Aaron, si Nadab ug si Abihu, uban ang 70 ka pangulo sa Israel. Pasimbaha sila kanako sa layulayog dyotay.”² Si Moises lang ang moduol ni Yahweh, dili ang uban. Wala sab motungas ang katawhan uban kaniya.

Nahuman ang Kasabotan

³Miabot si Moises ug misulti sa katawhan sa gipamulong ug gisugo ni Yahweh. Mitubag sa usa ka tingog ang tibuk katawhan: “Buhaton namo ang gipamulong ni Yahweh.”

⁴Gisulat ni Moises ang gipamulong ni Yahweh. Sa sunod adlaw, misayo siyag bangon ug naghimo sa tiilan sa bukid ug alampoanan nga may 12 ka haliging bato – naglarawan sa 12 ka tribu sa Israel.

⁵Unya, nagpili siyag mga batanong lalaki nga Israelita nga mohalad kang Yahweh og mga halad-sinunog nga nating baka. Alang kini sa panagdait.

⁶Gikuha ni Moises ang katunga sa dugo, gisulod sa mga planggana ug gisablig sa halaran ang katunga.

• **24.3** May daghang higayon nga ang labing importanting panghitabo, lakbit rang gisaysay sa Biblia. Sa tiilan sa Bukid Sinai, gitiman-an nila ang Kasabotan nga magdumala sa kinabuhi sa Israel.

Gipakita sa duha ka talan-awon ang kasaulogan sa Kasabotan. Ang una, nasaksihan ni Moises ug sa mga magulang sa Israel ang Himaya ni Yahweh ibabaw sa Bukid Sinai. Unya, sa pagbalik na ni Moises gilig-on sa katawhan ang Kasabotan pinaagi sa solemning sakripisyo.

Mitungas si Moises... (b.9) Bililhon ug importantang kaayo ang Kasabotan; tungod ini, dili mahimo nga ang panumpa sa katawhan garantiyahan lang sa espirituhanong kasinatian ni Moises. Ang 70 ka saksi makasaysay sa nakita. Mitungas sila sa bukid, diin giandam sila pagsinati sa Himaya sa Diyos. Didto si Yahweh sa taliwala nila ug nasinati siya sa talagsaong paagi, kay “wala pa gyoy nakakita sa Diyos” (Jn 1:18).

...dugo sa Kasabotan... (b.8) Sumala sa nabatasan adtong panahona, ang mga partido sa kasabotan sabligag dugo sa mga hayop nga biktima. Nagrepresentar ni Yahweh ang altar. Gisabligan nig dugo sa iyang ngalan. Ang mga detalye mahinumdoman unya sa kataposang

⁷Nagkuha siyag basahan sa kasabotan nga iyang gibasa atubangan sa katawhan. Miingon sila: “Buhaton ug sundon namo ang gisulti sa Diyos.”

⁸Gikuha ni Moises ang dugo, gisablig sa katawhan ug miingon: “Kini ang dugo sa kasabotan nga gibuhat ni Yahweh tali kaniya ug kaninyo sumala sa gisulti sa Diyos.”

⁹Mitungas si Moises sa bukid uban si Aaron, Nadab, Abihu ug ang 70 ka magulang sa Israel. ¹⁰Nakita nila ang Diyos sa Israel. Ubos sa iyang tiil nakita nila ang daw dalan, binakbakag sapiro nga ingon katin-aw sa pangang-nod. ¹¹Wala niya ibakyaw ang kamot batok sa mga piniling anak sa Israel; nakita nila ang Diyos, ug nangaon ug nanginom.

Gihatagan sa Balaod si Moises

¹²Miingon si Yahweh kang Moises: “Tungas ngari nako sa bukid ug pabilin diri. Hatagan ko ikaw sa mga papan nga bato, diin nasulat ang pagtulon-an ug kasugaoan nga akong gihimo alang kanila.”

¹³Mibarog si Moises ug ang iyang pangabaga nga si Josue. Ug sa wala pa sila motungas sa bukid ni Yahweh,

panihapon. Si Jesus moingon: “Kini ang akong dugo, ang dugo sa kasabotan nga iula alang sa daghang katawhan” (Mc 14:24).

Uban sa mga papan sa bato, ampingan sa katawhan ang handomanan sa Sinai. Hiusahon ni uban sa laing mga handomanan sa didto pa sila sa kamingawan ug ibutang sulod sa mahalang suldanan nga kahoy nga tawgog: Arka o *Suldanan sa Kasabotan*.

Sa paglabay sa panahon, ang katawhan sa Israel nalimot na sa gipanumpaang nila adtong mga Papan sa Balaod. Ang Arka sa Kasabotan nahimo na lang nga sagrado ug milagrosong butang nga manalipod nila (1 S 4:4), ug nawala na ang una ining tumong ug katuyoan isip kasabotan. Busa, ang Diyos mitugot nga mahanaw ni taliwala sa nasodnong katalagman. Kini gihapon ang mahitabo sa mga milagroso tang imahen ug sagradong templo, kon malimot ta sa gisugo ni Cristo nga nia sa atong taliwala.

Sumala sa labing karaan nga saysay, si Moises ang nagkult sa Papan nga Bato samtang gidiktahan siya sa Diyos (Ex 34:28). Sa ulahi na, gipun-an ni sa pag-ingon nga ang Diyos ang naghimo ini...gikulit niya ang nasulat (31:19; 32:16).

¹⁴ miingon si Moises sa mga magulang: “Pabilin dinhi hangtod sa among pagbalik. Uban ninyo si Aaron ug si Hur.

Adtoa sila kon aduna kamoy suliran nga kinahanglang sulbaron.”

¹⁵ May natabon nga panganod sa bukid sa pagtungas ni Moises. ¹⁶ Ang himaya ni

Yahweh mipahulay sa bukid Sinai ug ang panganod mitabon ini sulod sa unom ka adlaw. Sa ikapito, gitawag niya si Moises gikan sa sulod sa panganod.

¹⁷ Ang Himaya ni Yahweh daw kalayo nga mosunog sa ibabaw sa bukid; ingon ini ang nakita sa mga Israelita.

¹⁸ Mitungas si Moises sa bukid ug misulod sa panganod.

• ⁴⁰ siya ka adlaw ug gabii didto.

ANG BALAANG TOLDA (ika-1 bahin)

25 ¹ Misulti si Yahweh kang Moises: ² “Sultihi ang mga Israelita sa paggahing ug gasa alang nako. Ug dawata ang gasa nga ilang ihatag nga kasingkasing.

³ Kini ang imong dawaton: bulawan, plata ug bronse, ⁴ panapton nga asul, dagtom pula ug pula, nipis nga lino ug balhibo sa kanding. ⁵ Mga panit sa laking karnero nga gitinag pula, panit nga humok ug akasya; ⁶ lana alang sa suga, pahumot alang sa lanang idihog, ug alang sa insenso; ⁷ ug mga mahalong bato, alahas nga ibutang sa mga kapa.

⁸ Kinahanglang magbuhat ang mga Israelita ug balaanog puloy-anan alang kanako diin mag-uban ako kanila. ⁹ Inigbuhat ninyo niini, sunda ang plano sa tabernakulo ug sa kasangkapan nga akong ipakita.

¹⁰ Buhati akog arka nga akasya. Duha ug tunga ka sukod ang gitas-on, usa ug tunga ang gilapdon ug gihabogon. ¹¹ Pusta kinig lunlon bulawan sa sulod ug gawas. Dayandayani ug rebithig bulawan ang palibot. ¹² Paghimog upat ka lingin nga kawitanang bulawan alang sa arka. Ibutang ni sa upat ka tiil: duha ka kawitanan sa usa ka kilid ug duha sa pikas. ¹³ Pagbuhat usab ug yayongan nga akasya ug pustag bulawan ¹⁴ nga isul-ot sa mga kawitanan sa duha ka kilid sa arka. Kini ang gamiton sa

pagdala sa arka. ¹⁵ Kon mahimutang na sa arka ang mga lingin nga kawitanan, dili na kini hilabtan. ¹⁶ Unya, isulod sa arka ang Kasabotan nga akong gihatag.

¹⁷ Ang lingkoranang sa Pasaylo puston usab sa bulawan. Duha ug tunga ka sukod ang gitas-on ug usa ug tunga ang gilapdon. ¹⁸ Pagbuhat sab og duha ka kerubin nga lunlon bulawan alang sa nagkaatbang nga kilid sa Lingkoranang sa Pasaylo. ¹⁹ Ibutang ang usa ka kerubin sa usa ka kilid ug ang lain sa pikas. Ipapilit ang duha ka kerubin sa duha ka tumoy sa tabon nga nagkaatbang. ²⁰ Nagbukhad paibabaw ang mga pako sa kerubin, ug nagliyok sa Lingkoranang sa Pasaylo. Mag-atbang ang duha. Mag-atubang ang nawong sa Lingkoranang sa Pasaylo. ²¹ Ibutang ang lingkoranang ibabaw sa arka ug isulod sa arka ang mga papan nga bato nga akong gihatag. ²² Magtagbo ta. Unya, ihatag ko ang tanang kasugohan alang sa katawhan sa Israel.

Lamesa ug tungtonganan sa suga

²³ Pagbuhat og lamesa nga akasya. Duha ka sukod ang gitas-on, usa ang gilapdon ug usa ug tunga ang gihabogon. ²⁴ Taboni kinig lunlon bulawan. Rebithi usab og bulawan ang palibot. ²⁵ Buhatig kwadro nga may tulo ka pulgada ang gilapdon. Rebithig bulawan ang tanan. ²⁶ Pagbuhat alang

• **24.18** Sukad karon ang misyon sa Israel mao na ang pag-alagad ni Yahweh. Ang pag-alagad wala magpasabot og pagsimba lang sa Templo, bisag importanti sab ni. Si Yahweh nag-ingon nga mag-alagad sila pinaagi sa pagtuman sa tanang katungdanan sa hustisya. Ang matag nasod dunay kaugalingong seremonyas sa pagsaulog sa relihiyosong pagsimba. Ang mga seremonyas sa Daang Kasabotan dili na haom nato. Ang mga ulohan 25-40 sa Exodo naghisgot sa Santwaryo sa Kamingawan nga dili na mohaom sa atong panahon. Hinuon sa pagbasa, makakutlo tag nga pagtulon-an bahin sa kultura ug pagtoo sa Israel.

• **25.1** Sa paglabay sa kapid-an ka siglo

human ni Moises, ang mga tradisyon sa katawhang Hebreo nagpahinumdong giunsa nila paghipos sulod sa tolda sa kamingawan ang Arka sa Kasabotan. Ang maong Arka nga ginama sa mahalong kahoy gisudlan sa mga Papan nga Bato nga gikulitan sa balaod. Gisulod sab dinhi ang gagmayng manna ug ubang handomanan sa mga milagrang gibuhad sa Diyos sa kamingawan.

Sa pagsulat ini sa kaparian sa Israel, ang katawhan sa Diyos dunay nindot nga Templo sa Jerusalem diin gitagoan ang Arka. Nalipay silang naghunahuna nga ang tolda sa kamingawan anggid sa Templo unya, ila ning gihatag anggulo katunga sa templo sa Jerusalem, abi nilag gihimo ni ni Moises sumala sa detalyadong sugo sa Diyos.

niini og upat ka bulawang argolya ug itaod ni sa upat ka eskina nga nahimutang sa mga tiil sa lamesa. ²⁷ Kinahanglang ipaduol sa kwadro ang mga argolya, ang sul-oban sa mga tukon nga pas-anan sa lamesa. ²⁸ Akasya ang mga yayongan ug pustag bulawan; pas-ananan ni sa lamesa. ²⁹ Paghimo usab og mga pinggan, banga ug paknaksan sa lunlong bulawan nga gamiton sa paghalad sa bino. ³⁰ Ibutang sa usa ka lamesa sa akong atubangan ang pan alang sa tunhayng halad.

³¹ Pagbuhat og kandelero nga lunsayng bulawan, ang mga tiil ug lamesa sinalsal nga bulawan. Lubosa pagbuhat ang kandelero ug ang dayandayan nga bulak nga may mga gihay ug byoos. ³² Butangig unom ka sangasanga ang kandelero, tulo sa matag kilid. ³³ Dayandayani ang matag sanga og tulo ka bulak sama sa almendras nga may gihay usab ug byoos. ³⁴ Dayandayani usab ang kandelero og upat ka bulak nga may tagsa tagsa ka gihay ug byoos. ³⁵ Anha ang usa ka gihay sa ilalom sa matag duha ka sanga. Sa ingon, may gihay sa ilalom sa matag duha ka sanga. ³⁶ Lubos ang mga sanga ug kandelero. Ang tanan hinimo sa usa lang ka pirasong bulawan. ³⁷ Pagbuhat og pito ka suga alang sa kandelero ug ipahimutang ni sa ingon nga kadan-agan ang atubangan sa kandelero. ³⁸ Bulawan sab ang mga kimpit sa mga suga, ang suga ug ang kandelero. ³⁹ Magkinahanglan ka og 45 ka sukod sa lunsayng bulawan alang sa kandelero ug sa kahimanan. ⁴⁰ Paniguroha nga matuman ang plano nga akong gipakita kanimo sa bukid.

Ang balaang tolda

26 ¹ Himoa ang Balaang Puloy-anan sa 10 ka hinablon nga pinong lino; binulakan nga delana, byoleta ug pula ug dagtom pula nga delana. Paburdahi ang hinablon sa hulagway sa anghel. ² Ang gitason 28 ka siko, ang gilapdon upat. Pareho ang sukod sa matag hinablon. ³ Tapoton pagtahi ang lima, mao pod ang laing lima. ⁴ Taorag mga galong nga panapong byoleta ang sidsid sa kataposan sa unang lima. ⁵ Butangig 50 ka galong ang una sa unang lima, ug ang kataposan, sa laing lima. Parisparison ang mga galong. ⁶ Unya, paghimo 50 ka kaw-itanan nga bulawan nga magdugtong sa duha ka hinablong lino. Ingon ini paghimo ang Balaang Puloy-anan.

⁷ Paghimog 10 ka hinablong balhibo sa kanding nga itabon sa Puloy-anan. ⁸ Ang matag usa may 45 ka tiil ang gitason ug unom ang gilapdon. Pareho ang sukod sa tanan. ⁹ Sumpayon ang lima aron mausa. Usahon usab ang nahibilin. Doblion pag-

pilo ang ikaunom sa may atubangan sa Puloy-anan.

¹⁰ Taorig 50 ka galong ang sidsid sa kataposang hinablon sa unang hut-ong: ang sidsid sa ikaunom sa ikaduha. ¹¹ Pagbuhat og 50 ka kaw-it nga tumbaga ug ikaw-it sa usa sa mga galong aron masumpay ang duha ka hinablon. Tabon kini sa Tolda.

¹² Ibilin ang usa, pabitayon ang tunga sa likod sa tolda. ¹³ Ang laing tunga motabon sa Puloy-anan.

¹⁴ Paghimo usab og laing tabon alang sa Balaang Puloy-anan, binuhat sa panit sa toro tininag pula. Sa ibabaw may lain pang tabon hinimo sa humok nga panit.

¹⁵ Paghimog mga kwadro nga akasya sa Balaang Puloy-anan. Pabaroga ni nga tulid. ¹⁶ Ang matag kwadro may 10 ka siko ang gitason, ang gilapdon usa ug tunga. ¹⁷ Butangi ang matag usa og duha ka diladila nga mosumpay sa mga tabla. Buhata ni sa tanang tabla sa Puloy-anan. ¹⁸ 20 ka tabla ang ibutang sa may habagatan. ¹⁹ Pagbuhat og 40 ka platang tiiltiil alang sa 20 ka tabla, duha ka tikanganan sa matag tabla nga mosangga sa duha ka diladila. ²⁰ Pagbutang pod og 20 ka tabla sa pikas kilid sa Puloy-anan sa may amihanan, ²¹ nga magsukad sa 40 ka platang tiiltiil, duha sa luyo sa puloy-anan sa may kasadpan; ²² alang sa likod nga bahin sa puloy-anan, dapit sa kasadpan, butangig unom ka tabla, ²³ ug duha pa sa eskina sa likod sa Puloy-anan. ²⁴ Sumpaya ang tanan sa ubos ug sa taas hangtod sa unang argolya. Ingon ini ang himoon sa ubang tabla. ²⁵ Busa, may walo na ka tabla uban sa ¹⁶ ini ka tiiltiil nga plata: duha ka tiiltiil sa ilawom sa unang tabla, ingon man sa uban.

²⁶ Paghimo usab og lima ka balabag nga akasya alang sa mga tabla sa usa ka kilid sa Puloy-anan. ²⁷ Laing lima alang sa mga tabla sa pikas. ²⁸ Ipaabot ang mga balabag sa tunga sa mga tabla gikan sa usang tumoy ngadto sa pikas. ²⁹ Pustag bulawan ang mga tabla. Butangig laing mga bulawang argolya nga balhogan sa mga balabag. Pinutos usab kini og bulawan. ³⁰ Kini ang imong buhaton sa Balaang Puloy-anan ingon sa gipakita ko nimo sa bukid.

³¹ Pagbuhat og tabil nga hinimo sa panapong delana nga medyo byoleta, dagtom pula nga linubid sa pinong lino. Paburdahi kini sa hulagway sa kerubin. ³² Ibitay sa upat ka haliging akasya nga nagbarog sa upat ka tiiltiil nga plata pinutos og bulawan nga gipaangayag bulawang kaw-it. ³³ Itabon ang kurtina sa mga kaw-itanan. Sa luyo, ibutang ang Arka sa Kasabotan. Ulangon sa kurtina ang Balaang Dapit ug ang laing Balaan sa mga Balaan. ³⁴ Ipahimutang ang Lingkoranan sa Pasaylo ibabaw sa Arka sulod sa Balaan sa mga Ba-

laan. ³⁵Sa gawas sa kurtina, ibutang ang lamesa sa may habagatan ug ang kandelerero sa amihanang atbang sa lamesa. ³⁶Sa kataposan, paghimog kurtina sa pinong lino nga hinimo sa maayong bordadora alang sa ganghaan sa Puloy-anan. ³⁷Pagkuhag lima ka haligi nga akasya pinutos og bulawan nga may mga kaw-it alang sa kurtina. Paghulma og lima ka tiltilil nga bronse o tumbaga alang ining tanan.

Halaran sa sunogong mga gasa

27 ¹Paghimog altar nga akasya nga may lima ka sukod ang gitang-on ug gilapdon, ug tulo ang gihabogon. ²Butangig mga sungay ang upat ka eskina. Lubosa ang altar ug ang mga sungay unya, pustag tumbaga. ³Paghimog mga gamit nga tumbaga: sudlanan sa abo, kandos ug plang-gana alang sa altar. ⁴Paghimo usab og rehas nga tumbaga alang sa altar ug sab-itig upat ka argolya nga tumbaga ang upat ka eskina. ⁵Bitaya ang mga argolya ilalom sa gitungtongan sa altar ug paabta sa tunga-tunga. ⁶Paghimog mga tukon nga akasya nga yayongan sa altar, pinutos og tumbaga. ⁷Ipasulod ang mga tukon sa mga argolya nga magkaatbang sa yayongan sa altar. ⁸Himoa ang altar nga haw-anog sa ilalom sumala sa sumbanan nga akong gipakita nimo sa bukid.

⁹Paghimo pod og patyo sa Puloy-anan sa Habagatan ug taorig mga kurtina sa linubid nga pinong lino. 100 ka sukod ang gitang-on. ¹⁰Ang mga kurtina dunay 20 ka tumbagang haligi nga may mga kaw-it ug bara nga plata nga nagpatong sa 20 ka sukaranang tumbaga. ¹¹Sa may amihanang butangi usab og mga kurtina nga lino. 100 ka sukod ang gitang-on. Ang 20 ka haligi nga may kaw-it ug bara nga plata magpatong sa 20 ka sukaranan. ¹²Sa kasadpan sa patyo, pagbitayg mga kurtinang 50 ka sukod ang gitang-on nga gisagbay sa 10 ka haligi nga nagpatong sa 10 ka sukaranan. ¹³May 50 ka sukod ang gilapdon sa patyo nga nag-atubang sa silangan sa usa ka kilid sa ganghaan. ¹⁴Butangi ang patyo og kurtina nga may 15 ka sukod ang gitang-on ug bitaya sa tulo ka haligi nga nagpatong sa tulo ka sukaranan. ¹⁵Taori usab ang pikas kilid sa pultahan og mga kurtina nga may 15 ka sukod ang gitang-on nga isab-it sa tulo ka haligi nga nahimutang sa tulo ka sukaranan. ¹⁶Taori ang ganghaan sa Patyo og mga kurtinang delana nga dagtom pula ang upat ka haligi ug ang upat ka sukaranan nga may 20 ka sukod ang gilapdon hinimo sa maayong bordadora. ¹⁷Sumpayon og mga bara nga deplata ang tanang haligi nga naglibot sa patyo. Deplata usab ang mga kaw-it, ang mga sukaranan tumbaga nga ¹⁸may 150 ka sukod ang gihabog-

gon. Linubid nga lino ang tanang kurtina, ang mga sukaranan tumbaga. ¹⁹Tumbaga kahimanan sa Puloy-anan lakip ang mga ugsok sa patyo.

²⁰Sugoa ang tanang katawhan sa Israel sa pagdala kanimog lunsay nga lana sa olibo alang sa suga didto nga kanunayng magsiga. ²¹Dagkotan ni Aaron ug sa iyang anak nga lalaki ang mga suga sa Toldang Tagboanan gawas sa kurtina sa Arka sa Ginoo gikan sa gabii hangtod sa buntag ug sa tanang panahon. Sundon kining mga lagdaa sa katawhan sa Israel hangtod sa kahangtoran.

Ang bistis sa mga pari

28 ¹Laina si Aaron, imong igsoon ug ang iyang mga anak, sa mga anak ni Israel. Tawga si Aaron, Nadab ug Abihu, Eleazar ug Itamar aron mag-alagad nga akong pari. ²Patahii si Aaron og mga balaang sapot aron madunggan og matalahoron siya. ³Tudloi og mga maayong mananahi unsaon pagbuhat ang sapot ni Aaron alang sa konsagrasyon sa pagkapari. Hatagan ko sila sa kahanas og kahibalo. ⁴Kini ang ilang sapot: Sotana, kapa, kamsandentro nga binordahan, turban ug bakos. Si Aaron ug ang iyang mga anak nga nag-alagad kanako magsul-ob sa balaang sapot. ⁵Alang sa pagbuhat sa maong mga sapot gikinahanglan ang mga bulawan, medyo byoletang, dagtom pula ug pula, ug pino nga linong hinablom.

⁶Magbuhat silag kapa nga deoro, dagtom pula ug pula nga delana ug pinong lino nga linubid ug binordahan sa mga hanas nga bordadora. ⁷Butangan nilag duha ka hikot sa may abaga nga makaabot sa atubangan ug sa likod. ⁸Himoon kini sama sa kapa. Ang linubid nga laso sa kapa kinahanglan nga samang pagkabuhat, ug lubos sa kapa nga gitahi sa bulawang hilo, sa delana nga asul, dagtom pula, pula ug hinablom nipis nga lino. ⁹Pangitag duha ka mahalang bato nga kornalina. Kuliti ni sa mga ngalan sa mga anak ni Israel: ¹⁰Unom ka ngalan sa usa ka bato ug ang laing unom sa laing bato. Han-aya ni sumala sa adlaw nilang natawhan. ¹¹Ingog maayong alahero, kuliti ang duha ka bato sa pangalan sa mga anak ni Israel ug ibutang sa mga bato nga may engasteng bulawan. ¹²Ihikot sa may mga abaga sa kapa ang duha ka bato nga naghandom sa mga anak ni Israel. Ingnon niini pagpas-an ni Aaron ang mga bato sa iyang abaga: mag-atubang ni Yahweh ang mga ngalan aron mahinumdoman. ¹³Pagbuhat sab og mga engaste bulawan, ¹⁴ug duha ka kadenang bulawan nga linubid sama sa pisi, ug ihigot sa engaste.

¹⁵Buhata sama sa tapis ang Eskapularyo sa panghukom nga maayo kaayo ug

pinong pagkaborda. Himoa ni sa bulawan, sa delana nga byoleta, dagtom pula, pula ug sa hinablong nipis nga lino ug ¹⁶kwadrado. Siyam ka pulgada ang gilapdon. ¹⁷Nya, butangig upat ka linya sa mga mahalong bato: rubi ug topasyo. Ang karbungko anha sa unang linya; ¹⁸ang esmeralda, sapiro ug dyamante, sa ikaduha; ¹⁹ang hasinto, rubi ug ametista, sa ikatulo; ²⁰ug ang beryo, kornalina ug haspe, sa ikaupat. Ipaahom ni sa mga bulawang engaste. ²¹12 ang tanang bato, ang gidaghanon sa mga anak ni Israel. Ikulit sa mga bato sama sa selyong igpapatik ang mga ngalan sa 12 ka tribu.

²²Alang sa Eskapularyo sa panghukom, paghimog mga kadena nga linubid sama sa pisi ²³ug duha ka argolyang bulawan nga Gibutang sa duha ka eskina ibabaw sa eskapularyo sa panghukom. ²⁴Ihikot ang duha ka bulawang linubid sa duha ka argolya nga gisab-it sa mga eskina sa Eskapularyo. ²⁵Ang laing duha ka tumoy sa pisi ihikot sa duha ka sanga sa bulak, aron dunay panagtakdo sa sanga ug sa Epod nga naa sa atu-bangan. ²⁶Paghimog duha ka singsing nga bulawan ug ipahimutang sa duha ka eskina ubos sa Eskapularyo, sa taliwala atubangan sa Epod. ²⁷Pagbuhat og duha pa ka argolyang bulawan ug ibutang atubangan sa kapa ubos sa duha ka abagahan duol sa sinumpayan sa kapa. ²⁸Hiktig laso nga byoleta, dagtom pula nga ipaagi sa mga argolya sa Eskapularyo ug sa kapa. Sa ingon, magpabilin ang Eskapularyo ibabaw sa hinablong laso aron dili mahimulag sa kapa.

²⁹Busa, inigsulod ni Aaron sa balaang dapit nga nagsul-ob sa Eskapularyo sa panghukom, magdala siya sa iyang dughan sa ngalan sa mga anak ni Israel aron kanunay silang mahinumdoman ni Yahweh. ³⁰Ibutang sab sa Eskapularyo ang Urim ug ang Tumim nga gamiton ni Aaron sa paghukom sa mga Israelita, ug ibutang niya sa iyang dughan kon moatubang na siya ni Yahweh.

³¹Buhata ang pang-ibabaw sa kapa sa byoleta – dagtom pula. ³²Sa taliwala butangig sul-otanan sa ulo nga may rebiti aron dili magisi. ³³Bordahig mga kahoyng granada hinimo sa delanang panapton nga medyo byoleta, dagtom pula ug pula. Taori usab sa linubid nga pinong hilo sa may sidsid ang sotana sa kapa. ³⁴Butangi sa taliwala og mga kampanyang bulawan ug bitayi ang sidsid og kampanyang bulawan nga isal-ot sa mga kahoyng granada. ³⁵Kini ang isul-ob ni Aaron inighimo sa halad alang sa Diyos. Ang bagting sa mga kampanya mabungog sa pagsulod niya sa balaang dapit atubangan ni Yahweh, ug sa paggawas. Kon dili ni buhaton mamatay siya.

³⁶Pagbuhat og plaka nga lunsay bulawan. Ikulit niini: Hinalad ngadto sa Ginoo. ³⁷Ug hiktig laso nga dagtom pula sa atu-bangan sa purong. ³⁸Kini ang ibutang ni Aaron sa iyang agtang. Manubag siya sa kasal-anan nga mabuhat sa mga Israelita sa paghimo nila sa mga halad. Kanunayng isul-ob ni Aaron ang plaka sa iyang agtang nga makadani sa maayong kabubut-on ni Yahweh alang sa mga Israelita.

³⁹Paghablun og kamesadentro nga hinimo sa pinong lino ug patahiig purong sa pinong lino usab ug bakos nga binuhat sa hanas nga boro bordadora.

⁴⁰Paghimog sapot, bakos ug purong nga delana alang sa mga anak ni Aaron. Mabililhon sila ug maambongan.

⁴¹Ikaw ang mopasul-ob niining tanan sa imong igsoon nga si Aaron ug sa iyang mga anak. Dihogi silag lana. Konsagrahi aron mag-alagad nako. ⁴²Tahig mga karsonsilyong delana nga motabon nila gikan sa hawak ngadto sa paa. ⁴³Gamiton ni ni Aaron ug sa iyang mga anak inigsulod nila sa Toldang Tagboanan ug inigduol sa alam-poanan aron pag-alagad sa balaang dapit kon dili, makasala sila ug mamatay. Kini ang balaod alang ni Aaron ug sa inyong kaliwatan sa kanghatoran.

Konsagrasyon sa mga pari

29 ¹Ang seremonyas sa pagkonsagrar ni Aaron ug sa iyang mga anak nga pari nga mag-alagad kanako: Pagpilig usa ka torong baka ug duha ka laking kanding nga walay depekto. ²Pagbuhat og sopas nga may manteka ug pan nga way patubo gikan sa pinong harina sa trigo pinahirag manteka. ³Ibutang ang tanan sa bukag ug ihalad uban sa batan-ong toro ug sa duha ka laking kanding.

⁴Dad-a si Aaron ug ang iyang mga anak nga lalaki sa pultahan sa Toldang Tagboanan huma og kaligo. ⁵Kuhaa ang mga bisti ug sul-obi sila sa kamesadentro. Ipa-ibabaw ang sotana sa kapa, ang kapa ibabaw sa Eskapularyo, ug ang binordahang bakos. ⁶Ibutang ang turban sa ulo ug ihigot dinhi ang balaang plaka. ⁷Kuhaa ang lanang igdidihog ug dihogi ang ulo.

⁸Dad-a ang iyang mga anak ug sul-obi sa mga kapa. ⁹Baksi sila sa hawak ug butangi og mga turban ang ulo. Sa ingon, ang ilang pagkapari magpabilin hangtod sa hangtod.

Ingna niini pag-ordinar sa pagkapari si Aaron ug ang iyang mga anak.

¹⁰Dad-a ang torong baka sa atubangan sa Toldang Tagboanan. Tapin-an ang ulo niini sa mga kamot ni Aaron ug sa iyang mga anak; ¹¹ihawa ni sa atubangan ni Yahweh sa may pultahan sa Toldang Tagboanan. ¹²Pagkuhag dyotayng dugo. Gamita

ang imong tudlo sa pagpahid sa dugo sa mga sungay sa halaran ug ibubo ang nahibilin sa tilan sa halaran. ¹³ Kuhaa ug sunoga sa alampoonan ang tanang tambok. ¹⁴ Sunoga usab gawas sa kampo ang karne sa toro, ang panit ug ang sulod sa ginha-waan. Halad kini alang sa kapasayloan sa mga sala sa mga pari.

¹⁵ Pagkuhag usa ka laking kanding ug patapin-i ang ulo sa mga kamot ni Aaron ug sa iyang mga anak ¹⁶ unya, ihawa. Kuhaa ang dugo ug ibisibis sa tanang bahin sa mga kilid sa alampoonan ug ¹⁷ pirasoha. Hugasi ang sulod sa ginha-waan ug ang tiil unya, ibutang ibabaw sa ulo ug sa ubang piraso. ¹⁸ Sunoga sa halaran ang tibuk kanding alang sa tim-os nga halad kang Yahweh.

¹⁹ Kuhaa ang usa ka laking karnero nga tapin-an usab ang ulo sa mga kamot ni Aaron ug sa iyang mga anak unya, ²⁰ ihawa. Pagkuhag gamayng dugo ug ipahid sa tuong dalunggan ni Aaron ug sa iyang mga anak; sa mga kumagko sa ilang tuong kamot ug tiil ug ibubo ang sobra libot sa halaran. ²¹ Pagkuhag gamayng dugo sa alampoonan uban sa lana nga igdidihog. Sabligi ug dihogi si Aaron ug ang mga anak. Sabligi pod ang ilang bisti aron makita ni Yahweh.

²² Kuhaa ang mga tambok sa karnero, ang ikog, ang tambok nga nagputos sa sulod sa ginha-waan, ang tambok ibabaw sa atay, ang mga renyon, ang tambok ini ug ang tuong paa. Mao kini ang laking karnero alang sa seremonyas sa pagtaod sa bisti. ²³ Pagkuhag pan, sopas nga linuto sa manteka ug apa gikan sa bukag sa mga pan nga way patubo nga gihalad kang Yahweh. ²⁴ Ibutang ang tanan sa mga kamot ni Aaron ug sa iyang mga anak ug himoa ang halad kang Yahweh. ²⁵ Kuhaa usab kining tanan ug sunoga ibabaw sa mga halad nga gisunog sa halaran. Mahimo kining humot nga halad kang Yahweh.

²⁶ Kuhaa ang dughan sa laking karnero ug ihalad sa Ginoo: imo kining bahin. ²⁷ Konsagrahi ang dughan nga gihalad ug ang paa sa karnero nga gilain. ²⁸ Bahin kini ni Aaron ug sa iyang mga anak sa gihalad sa mga Israelita sumala sa way kinutobang sugo sa Ginoo. Ibilin kini sa mga Israelita gikan sa ilang halad sa panagdait silbing bayad sa utang nila sa Ginoo.

²⁹ Sundon sa mga anak ang mga sagra-dong bisti nga ilang isul-ob kon dihogan na sila sa lana. ³⁰ Ang anak ni Aaron nga mopuli niya pagkapari ug mosulod sa Toldang Tagboanan aron pag-alagad sa Balaang Dapit magsul-ob niini sulod sa pito ka adlaw.

³¹ Kuhaa ang laking karnero nga gigamit sa ordinasyon. Ug lutoa ang unod sa ba-

laang dapit. ³² Sa pultahan sa Toldang Tagboanan, kan-on ni Aaron ug sa iyang mga anak ang unod sa karnero ug ang pan sa hapag. ³³ Kan-on nila ang tanang halad nga gigamit sa ordinasyon. Balaan kini busa, walay laing makakaon niini. ³⁴ Ang mahibilin sa karne sa karnero nga gigamit sa halad o sa pan, sunogon pagkaugma. Balaan ni busa, dili kan-on. ³⁵ Tumana sa hingpit alang ni Aaron ug sa iyang mga anak ang akong gisugo kanimo: pito ka adlaw ang ilang ordinasyon.

³⁶ Paghalad og usa ka toro matag adlaw sulod sa usa ka semana nga bayad sa mga sala. Ang maong halad magwagtang sa sala diha sa altar. Unya, dihogi, sa ingon makonsagrahan kini. ³⁷ Paghimog mga halad sa pagbayad alang sa altar sulod sa pito ka adlaw ug konsagrahi. Sa ingon, mabalaan kini sa hingpit. Ang makatandog niini mabalaan.

³⁸ Matag adlaw paghalad og duha ka nating karnero nga nag-idad og usa ka tuig. ³⁹ Maghalad kag usa ka nating karnero sa buntag ug lain na usab sa kilomkilom. ⁴⁰ Paghalad uban sa nating karnero og duha ka sukod sa pinong harina nga isagol sa upat ka sukod sa lunsayng lana. Pagtagay og upat ka sukod sa bino. ⁴¹ Sa kilomkilom na pod ihalad ang ikaduhang nating karnero uban sa harina, lana sa olibo ug bino nga samag gidaghanon adtong sa buntag. Kini ang humot nga halad nga gikahimut-an ni Yahweh. ⁴² Maghimo niini ang tanang kaliwatanang hangtod sa kahangtoran sa may ganghaan sa toldang Tagboanan atubangan ni Yahweh.

⁴³ Anang dapita makigtambo ug makig-sulti ako kaninyo. Anha ko makigtambo sa katawhan sa Israel. Ang maong dapit mabalaan alang sa akong Himaya. ⁴⁴ Sa ingon, balaanon ko ang Toldang Tagboanan ug ang altar. Mapari si Aaron ug ang iyang mga anak nga mag-alagad kanako. ⁴⁵ Mag-uban ako kanunay sa katawhan sa Israel ug maila akong Diyos. ⁴⁶ Mahibaloan nila nga ako ang Diyos, ang nagpagawas kanila sa kayutaan sa Ehipto ug ang nag-puyo uban kanila. Ako ang ilang Diyos.

Ang halaran sa insenso

30 ¹ Pagbuhat og halaran nga akasya, sunoganan sa insenso. ² Kwadradoha kini. Usa ka sukod ang gitason ug gilapdon, duha ang gihabogon ug dunay mga sungay. ³ Pusta ang tanan og lunlong bulawan. Libota pagdayan og bulawan ang tibuk altar. ⁴ Butangig duha ka argolya nga bulawan ang ilalom sa nagkaatbang nga kilid. Anhi isul-ot ang yayongan sa halaran. ⁵ Himoa sa akasya ang yayongan ug pustag bulawan. ⁶ Ibutang ang halaran atubangan sa kurtina nga nagtabon sa Arka sa

Kasabotan ug sa Lingkoranan sa Pasaylo diin makigsulti ako kanimo.

⁷ Sunogon ni Aaron sa halaran kining humot nga insenso, inig-andam niya sa mga lampara matag buntag. ⁸ Sa pagbalik niya sa hapon aron pag-uli sa mga lampara, mag-usab siyag sunog og insenso. Himoon sa tanan mong kaliwatan ang makunayong halad sa insenso atubangan ni Yahweh. ⁹ Ayawg halad og insenso, mananap o pagkaon nga dili balaan sa maong halaran. Ayawg tagay og bino dinhi nga imong ihalad. ¹⁰ Kausa matag tuig himoon ni Aaron ang seremonyas pagbayad sa mga sala. Butangan niya ang sungay sa alampoanon og dugo sa mananap nga magwagtang sa kasal-anan. Sundon ni sa tanan atubangan ni Yahweh. Balaan kaayo ang maong seremonyas atubangan ni Yahweh.

¹¹ Namulong si Yahweh kang Moises: ¹² “Inig-ihap ug iniglista nimo sa katawhan sa Israel, magbayad ni Yahweh ang matag usa sa kantidad nga gikinahanglan sa pagtubos sa iyang kinabuhi ug way moabot kaniya nga katalagman sulod sa inihapay. ¹³ Magbayad siya sa katungdanan sumala sa opisyal nga timbangan nga igahin alang ni Yahweh. ¹⁴ Magpalista ang nagpanuigon og 20 ka tuig pataas. Bayran niya ang katungdanan alang ni Yahweh. ¹⁵ Dili mohatag og labaw ang adunahan, apan dili usab mohatag og menos ang kabos, inigtubos sa kinabuhi. ¹⁶ Gamita ang salapi nga gibayad sa katawhan sa Israel pagpaayo sa Toldang Tagboanan nga magpahinumdong ni Yahweh sa katawhan sa Israel. Lukat kini sa inyong kinabuhi.”

¹⁷ Mipadayon pagsulti si Yahweh kang Moises: ¹⁸ “Pagbuhat usab og planggana nga tumbaga sa patonganan alang sa panghugas taliwala sa Toldang Tagboanan ug sa halaran; butangig tubig. ¹⁹ Si Aaron ug ang iyang mga anak manghugas dinhi sa ilang tiil ug kamot. ²⁰ Sa dili pa sila mosulod sa Toldang Tagboanan, manghugas sila sa tubig. Mamatay ang dili mobuhat ini inigduol na sa altar aron paghalad og sinunog nga mga gasa kang Yahweh. ²¹ Manghugas usab sila sa kamot ug tiil, kon dili mamatay sila. Tumanon ni Aaron ug sa iyang sumusunod ug sa tanang kaliwatan kining kasugoana hangtod sa hangtod.”

²² Mipadayon pagsulti si Yahweh kang Moises: ²³ “Pagkuha sa mga piniling pahumot: 12 ka sukod sa humot nga sinamon, unom sa humot nga lana; ²⁴ 12 sa akasya – ang tanan tinimbang sumala sa timbangan sa altar, ug usa ka sukod sa lana sa olibo. ²⁵ Gamita kini sa pagbuhat sa sagradong lana nga igdidihog. Sagola ni ingon sa buhaton sa hanas nga tighimog pahumot ²⁶ unya, gamita sa pagdihog sa Toldang

Tagboanan ug sa arka sa Kasabotan, ²⁷ sa lamesa ug ang tanang kasangkapan, sa kandelero ug galamiton, ²⁸ sa altar sa insenso, sa altar sa sinunog nga mga halad ug sa patonganan. ²⁹ Niining paagiha makonsagrahan nimo ang tanan. Sa ingon, molabi kining balaan. Ug mabalaan ang modapat ini. ³⁰ Dihogi sa lana si Aaron ug ang iyang mga anak. Konsagrahi sila aron maamong mga alagad. ³¹ Sultih ang mga Israelita: “Kamo ug ang tanan ninyong kaliwatan, pagbaton kamo sa lanang igdidihog”. ³² Ayawg ibubo ang lana sa lawas sa kumon nga mga tawo. Ayawg buhat og lain pang lana nga sama niini og mga sagol. Balaan kini busa, balaanon usab ninyo. ³³ Ang magbuhat og lana nga sama niini, ug mogamit ba hinuon alang sa kumon nga tawo, isalikway sa iyang katilingban.

³⁴ Miingon si Yahweh kang Moises: “Pagkuha niining mga pahumota: estakte, unike, galbano ug lunsay nga insenso; ang tanan parehog gidaghanon.

³⁵ Ingon sa pagbuhat og pahumot, pagbuhat og insenso nga may asin, lunsay ug balaan. ³⁶ Dugmoka ug pulbosa ang usa ka bahin. Ug pagbutag dyotay sa atubangan sa Arka sa Kasabotan, sa may Toldang Tagboanan, diin magtagbo ta. Isipa kini nga labing balaan. ³⁷ Walay magbuhat og insenso sama niini alang sa kaugalingon. Balaan kini ug gigahin alang ra ni Yahweh. ³⁸ Ang magbuhat og pahumot nga sama niini isalikway sa katilingban.

Ang mga artesano sa santwaryo

31 ¹ Miingon si Yahweh kang Moises: ² “Ania, akong gipili si Besaleel nga anak ni Uri, anak sab ni Hur, sa tribu ni Juda. ³ Gipuno ko siya sa espiritu sa Diyos ug gihatagan sa kahibalo, sa salabotan ug sa katakos alang sa tanang gimbuhaton: ⁴ sa arte paghimog hulagway sa mga butang nga bulawan, plata ug bronse; ⁵ sa pagsapsap sa mga bato nga butangang engaste, sa pagkult sa kahoy, ug sa nagkalainlaing abilidad. ⁶ Karon dayon hatagan ko siyag kauban, si Oholiab, anak ni Ahisamak, sa tribu ni Dan ug tanang may katakos ug kahibalo. Gidugangan ko sila aron mabuhat ang tanan kong gisugo kanimo: ⁷ Ang Toldang Tagboanan, ang arka sa Kasabotan ug ang Lingkoranan sa Pasaylo ibabaw sa arka; ⁸ ang tanang kasangkapan nga lunlon bulawan ug ang mga gamit; ang altar sa insenso; ⁹ ang altar sa mga sinunog nga halad, ug ang tanang gamit; ang planggana ug ang tungtonganan niini. ¹⁰ Ang nindot ug balaang mga bistil alang sa mga pari, si Aaron ug ang iyang mga anak, aron mataman ang ilang katungdanan sa pagkapari. ¹¹ Ang lanang igdidihog ug ang humot nga insenso alang

sa alampoonan; ayohon nila pagtuman ang gisugod ko nimo bahin niining tanan.”

Ang adlaw sa pahulay

¹² Miingon usab si Yahweh kang Moises: ¹³ “Pakigsulti sa katawhan sa Israel, ingna sila: Ampingi ang adlaw sa pahulay, ang timaan tali nako ug ninyo ug sa tanang kalawat: Ako si Yahweh nga naghimo kaninyo nga kaugalingon kong katawhan. ¹⁴ Ampingi ug balaana ang adlaw sa pahulay. Patyon ang dili magbalaan ug motrabaho ining adlaw. ¹⁵ Trabaho sulod sa unom ka adlaw. Ang ikapito, adlaw sa pahulay nga ihalad kang Yahweh. Patyon ang motrabaho

sa adlaw sa pahulay. ¹⁶ Ampingan sa mga Israelita ang adlaw sa pahulay ug sundon sa tanang kaliwatan isip kasabotan nga walay kataposan. ¹⁷ Ang adlaw sa pahulay tunhayng timaan tali kanako ug sa mga Israelita, kay sulod sa unom ka adlaw gibuhat ni Yahweh ang langit ug yuta, apan sa ikapito mipahulay siya.”

¹⁸ Human nila og sinultihay bahin ining mga butanga, gihatag ni Yahweh kang Moises ang duha ka Papan nga bato sa Kasabotan nga gisulat sa tudlo sa Ginoo.

ANG TINUNAW NGA NATING BAKA

32 • ¹ Sa pagkakita sa katawhan nga nalangan si Moises paglugsong, nagtigom sila ug miadto kang Aaron unya, miingon: “Dali, buhati kamig mga diosdios nga mangulo kanamo. Wala kami masayod unsay nahitabo kang Moises nga nagluwas kanamo sa Ehipto.”

² Mitubag si Aaron: “Tangtanga ang mga alahas nga gisul-ob sa inyong mga asawa ug anak ug dad-a diri.”

³ Gipanangtang kini ug gidala kang Aaron. ⁴ Gidawat niya ang tanan, gitunaw ug nagbuhat siyag nating baka gikan niini. Unya, miingon sila: “Kini ang imong dios, O Israel, nga nagkuha kanimo sa Ehipto!”

⁵ Sa pagkakita niini ni Aaron, nagtukod siyag alampoonan atubangan sa tinunawng nating baka ug mising-

git: “Saulogon ugma ang pangilin alang ni Yahweh.”

⁶ Busa, misayo silag mata sa pagkaugma ug naghalad og sinunog nga mga gasa. Nangandam silag mga halad sa panagdait; nanglingkod aron mangaon ug manginom ug nanindog aron maghudyaka.

⁷ Miingon si Yahweh kang Moises: “Lugsong dayon! Ang katawhan nga imong giluwat sa kayutaan sa Ehipto nakasala ug namahimong daotan. ⁸ Pagkadali nilang misimang sa dalan nga akong gipasubay. Naghimo silag nating baka nga tinunaw alang kanila, nangyukbo sa atubangan ug nanghalad unya, namulong: “Kini ang imong Diyos, O Israel, nga nagluwas kanimo sa kayutaan sa Ehipto.”

• ⁹ Mipadayon si Yahweh sa pag-

• **32.1** Sama nga si Adan namasinupakon sa sinugdang, mao sab ang Israel, human madaawat ang Balaod. Nagsugod na dinhi ang lisod nga relasyon tali sa Israel ug sa Diyos. Pasidan-an sila, silotan unya, pasayloon.

Sa unang higayon gikuyawan si Moises: Abi niyag pinaagi sa kusganong pamaagi, madala niya ang Israel sa hustong dalan. Apan sa paglabay sa katuigan nagpadayon pagpakasala ang mga tawo. Mao nga sa kaulahian ang mga propeta nakaamgo nga ang Balaod dili igo pagpatarong sa tawo, gikinahanglan ang bag-ong kasingkasing ug espiritu.

...*buhati mig...*(b.1) Ang mga Israelita wala makadawat gikan ni Yahweh, ang mahagiting Diyos nga nagmando nila, sa gisaad nga yuta. Si Yahweh nag-awhag ug naghagit nila pagpu-ya sa lahi ug bag-ong kinabuhi. Apan buot

gihapon silang mobalik sa daang relihiyon; ang relihiyon nga pulos tulumanon, ritwal ug Pyesta. Ang Nating Baka nga Bulawan gimugna nila gikan sa kahoy nga giputos nilag bulawan; mao ni ang naandang imahen sa Canaan sa dios nilang si El; ang buotang dios nga mopuyop sa nasakit nga hunahuna sa mga madlokong magtotoo.

Ang sala nila dili lang ang pagbuhat og lara-wan sa Diyos kondili, ug labaw sa tanan, ang paghimog dios nga mohaom sa ilang gusto. Mao ni ang sala sa daghang magtotoo karon. Gidumtan nila ang Simbahan nga nag-awhag sa pagpakigbisog alang sa kalinaw ug hustisya.

• **9. Laglagan ko...**(b. 10) Sa napakyas na ang kamaunongon sa katawhan, gipangayoan ni Yahweh si Moises og pruyba sa iyang kama-

ingon: “Nakita ko nga kining mga tawhana tikig og liog. ¹⁰ Pasagdi ako karon nga mopahungaw sa akong kasuko batok nila. Laglagon ko sila. Apan himoon ko ikaw nga dakong nasod.”

¹¹ Nakigsulti si Moises kang Yahweh nga iyang Diyos sa pag-ingon. “O Yahweh, nganong gipaulbo mo ang imong kapungot batok sa imong katawhan nga giluwasa nimo sa kayutaan sa Ehipto pinaagi sa dako mong kusog ug sa kamot nga gamhanan? ¹² Ayawg tugot nga makaingon ang mga Ehiptohanon: Gipagawas sila ni Yahweh aron laglagon. Tungod niini, gipatay sila sa kabukiran ug giwagtang sa yuta. Kalimti ang nagdilaab mong kasuko ug ayaw hatagig katalagman ang imong katawhan. ¹³ Hinumdomi ang imong mga alagad, si Abraham, Isaac ug Jacob ug ang gipainom mong saad: Pasanayon ko ang imong kaliwat ingon sa mga bitoon sa kalangitan. Lhatag ko ang tanang yuta nga akong gisaad. Maila **kini** hangtod sa kahangtoran.”

¹⁴ Gibakwi ni Yahweh ang iyang hunahuna. Wala niya pahimungti ang iyang katawhan. ¹⁵ Mibalik si Moises; ug milugsong dala ang duha ka papan

sa kasabotan nga may gisulat sa magsigkadaplin, sa atubangan ug sa luyo. ¹⁶ Ang Diyos ang naghimo niini, ingon man ang nagkulit sa nasulat.

¹⁷ Sa pagkadungog ni Josue sa kabanha sa mga tawo nga nagsiyagitay, miingon siya kang Moises: “Adunay kabanha; daw may gubat sa kampo.” ¹⁸ Apan mitubag si Moises: “Dili suli-yaw sa kadaogan o tuaw sa kapildihan kondili, tingog sa nanganta ang akong nadungog.”

¹⁹ Sa duol na si Moises sa kampo, nakita niya ang nating baka ug ang nagsayaw. Miulbo ang iyang kasuko. Gilabay niya sa tiilan sa bukid ang mga papan nga iyang gigunitan, ug nangabuak ni. ²⁰ Gikuha niya ang nating baka nga hinimo nila, gidaoban, gidukmok hangtod sa pagkapulbos, ug gisabwag ibabaw sa tubig nga gipainom niya sa mga Israelita.

²¹ Miingon si Moises kang Aaron: “Unsay nahimo sa katawhan nga imong silang sadakong pagpakasala?”

²² Miingon si Aaron: “Ayawg pasiloba ang imong kasuko. Nakaila ka niining mga tawhana. Nasayod ka unsa sila kadaotan. ²³ Miingon sila kanako: ‘Buhati kami ng mga dios nga mangulo

---

unongon. Misugyot si Yahweh nga ang kaugalingong kaliwat maoy maayong himoon nga bag-ong katawhan ipuli sa mapasagaron. Apan alang ni Moises dili ni mahimo, kay dili gyod bakwion sa Diyos ang gisaad ini sa Israel. Busa, si Moises mosakripisyo hangtod sa kataposan aron pagluwas sa makasasalang katawhan. Dili siya magtinguhag kaluwasan alang sa kaugalingong kaliwat bugti sa katawhang nakadawat sa Kasabotan.

Milampos si Moises ug napasaylo ang Israel. Gitugtan siya pagbarog *atubangan ni Yahweh aron pagpuyyop sa iyang kasuko* (Slm 106: 23). Sa daghang bahin sa Biblia si Moises gipakita isip tighangyo ug tigpataliwala sa Diyos ug sa katawhan. Una siyang larawan ni Jesus, ang bugtong Tigpataliwala.

Sa paglugsong na ni Moises nadungog niya ang binatang tubag ni Aaron nga nagbasol sa katawhan sa nahitabo. Nahisama si Aaron sa paring oportunista nga daling mopahimuot sa katawhan, apan dali ra sab nga malimot sa misyon nga nadawat niya sa Diyos. Si Aaron patron ug modelo sa mga paring Judio. Ang

mga paring nagsulat ining bahina nagtuman sa pagtulon-an ni Moises ug sa iyang awtoridad, apan mapaubsanon sab nilang gidawat sa Aaron isip tawong yano ug makasasala kangang mga buhat dili angay sa taas nga katungdanan.

Ang maluibong katawhan nagmagahi pag-angkon sa ilang sala. Nagkalahi ang sagsay sa nahitabo. Giingon sa b. 35 nga gisilotan sila pi-naagi sa sakit, samtang sa b. 25-29 nahitabo ang kaguliyang ug kasamok sa katawhan. Ang mga sakop ra sa banay ni Levi ang nagpabiling maunongon. Gitabangan nila si Moises sa pagpabalik sa iyang awtoridad: gipatay ang mga sad-an. *Tungod ini gipanalanginan mo ni Yahweh...* (b. 29); kay mas gipalabi nila ang Diyos sa lawas-nong pagpakiglambigit sa kauban.

Ang daghang detalye sa istorya ulahi nang nasulat. Ang tagsulat naimplowensyahan sa nahitabo sa mga santwaryo sa Betel ug Dan, diin si Hari Jeroboam nagbutang og mga nating baka nga bulawan nga nagrepresentar ni Yahweh (1 H 12:26).

kanamo. Wala kami masayod unsay nahitabo kang Moises nga nagluwas kanamo sa Ehipto.’²⁴ Busa, giingnan ko ang matag usa sa pagtanggap sa gisul-ob nilang bulawan; ilang gihatag kanako ug akong giitsa sa kalayo. Unya, migawas ang nating baka.”

²⁵ Nakita ni Moises nga dili kapugngan ang katawhan sa ilang kadaotan, kay gipasagdan sila ni Aaron. Nami-ligro sila karon sa ilang kaaway.

²⁶ Busa, mibarog si Moises sa pultahan sa kampo ug misinggit: “Ang iya ni Yahweh, duol nako.” Ug miduol ang mga anak ni Levi.

²⁷ Miingon siya: “Nagsugo si Yahweh, ang Diyos sa Israel: Magtaki og espada ang matag usa; lukpag suroy ang tibuk kampo. Ayawg panaganag patay ni bisag kinsa lakip ang kaugalingong igsoon, higala ug kaparyentihan.”

²⁸ Gisunod sa mga Levita ang gisugod ni Moises. Namatay ang 3,000 ka lalaki. ²⁹ Miingon si Moises: “Sukad karon gikonsagrahan na ni Yahweh ang inyong kamot, kay ang matag usa nakigbatok sa anak ug igsoon. Tungod ini gipanalanginan kamo ni Yahweh niining adlaw.”

Nangaliya si Moises alang sa mga tawo

³⁰ Sa sunod adlaw miingon na usab si Moises sa katawhan: “Nakasala kamog dako uyamot. Apan motungas ko karon ngadto ni Yahweh. Basin pag makab-ot nako ang pasaylo sa inyong sala.”

³¹ Mibalik si Moises kang Yahweh ug miingon: “Pagkadako sa sala nga nabuhat sa katawhan. Naghimo ilang dios nga bulawan. ³² Karon, hinaot nga pasayloon mo sila. Kon dili, papasa ako sa libro nga imong gisulat.”

³³ Miingon si Yahweh kang Moises: “Papasoon ko sa libro ang nakasala kanako.” ³⁴ Lakaw na, dad-a ang katawhan sa dapit nga giingon ko kanimo. Mag-una kaninyo

ang akong Anghel, apan sa adlaw sa hukom, silotan ko ang ilang kasal-anan.”³⁵ Mipahamtang si Yahweh og katalagman sa katawhan tungod sa tinunaw nga nating baka nga gihimo ni Aaron alang kanila.

Naluoy si Yahweh sa katawhan

33 ¹ Misulti si Yahweh kang Moises: “Lakaw na! Biyai kining dapita: ikaw ug ang katawhan nga imong gipagawas sa Ehipto. Pangadto kamo sa yuta nga akong gisaad kang Abraham, Isaac ug Jacob sa pag-ingon nga ihatag ko sa inyong kaliwatan kining yutaa. ² Magsugo ako og anghel nga mag-una ninyo. Papahawaon ko ang mga Kananeo, Amorreo, Heteo ug Pereseo, Heveo ug Jebuseo. ³ Apan dili ko mouban sa yuta diin nagdagayday ang gatas ug dugos, kay mga tikig kamog liog. Tingalig malaglag ko kamo sa dalan.”

⁴ Sa pagkadungog sa katawhan sa masulob-ong mga pulong, naguol sila pagayo. Busa, walay nagsul-ob og mga alahas.

⁵ Miingon si Yahweh kang Moises: “Sul-tihi ang mga Israelita: Mga tikig mog liog. Kon mokuyog ako kaninyo, bisag kadyot lang, tingaleg malaglag ko kamo. Tang-tanga ang inyong mga alahas. Nahibalo ako sa akong buhaton kaninyo.”

⁶ Gitangtang sa mga Israelita ang ilang alahas sa wala pa sila moabot sa bukid Horeb.

Ang Toldang Tagboanan

• ⁷ Gikuha ni Moises ang Tolda ug giugbok sa layog dyotay sa kampo, iyang gitawag og Toldang Tagboanan. Ang mangita ni Yahweh moadto lang sa Toldang Tagboanan gawas sa kampo. ⁸ Inig-adto ni Moises sa Tolda manindog ang tibuk katawhan, ang usag usa sa pultahan sa matag tolda. Sundon nilang tan-aw si Moises hangtod sa pagsulod sa Tolda.

⁹ Inigsulod ni Moises sa Tolda, manaog ug magpabilin sa may pultahan ang haliging panganod samtang naksulti si Yahweh kang Moises.

¹⁰ Kon makita sa katawhan nga anaa sa pultahan sa Tolda ang hali-

• **33.7** Ang tolda nga gitawag og “Toldang Tagboanan” unang Templo sa Diyos taliwala sa katawhan. Gipahamutang ni layo sa ilang gikampohan, ug gihisgotan sa human na makasala ang katawhan. Ang Diyos dili na di-rektang nakig-atubang sa Israel kondili, pinaagi sa iyang Anghel nga tigpataliwala (32:34 ug

33:32). Nagpahilayo siya, kay ang ilang kasing-kasing dili makadawat niya.

Kon ang Diyos magpahilayo ug dili kaayo magpakita, ang tuyo ini dili ang pagsilot kondili, ang pagpaamgo sa kahimtang nga dili ta andam sa pagtahan kaniya sa kaugalingon.

ging panganod, mosimba ang usag usa sa may pultahan sa iyang tolda.

• ¹¹ Unya, nakigsulti si Yahweh kang Moises nga daw higala. Nag-atubangay silang duha. Dayon, mibalik si Moises sa kampo, apan wala mopahawa sa tolda ang batan-ong alagad, si Josue, anak ni Nun.

¹² Misulti si Moises kang Yahweh: “Miingon ka kanako, ‘dad-a ang katawhan’. Apan wala ka mosultig kinsay paubanon. Matud pa nimo, nakaila ka nako ug nakapahimuot ako kanimo. ¹³ Kon tinuod nga nakapahimuot ako kanimo, pakit-a ako sa imong mga dalan aron mailhan ko ikaw, ug mas makapahimuot pa ako kanimo. Hinumdumi, katawhan nimo kining mga tawhana.”

¹⁴ Miingon si Yahweh: “Mag-uban ako kanimo, ug papahulayon ko ikaw.” ¹⁵ Misulti usab si Moises: “Kon dili mag-uban kanamo, ayaw kamig kuhaa dinhi. ¹⁶ Kay kinsay masayod nga naluoy ka kanako ug sa akong katawhan kon dili kami nimo ubanan?”

¹⁷ Miingon si Yahweh kang Moises: “Buhaton ko ang imong gisulti, kay nahimuot ako kanimo ug nakaila sa imong ngalan.”

• 11. Ang Diyos mikanaog sa Sinai aron pagpakigsulti sa katawhan. Apan dili siya personal nga nakigsulti sa mga makasasala nga naa pa lang sa unang ang-ang sa pagtoo. Ang pagtuman sa balaod maoy unang gikinahanglan. Apan nakigsulti ang Diyos nga nag-atubangay kang Moises (33:11), sa ato pa, espiritu sa espiritu. Lahi ni sa ubang matang sa pakigbinayloay sama sa damgo, handurawan o aparisyon: Num 12:6.

Uyon ang katilingban nga ubanan sa *Anghel ni Yahweh*, o molaom sa tabang ug pag-atiman ini. Giuhaw sab si Moises sa ubang klase sa presensya, kay sa papel niya isip pangulo ug propeta gilain siya sa iyang mga igsoon ug gibutang sa grabi kaayong pag-inusara. Gusto niyang makauban ang *Nawong* sa Diyos, ang personal nga presensya diin ang Diyos magpakisayod sa iyang mga plano.

Unya, si Moises miingon: *Kon dili mag-uban...* (b.15) Sa ato pa: Ang Diyos magpaila unta sa iyang katawhan aron dili lang sila makatawhan nga gipanalipdan sa Diyos kondili, balaan sab ug nakaila sa Diyos. Positibo ang

Miagi si Yahweh ni Moises

• ¹⁸ Miingon si Moises: “Kon mao kana, pakit-a ako sa imong Himaya.” ¹⁹ Mitubag si Yahweh: “Pakitaon ko ikaw sa tanan kong kaayo. Ipadayag ko ang akong ngalan: Kay matinagdanan ako sa gusto kong tagdon ug manggiluy-on sa gusto kong kaluy-an.”

²⁰ Miingon pa si Yahweh: “Dili ka makakita sa akong nawong, kay walay makakita kanako nga mabuhi.” ²¹ Mi-padayon siya: “Tan-awa kining dapita nga duol kanako. Tindog ibabaw sa bato. ²² Sa paglabay unya sa akong Himaya, ipahimutang ko ikaw sa lungag sa bato ug tabonan sa akong kamot hangtod nga makalabay na ako. ²³ Unya, kuhaon nako ang akong kamot ug makakita ka sa akong likod, apan dili sa akong nawong.”

34 ¹ Misulti si Yahweh kang Moises: “Pag sapsap og duha ka papan nga bato sama sa una nga sulatan ko sa nasulat sa unang mga papan nga imong gibuak.

² Pangandam sa pagtungas ugma sa buntag sa Bukid Sinai. Paabota ako sa ibabaw, ³ apan walay makakuyog kanimo. Kinahanglan nga walay tawo nga makita sa tibuk bukid. Bisan ang mga karnero ug baka, ayaw silag pasibsipa duol sa bukid.”

⁴ Busa, nagsapsap si Moises og duha ka papan nga bato sama sa una. Nagmata

tubag, apan sa paglabay lang sa panahon ang Diyos magpaila sa kaugalingon inubanan sa dakong kaayo. Pangayoon ni Jesus kining kasayorana alang sa tanang malangkob sa iyang Simbahan (Jn 17).

• 18. Kining parapoha usa sa labing lawom nga pamahayag sa Biblia. Gipakita dinhi gi-unsang sa Diyos pagsugot aron maila siya nato sa personal ug direktong paagi.

...*pakit-a ko sa...*(b.18). Ang Diyos dili makita ug dili magpakita, apan ibungat niya ang *iyang Ngalan*, nagpasabot nga ipatuhop niya ang iyang Gahom ug Himaya sa buot motan-aw niya.

Tindog ibabaw...(b.21), sa ato pa, paghulat nako nga mag-inusara, gawasnon, igmat ug naa kanunay sa tanang higayon nga gusto nako, *kay matinagdanan ko sa gusto kong tagdon* (b.19).

...*ug tabonan sa...*(b.22). Kon ang Diyos buot mopabor sa tawo sa mistikong panaghiusa, ulo siya sa hunahuna sa tawo sulod sa taas nga panahon. Kuhaon niya ang matag

siyag sayo sa pagkaugma ug mitungas sa bukid Sinai ingon sa gisugo ni Yahweh, dala ang duha ka papan nga bato.

⁵ Nanaog si Yahweh sa usa ka pan-ganod ug mibarog uban kaniya. Ug, misangpit si Moises sa ngalan ni Yahweh.

⁶ Milabay si Yahweh sa iyang atubangan ug mituaw si Moises: “Si Yahweh! Si Yahweh, ang Diyos nga puno sa kaluoy ug maabiabihon. Dugay siyang masuko, puno sa maayong kabubuton ug kamatinud-anon. ⁷ Nagpakita siyag maayong kabubuton sa libo ka libong kaliwatan. Gipasaylo niya ang ilang kadaotan, ang kamasinupakon ug ang ilang mga sala. Apan dili siya motugot nga ang makasala dili silotan, bisan ang mga anak ug ang ilang mga anak, tungod sa sala sa ginikanaan, hangtod sa ikatulo ug ikaupat nga kaliwat.”

⁸ Mihapag dali sa yuta si Moises ug misimba ni Yahweh. ⁹ Miingon siya: “Diyos ko, kon maluoy ka kanako, palihog, dali, kuyog kanamo, bisag tikig og liog ang katawhan. Pasayloa ang among kadaotan ug mga sala, ug dawata kami isip imong kabtangan.”

Ang balaod sa Kasabotan

¹⁰ Miingon si Yahweh: “Maghimo ako ug kasabotan tali kanako ug kanimo atu-

bangan sa tibuok katawhan. Magbuhat kog mga kahibulongan nga wala pa mabuhat ni bisag kinsa ug sa bisag asa. Makita sa tibuok katawhan, imong mga kauban, ang kamakagagahom ni Yahweh nga makabuhat sa maong mga butang.

¹¹ Sunda pag-ayo ang akong gisugo niining adlaw. Papahawaon ko sa imong atubangan ang mga Amorreo, Kananeo, Heteo, Pereseo, Jebuseo ug Heveo. ¹² Pagbantay! Ayaw paghimog kasabotan sa mga lumolupyo sa yuta nga imong adtoan. Tingalig mahimo kining lit-ag alang kanimo. ¹³ Gubahinuon ang ilang alampomanan ug dugmoka ang mga balaang bato. Pukana ang ilang balaang mga haligi, si Asera.

¹⁴ Ayawg simba sa laing dios, kay abughoan si Yahweh. Abughoan ang Diyos. ¹⁵ Busa, ayaw himog kasabotan sa mga lumolupyo anang yutaa, kay gibaligya nila ang kaugalingon, ug naghalad og mga sakripisyo sa ilang mga dios. Kon dili, dapi-ton kamo nila ug mokaon usab kamo sa ilang mga sakripisyo. ¹⁶ Unya, ang inyong mga anak nga lalaki mangasawa sa ilang mga anak nga dalaga. Danihon sa mga babaye ang inyong mga anak nga lalaki sa pagbaligya sa kaugalingon alang sa ilang dios.

¹⁷ Ayawg buhat alang ninyo og mga dios sa puthaw nga tinunaw.

¹⁸ Sauloga ang pangilin sa Pan nga Way Patubo. Pan nga way patubo ang inyong kan-on sulod sa pito ka adlaw sa bulan sa Abib ingon sa akong gisugo, kay migawas mo sa Ehipto nianang bulana.

¹⁹ Akoa ang kamagulangang mga anak, ingon man ang tanang panganayng laki sa inyong karnero o baka. ²⁰ Lukata sa usa ka nating karnero ang panganyng asno. Balia ang liog kon dili ninyo lukaton. Lukata ang

pulong, hunahuna, panumdoman, aron mabakanti ang galamhan sa tanang butang gawas sa pagpakighiusa sa presensya sa Diyos, nga morag patay sa tanan nga gawas sa iyang kaugalingon: *ipahimutang tikaw sa lungag sa bato*. Magpabilin siya *hangtod nga makalabay na ko*. *Unya kuhaon ko ang akong kamot*: ug mahi-baloan mo nga diha diay ka sa kailadman sa Diyos.

Si Yahweh nagpaila sa iyang Ngalan nga gikilit sa kailadman sa espiritu, ug kining Ngalana walay lain kon dili ang kahibalo ug kasinatian sa walay kataposan niyang *kaluoy*. Human sa hingpit nga pakighiusa sa Diyos, si Moises wala nay ambisyon o personal nga pangandoy. Bililhon alang niya nga matuman ang plano sa *Diyos* ug isalig ang *balaang panulondon* sa katawhan.

• **34.10** Karaan kaayo kining teksto nga giisip sa Israel nga usa sa nakapadayag pag-ayo sa kasugoan sa Diyos mahitungod sa pag-saulog sa Kasabotan.

Sa unang kaliwatan human ni Moises, wala pay “klaro” ang 10 ka sugo, apan duna silay pipila ka hugpong sa kasugono nga nasulat sa lainlaing panahon ug sa lainlaing dapit. Ang matag usa nagtumong sa pagpadayag sa kinahanglanon sa Kasabotan ug sa mga pagtulonan ni Moises. Ang labing inila mao ang sa kapitulo 20, apan ang makita ining mga tudlinga mao sab ang lain ug labing karaan nga teksto.

Samtang ang una ug ang naila na natong “10 ka sugo” naghatag og unang pagtagad sa hustisya, kining laing 10 ka Sugo sa kapitulo 34, nga naghigot sa mga ritwal ug pyesta, mitabang sa mga Israelita sa pag-amping sa relihiyoso nilang kinaiya taliwala sa pagano ug langyawng katawhan.

Sa karaan kaayong panahon, dunay nahipos nga labing menos duha ka istorya bahin sa pagtugon ni Moises sa Bukid Sinai.

Malagmit kini ang mopatin-aw ngano nga sa teksto karon sa Biblia, si Moises mitungas sa ikaduhang higayon human niya buaka ang mga papan sa bato. Kining minugna

kamagulangang lalaki; way moatubang nako nga way dala.

²¹ Trabaho sulod sa unom ka adlaw ug pahulay sa ikapito. Pahulay bisan sa ting-daro ug sa ting-ani.

²² Sauloga ang Pangilin sa mga Semana sa paghalad sa unang mga bunga sa trigo. Sauloga usab ang Pangilin sa Pagpamupo sa Prutas sa kataposan sa tuig. ²³ Sulod sa tulo ka higayon matag tuig moatubang ni Yahweh, Diyos sa Israel, ang tanang lalaki. ²⁴ Ang mga nasod sa unang ninyo papahawaon nako. Balhinon ko ang mga utlanan aron madugangan ang inyong yuta. Walay mangangkon sa inyong yuta ingtungas ninyo katulo matag tuig aron pag-atubang ni Yahweh, inyong Diyos.

²⁵ Ayawg ihalad ang dugo sa halad-sinunog alang kanako, ug ang pan nga may patubo. Ayawg bilin bisag unsa alang sa sunod adlaw human sa Pangilin sa Pag-saylo.

²⁶ Dad-a sa Balay ni Yahweh, imong Diyos, ang kinamaayohan sa unang mga bunga sa yuta. Ayawg lutoa ang batan-ong kanding sa gatas sa inahan.”

²⁷ Mipadayon si Yahweh pagsulti kang Moises: “Sulat: Kini ang gikinahanglan sa kasabotan tali kanako, kanimo ug sa mga Israelita.”

²⁸ Nagpabilin si Moises uban ni Yahweh sulod sa 40 ka adlaw ug gabii nga nagpua-sa. Gisulat niya sa mga papan ang mga pulong sa Kasabotan, ang 10 ka Sugo.

Milugsong si Moises

• ²⁹ Human makigsulti si Moises kang Yahweh migilaw ang iyang nawong sa pagkanaog niya gikan sa bukid Sinai dala ang duha ka papan nga bato.

³⁰ Nakita ni Aaron ug sa tanang Israelita nga migilaw ang nawong ni Moises. Busa, nahadlok silang moduol. ³¹ Apan gitawag sila ni Moises. Miduol si Aaron ug ang tanang magulang sa katawhan ug nakigsulti ni Moises. ³² Miduol ang tanang Israelita ug gisultihan sa gisugo kaniya sa Ginoo sa bukid Sinai. ³³ Samtang nag-sulti nagtabon si Moises sa nawong.

• ³⁴ Inig-adto ni Moises kang Yahweh aron pagpakigsulti, kuhaon niya ang tabon. Sa paggawas tabonan niyag usab ang nawong. Inigsulti niya sa mga Israelita sa gisugo kaniya sa Ginoo, ³⁵ makita nila nga naggilaw ang iyang nawong. Busa, gibutang niyag balik ang taptap hangtod nga mosulod siyag usab aron pagpakigsulti sa Ginoo.

ANG BALAANG TOLDA (ika-2 bahin)

35 ¹ Gitigom ni Moises ang tibuk katawhan sa Israel ug giingnan: ² “Trabaho sulod sa unom ka adlaw, apan balaana ug ayawg trabaho sa ikapito. ³ Ayawg dagkot ug kalayo bisag asa sa inyong pinuy-anan ining adlaw.

Ang kasangkapan nga gikolekta

⁴ Miingon si Moises sa tibuk katawhan sa Israel: “Kini ang gisugo ni Yahweh.”

⁵ Paggahin og gasa alang sa Ginoo gikan sa inyong kabtangan. Sa bug-os nga kasing-kasing dad-a ang gasa alang kang Yahweh: bulawan plata ug bronse; ⁶ delana nga byoleta, dagtom pula ug pula, pino nga lino, balhibo sa kanding; ⁷ tinina nga panit sa

laking kanding ug balhibo sa karnero, akasya; ⁸ lana alang sa suga, pahumot alang sa lanang igdidihog ug insenso; ⁹ mahalong bato ug alahas nga ibutang sa kapa, ug sapot nga tabon sa dughan.

¹⁰ Paanhia ang tanang batid nga artesano aron paghimo sa gisugo ni Yahweh. ¹¹ Ang balaan nga pinuy-anan, ang mga tabon niini, ang mga kaw-it sa patonganan, mga balabag nga haligi ug ang patonganan; ¹² ang arka ug ang mga yayongan, ang lingkoranan sa tabon sa arka ug ang kurtina; ¹³ ang lamesa, ang mga yayongan ug ang tanang gamit uban sa mga pan nga gasa; ¹⁴ ang kandelero ug ang kahimanan, ang lamparahan ug mga lana alang sa lam-

nga istorya paagi sa pag-amping sa duha ka istorya sa pagtungas ni Moises ug ingon man sa duha ka importanting dekalogo o 10 ka Sugo.

• ²⁹. Human makigsulti (b.29). Kining makita nga timaan nagpahibalo sa lawom nga kabag-ohan sa mga tawo nga naghalad og

nagtahan sa kaugalingon sa Diyos. Kining misteryoha mapaklaro sa Mc 9:2 ug sa 2 Cor 3:12-18.

• ³⁴. Ang padayong paghandom mahitungod sa kinabuhi sa mga Israelita sa kamingawan mabasa sa mga ulohan 11-16 ug 20-24 sa mga Numero.

parahan; ¹⁵ ang halaran sa insenso ug ang yayongan, ang lana nga igdidihog, ang humot nga insenso ug ang kurtina sa sudlanan sa pinuy-anan; ¹⁶ ang halaran nga sunogan sa halad ug ang parilyang bronse, ang yayongan sa galamiton, ang planggana ug ang patonganan, ang mga kurtina, ug ang mga kordon; ¹⁷ mga kurtina, mga poste, mga tiil ug salimbong sa ganghaan padulong sa korte; ¹⁸ ang mga usok sa Balaang Tolda ug sa korte ug ang kuldas; ¹⁹ ang sapat nga gamiton sa pari sa pag-alagad sa balaang dapit, ang mga balaang sapat nga gisul-ob sa pari, si Aaron, ug ang mga balaang bisti sa iyang mga anak nga mga pari sa pag-alagad sa balaang dapit.

²⁰ Ug mipahawa sa atubangan ni Moises ang tibuk katawhan sa Israel. ²¹ Mibalik ang tanan nga gustong mohalad, dala ang gasa alang kang Yahweh alang sa paghimog puloy-anan, alang sa mga gimbuhaton ug alang sa balaang mga sinina. ²² Nangabot ang gustong mohatag, mga lalaki o babaye. Nagdala silag mga alpilir, singsing, pulseras, ug uban pa nga bulawan nga gihatag kang Yahweh. ²³ Nagdala sab sila og delanang panapton nga dagtom pula, byoleta, asul-pula, delanang panapton nga lutong pula, pinong lino, balhibo sa kanding, tinina nga panit sa laking karnero o humok nga panit. ²⁴ Ang may oro ug bronse migasa usab alang kang Yahweh. May nagdala og akasya nga magamit alang sa pagtarok. ²⁵ Ang mga babayeng hanas nga manghablon nagdala sa mga hinablon nga delanang panapton dagtom pula, medyo byoleta ug pula, delana nga lutong pula ug pinong lino. ²⁶ Nanghablon usab sila og balhibo sa kanding. ²⁷ Ang kadagkoan naghalad sa mga mahalong bato, mga alahas nga ibutang sa kapa ug sa bisti nga itabon sa dughan; ²⁸ sa mga pahumot ug lana alang sa mga suga, sa lana nga igdidihog ug sa humot nga insenso.

²⁹ Ang tanang lalaki ug babaye sa Israel nga buot mohatag og bisag unsa alang sa ipabuhat ni Yahweh kang Moises, nagdalag mga gasa kang Yahweh.

Ang mga artesano sa santwaryo

³⁰ Miingon si Moises sa katawhan sa Israel: Tan-awa ninyo, gipili ni Yahweh si Besaleel, anak ni Uri nga anak ni Hur sa tribu ni Juda. ³¹ Gipuno siya ni Yahweh sa espiritu sa Diyos ug gihatagan sa panabot ug katakos alang sa tanang buluhaton: ³² Sa arte ug sa paghimog mga butang gikan sa bulawan, plata ug bronse; ³³ sa pagsapsap sa mga batong mahalon nga gamiton sa engaste, sa pagkuli sa kahoy o alang sa tanang matang sa trabaho. ³⁴ Gitugahan ni Yahweh si Besaleel ug si Oholiab, mga anak ni Ahisamak sa tribu ni

Dan, sa abilidad ug kasarang pagtudlo sa uban sa ilang naantigohan.

³⁵ Gihatagan sila sa katakos ug kasarang sa pagbuhat og nagkalainglang butang sama sa pagkuli, paghablon sa pinong lino, pagborda sa panapton delana nga dagtom-byoleta ug pula, sa panapton delana nga lutong pula ug pinong lino sa kumon nga maghablon. May katakos ug kasarang sila paghimo sa tanang matang sa buluhaton ug arte; ug hanas silang modibuho.

36 ¹ Si Besaleel ug si Oholiab ug ang tanang hanas nga artesano mitrabahon ingon sa gisugo kanila ni Yahweh. Gihatagan sila ni Yahweh sa kahibalo ug panabot ug gibuhat nila ang gikinahanglan aron matukod ang balaang dapit.

² Gitawag ni Moises si Besaleel ug Oholiab ug ang mga hanas nga artesano nga andam pagtabang ug gihatagan sila ni Yahweh sa kahibalo. ³ Gitugyan kanila ni Moises ang tanang halad nga gidala sa mga Israelita, ang gamitonon aron pagtukod sa balaang dapit. Nagpadayon ang mga tawo pagdala sa ilang mga halad matag buntag. ⁴ Mibiya sa ilang gipamuhat ang mga bantogang trabahador ug mitrabaho sa balaang lugar. ⁵ Miduol sila ni Moises ug miingon: “Ang mga tawo nagdalag labaw sa gikinahanglan aron matuman ang gisugo kanato ni Yahweh.” ⁶ Misulti si Moises sa tibuk kampo: “Wala nay bisag kinsa, lalaki o babaye, nga magdala pag halad alang sa balaang dapit.” Busa, mihunong ang mga tawo pagdalag uban pang halad. ⁷ Igo na kaayo, sobra pa gani, ang natigom nga materyales sa pagtapos sa buhatonon.

⁸ Ang labing hanas nga artesano sa mga trabahador ang nagbuhat sa Balaang Tolda gikan sa ¹⁰ ka panapton sa hinablon nga pinong lino, panapton delana nga dagtom pula, byoleta-asul ug pula, panapton delana, lutong pula, nga maayo kaayong pagkabordag mga kerubin. ⁹ 28 ka sukod ang gitas-on sa usa ka panapton; upat ang gilapdon. Parehog sukod ang tanan. ¹⁰ Gitahi ug gisumpay ang mga panapton sa tinagilma. ¹¹ Gitaorang mga argolya sa panapton delana nga byoleta ang sidsid sa kataposang panapton sa unang hugpong nga may lima ka panapton, ug ang sidsid sa kataposang panapton sa ikaduhang hugpong. ¹² Nagbutang silag 50 ka argolya sa unang hugpong, ug laing 50 sa ikaduha. ¹³ Naghimo silag 50 ka bulawang kawitanan nga gikab-it sa kataposang mga panapton sa usag usa ka hugpong, ug gisumpay ang duha.

¹⁴ Nagbuhat silag 11 ka panapton sa balhibo sa kanding nga motabon sa

Balaang Tolda. ¹⁵ 30 ka sukod ang gitason sa matag panapton, ug upat ang gilapdon. Parehog sukod ang tanan. ¹⁶ Gisumpay-sumpay nila ang lima ka panapton nga nahimong usa ka hugpong. Lain usab nga hugpong sa nahibilin. ¹⁷ Gibitayan ang unang hugpong ug laing 50 sa sidsid sa kataposang panapton sa ikaduhang hugpong. ¹⁸ Nagbuhat silag 50 ka bronseng kaw-itanan nga mosumpay sa duha ka hugpong, ¹⁹ laing tabon gikan sa mga panit sa laking mga karnero nga gitinag pula ug tabon sa pinong panit nga ihaklap sa unang tabon ug ibutang ibabaw sa Balaang Tolda.

²⁰ Nagtabas silag mga tablang tanos sa akasya ug gigamit pagtukod sa Balaang Tolda nga gipabarog. ²¹ Ang matag tabla may 10 ka tiil ang gitason ug usa ug tunga ka pulgada ang gilapdon. ²² Ang matag tabla gitaorag duha ka managsamang diladila. Gihimo ni sa tanang tabla sa Balaang Tolda. ²³ 20 ka tabla ang gihimo alang sa habagatang bahin sa Tolda. ²⁴ 40 ka patonganang deplata ang gibutang ilalom sa 20 ka tabla: duha ka patonganang ilalom sa unang tabla nga modawat sa duha ka managsamang diladila. Ingon niini ang gibuhatsa ubang tabla. ²⁵ Alang sa pikas bahin sa amihanan, naghimo silag 20 ka tabla; ²⁶ 20 ka patonganang deplata, duha ka patonganang ubos sa matag tabla. ²⁷ Sa likod sa kasadpan, naghimo silag unom ka tabla ug ²⁸ duha alang sa mga eskina sa likod sa Balaang Tolda. ²⁹ Gisumpay nila ang mga tabla sa kinaubsan ug sa kinaibabwan hangtod sa nahimutangan sa unang argolya. Gibuhatsa ni sa duha ka tabla nga moporma sa duha ka eskina. ³⁰ Busa, dihay walo ka tabla ug 16 ka patonganang deplata; duha ka patonganang sa matag tabla. ³¹ Nagbuhat usab silag mga balabag nga akasya. Ang lima mosumpay sa mga tabla nga moporma sa usa ka kilid sa Balaang Tolda. ³² Ang laing lima mosumpay sa mga tabla nga moporma sa amihanan. ³³ Gihimo nila ang balabag nga nahimutang sa tungatunga pataas nga magdagandagan gikan sa usang tumoy ngadto sa pikas. ³⁴ Giputos nila ang mga tabla ug bulawan ug gitaorag mga argolyang bulawan nga maggunit sa mga balabag nga giputos pod og bulawan.

³⁵ Gihimo nila ang tabil sa panapton delana dagtom pula, byoleta ug pula, sa panapton delana lutong pula sa hinablon nga pinong lino. Maayo kaayo kini ug pagkabordag kerubin. ³⁶ Aron masab-it ang tabil, nagbuhat silag upat ka haligi nga akasya ug giputos og bulawan. May mga kaw-itanan ni nga bulawan. Unya, gipahimutang ang upat ka patonganang bulawan. ³⁷ Ang ganhaan sa tolda gibuhatsa nga hanaas nga bordadora og kurtina sa

panapton delana nga dagtom pula, byoleta ug pula sa panapton delana nga lutong pula ug hinablon nga pinong lino. ³⁸ Aron masab-it ni, nagbuhat silag lima ka haligi nga may mga kaw-itanan. Giputos nilag bulawan ang mga tumoy ug ang mga tarugo. Bronse ang lima ka tungtonganang niini.

37 ¹ Gibuhatsa ni Besaleel ang arka sa akasya. Duha ug tunga ka siko ang gitason, usa ug tunga ang gilapdon ug gihabogon. ² Ang sulod ug gawas giputos og lunsayng bulawan. Gilibotan niyag rebiti nga bulawan ang tibukok arka. ³ Nagbuhat siyag upat ka argolyang de oro alang sa arka nga gisul-ob sa upat ka tiil: duha ka argolya sa usa ka kilid ug duha sa pikas. ⁴ Nagbuhat sab siyag pas-anan nga akasya nga giputos usab og bulawan ⁵ ug gisul-ob ang pas-anan sa mga argolya sa isigka kilid aron mapas-an ang arka. ⁶ Lunsayng bulawan usab ang lingkoran sa Pasaylo, duha ug tunga ka siko ang gitason ug usa ug tunga ang gilapdon. ⁷ Gibuhatsa niyag duha ka kerubin nga de oro sa sinalsal nga bulawan ang duha ka tumoy sa lingkoran sa Pasaylo. ⁸ Ang unang kerubin sa usa ka tumoy ug ang ikaduha sa pikas. Gitapot niya ang duha ka tumoy sa ingon nga naunay ang duha. ⁹ Gipabukhad nila ang mga pako sa mga kerubin pataas aron mapandongan ang lingkoran sa Pasaylo. Nag-atbang ang duha ka kerubin.

¹⁰ Akasya ang lamesa. Duha ka pulgada ang gitason, usa ang gilapdon ug usa ug tunga ang gihabogon, ¹¹ giputos sa lunsayng bulawan ug giribitihag bulawan. ¹² Gisanipahan usab og giputos og bulawan. Tulo ka pulgada ang gilapdon. ¹³ Nagbuhat siyag upat ka argolyang de oro nga gisul-ob sa upat ka eskina sa may tiilan ¹⁴ ug gibutang sa ngilit sa sanipa ang mga argolya nga balhogan sa mga pas-anan sa lamesa. ¹⁵ Akasya ang yayongan nga giputos og bulawan, alang ni pagpas-an sa lamesa. ¹⁶ Nagbuhat usab siyag galamiton sa lunsayng bulawan alang sa mga halad nga ilimnon.

¹⁷ Lunsayng bulawan ang kandelero. Ang kandelero, ang base ug ang punoan, sa sinalsal nga bulawan. Ang mga dayandayan nga bulak, ang mga byoos ug gihay ug ang tibukok kandelero naunay na lang. ¹⁸ Migawas ang unom ka sanga sa mga kilid, tulo sa usa, ug tulo sa pikas. ¹⁹ Ang unang sanga nagdalag tulo ka bulak nga dayandayan sama sa almendras. Ang matag usa may mga byoos ug gihay. Sama ini ang ubang sanga.

²⁰ Ang kandelero mismo gibutangang upat ka bulak nga dayandayan sama sa almendras. May mga byoos ug gihay ang matag usa: ²¹ Usa ka byoos ubos sa unang

duha ka sanga, usa pod sa ikaduhang parisan ug usa sa ikatulo, kay may unom ka sanga nga nanggawas sa kandelero. ²² Ang mga byoos, sanga ug kandelero nag-unay na. Binuhat ni sa sinalsal nga bulawan. ²³ Naghimo siyag pito ka lampara alang niini nga may mga kimpit ug bandehado nga lunsayng bulawan. ²⁴ 75 ka libra nga lunsayng bulawan ang nagamit sa pagbuhat sa kandelero ug sa tanang galamiton.

²⁵ Nagbuhat siyag kwadrang altar sa insenso nga akasya. Usa ka sukod ang gitason ug usa ang gilapdon, sa ato pa, kwadrado – ug duha ka sukod ang gihabogon. Gibuhat niya sa usa ka pyesa ang altar ug ang mga sungay. ²⁶ Ang ibabaw, ang mga kilid ug sungay giputos sa lunsayng bulawan ug girebitihag bulawan. ²⁷ Gitaod niya sa magkaatbang nga ngilit sa ubos ang duha ka argolyang bulawan nga gihalopan sa mga pas-anan ²⁸ nga akasya ug giputos usab og bulawan.

²⁹ Nagbuhat usab siya og sagradong lana nga igdidihog, ug insenso nga lunsay ug humot ug gisagol sama sa gibuhat sa mga magtitimplag pahumot.

38 ¹ Gikwadrado ni Besaleel ang altar nga akasya alang sa halad-sinunog. May lima ka sukod ang gitason, lima ang gilapdon, ug tulo ang gihabogon. ² Gibutangan niyag mga sungay ang upat ka eskina nga giputos og bronse. Giunay sa halaran ang mga sungay. ³ Gibuhat usab niya ang galamiton sa halaran: ang lung-aganan, mga kandos, pitser alang sa tubig, mga sab-ongan, sangga sa kalayo ug mga panaksan nga bronse. ⁴ Nagbuhat usab siyag rehas nga bronse alang sa altar nga gipabarog sa ubos hangtod sa tungatunga sa halaran ug ⁵ upat ka eskina sa rehas nga bronse. Isul-ob dinhi ang yayongan. ⁶ Akasya ang mga yayongan nga giputos og bronse. ⁷ Unya, gisul-ob sa mga argolya sa kiliran sa altar aron sayon rang alahon. Tabla ang mga halaran, haw-ang ang sulod.

⁸ Gibuhat niya ang mga bronseng plangana ug patonganan sa mga bronseng salamin, hinalad sa mga babayeng nag-alagad sa may pultahan sa Toldang Tagboanan.

⁹ Gibuhat niya ang patyo atbang sa habagatang kayutaan. Nagbutang siyag 100 ka kurtina sa linubid nga pinong lino. ¹⁰ Debronse ang 20 ka haligi ug ang mga tarugo. ¹¹ Dunay 100 ka kurtina sa amihanan. Debronse pod ang 20 ka haligi ug ang 20 ka sukananan. Deplata ang mga kawitanan ug tarugo. ¹² 50 ka tiil ang kurtina sa kasadpan nga gisablay sa 10 ka haligi nga nagbarog sa tulo ka tungtonganan. ¹³ Sa may sidlakan paatubang sa adlaw, may 50

ka tiil ang kurtina; ¹⁴ sa usa ka kilid sa pultahan, 15. ¹⁵ Sa pikas dunay 15 ka tiil nga kurtina. ¹⁶ Hinablon nga pinong lino ang tanang kurtina nga naglibot sa patyo. ¹⁷ Debronse ang patonganan sa mga haligi. Deplata ang mga kawitanan sa mga haligi. May mga tarugo nga deplata ang tanang haligi sa patyo. ¹⁸ Gibuhat sa maayong bordadora ang kurtina sa ganghaan sa patyo gikan sa panaptong delana nga dagtom pula sa panaptong delana nga lutong pula ug sa hinablon nga pinong lino. Sama sa mga kurtina sa patyo, 20 ka tiil ang gitason ini, 20 usab ang gilapdon ug lima ang gihabogon. ¹⁹ Debronse ang upat ka haligi ug upat ang patonganan. Deplata ang mga kawitanan sa haligi, ingon man ang tabon ug mga tarugo. ²⁰ Debronse pod ang mga ugsok sa Balaang Tolda ug sa tanang palibot.

²¹ Kini ang lista sa mga metal nga gigamit alang sa Balaang Tolda, ang Toldang Tagboanan. Sumala sa gisugo ni Moises giandam ni sa mga Levita ubos sa pagdumala ni Itamar, anak sa pari nga si Aaron.

²² Gibuhat ni Besaleel, anak ni Uri nga anak sab ni Hur sa tribu sa Juda, ang gisugo ni Yahweh. ²³ Kaabag niya si Oholiab, anak ni Ahisamak sa tribu ni Dan, mangu-ngulit, manghahablon sa pinong lino, bordadora sa panaptong delana dagtom pula, byoleta ug pula, sa delana nga lutong pula ug pinong lino.

²⁴ Mitimbang og 2,195 ka libra sa insaktong timbangan nga opisyal ang bulawan nga gigamit sa paghimo sa tibuk santwaryo. ²⁵ Mitimbang og 7,550 ka libra sa insaktong timbangan nga opisyal ang nati-gom nga plata gikan sa katawhan. ²⁶ Ang naa sa listahan nga nag-idad og 20 anyos pataas nagbayad sa gimbut-an nga kantidad. 603,550 ang tanan.

²⁷ Ang nagamit sa paghimo sa 100 ka patonganan sa santwaryo ug sa tabil; 75 sa matag patonganan mikabat og 7,775 ka libra nga pilak. ²⁸ Sa nahibiling 50 ka librang pilak gihimo ni Besaleel ang mga kawitanan sa haligi, ang tabon sa ibabaw ug ang mga tarugo. ²⁹ Miabot og 5,310 ka libra ang bronse, ang gikonsagrahan nga mga halad. ³⁰ Gikan ini gibuhat niya ang patonganan sa pultahan sa Toldang Tagboanan; ang alampoanan nga bronse, ang mga rehas ug ang tanang galamiton. ³¹ Ang mga tungtonganan sa tabon sa patyo, ang pultahan sa patyo, ang mga ugsok sa patyo, ug alang sa tabon sa patyo.

39 ¹ Gikan sa panaptong delana dagtom pula, byoleta ug pula, sa panaptong delana lutong pula ug pinong lino, gibuhat ang balaang mga bisti ni Aaron alang sa pag-alagad sa balaang dapit sumala sa gisugo ni Yahweh.

²Gihimo ang Epod gikan sa bulawang hilo, sa panaptong delana dagtom pula, byoleta ug pula, sa panaptong delana lutong pula, ug sa pinong lino. ³Gisalsal ang bulawan sa pinong mga plaka nga gitabas sa gagmayng piraso aron malala sa panaptong delana dagtom pula, byoleta ug pula, sa panaptong delana lutong pula ug sa pinong lino sama sa gibuhat sa manghablon sa lino. ⁴Nagbuhat silag duha ka hikot sa abaga alang sa Eskapularyo nga gisumpay kiini sa duha ka tumoy. ⁵Sumala sa gisugo ni Yahweh, ang hinablon nga hikot nga maggamit sa Eskapularyo naunay ug sama sa pagkabuhat niini: gikan sa bulawang hilo, sa panaptong delana dagtom pula, byoleta asul ug pula, sa panaptong delana lutong pula, ug sa hinablon nga pinong lino. ⁶Giporma nila ang mahalong mga bato, gitaod sa mga engaste nga bulawan nga gikulitan, sama sa patik, sa mga ngalan sa mga anak sa Israel. ⁷Ingon sa gisugo ni Yahweh, gipatapot ang mahalong mga bato sa mga hikot sa abaga sa Eskapularyo, mga bato nga naghandom sa mga anak ni Israel.

⁸Gibuhat nila ang eskapularyo nga maayo kaayong pagkaborda, sama sa pagbuhat sa Epod sa bulawang hilo, sa panaptong delana dagtom pula, byoleta ug pula, sa panaptong delana lutong pula ug sa hinablon nga pinong lino, ⁹kwadrado, ug gidoblig pilo. Siyam ka pulgada ang gitason ug siyam usab ang gilapdon nga ¹⁰gibutang upat ka linya sa mahalong mga bato: rubi, topasyo, karbungko, sa unang linya; ¹¹esmeralda, sapiro, dyamanti, sa ikaduha; ¹²hasinto, rubi, ametista sa ikatulo; ¹³berilo, onix ug haspe sa ikaupat. Gipahimutang kini sa mga engasteng bulawan, ¹⁴diin nakulit ang mga ngalan sa 12 ka anak ni Israel. Gigamit kini daw mga patik nga nagdala sa usag usa ka ngalan sa mga anak ni Israel. ¹⁵Nagbuhat silag mga kadena sa lunsayng bulawan nga gilubid morag pisi, alang sa eskapularyo¹⁶ ug naghimog duha ka gagmayng engaste nga bulawan ug duha pod ka argolya sa bulawang kadena sa duha usab ka argolya sa mga eskina sa eskapularyo. ¹⁸Ang laing duha ka tumoy sa mga kadena gihikot sa duha ka gagmayng argolya nga nadikit sa mga gakat sa abaga sa kapa sa atubangan. ¹⁹Nagbuhat silag duha ka bulawan nga argolya nga gipahimutang sa ubos, sa mga eskina sa eskapularyo, sa sidsid sunod sa Epod. ²⁰Nagbuhat silag duha pa ka bulawang argolya ug gikab-it sa ubos kaayo, atubangan sa duha ka tapis sa abaga sa kapa, duol sa sidsid, ibabaw sa linubid nga bakos. ²¹Sumala sa gisugo ni Yahweh, giplastar nila ang eskapularyo ginamit ang laso nga byoleta dagtom pula nga gisulot

sa mga argolya sa kapa ug sa tapis aron magpabilin ang eskapularyo ibabaw sa bakos ug dili mabulag sa Epod.

²²Naghimo silag sapaw sa kapa sa Epod nga byoleta dagtom pula. ²³Gibuhat ang lungag sa taliwala sama sa lungag sa liog sa kamisadentro. Aron dili magisi ang sapaw, girebithan ang sidsid sa lungag. ²⁴Ang sidsid sa ubos sa sapaw gidayandayanng prutas nga granada sa panaptong delana dagtom pula, byoleta ug pula, ang panaptong delana lutong pula ug ang hinablon nga pinong lino. ²⁵Naghimo usab silag mga kampanilya sa lunsayng bulawan nga gilibot sa ubos nga sidsid sa sapaw taliwala sa mga prutas nga granada. ²⁶Gilaray ang mga kampanilya ug granada libot sa ubos nga sidsid sa sapaw; ang usa ka laray sa mga kampanilya, ang sunod sa mga prutas nga granada sumala sa gisugo ni Yahweh.

²⁷Gihimo gihapon nila ang mga kamisadentro alang ni Aaron ug sa iyang mga anak sa hinablon nga pinong lino. ²⁸Ang purong sa pinong lino, ang mga purol sa hinablon nga pinong lino. ²⁹Ang bakos sa hinablon nga pinong lino, sa panaptong delana nga dagtom pula, byoleta asul ug pula ug sa panaptong delana lutong pula nga tahom kaayong pagkaborda sumala sa gisugo ni Yahweh.

³⁰Naghimo usab silag plaka – ang balaang plaka sa lunsayng bulawan ug gikulitan ni: “Halad alang ni Yahweh,” sama sa tawo nga nagkulit sa patik. ³¹Gihikot sa plaka ang laso nga byoleta dagtom pula aron madikit ni sa purong, sumala sa gisugo ni Yahweh kang Moises.

³²Ug nahuman ang buluhaton sa tabernakulo, ang Toldang Tagboanan. Sa pagbuhat niini gituman sa mga anak ni Israel ang gisugo ni Yahweh.

³³Gidala kang Moises kining mga haligi, ug tungtonganan; ³⁴ang tabon nga binuhat sa pinong panit ug ang tabil; ³⁵ang Arka sa Kasabotan, ang tanang galamiton ³⁶ug ang mga pan nga ihalad kang Yahweh; ³⁷ang kandelerong nga binuhat sa lunsayng bulawan ug ang mga suga nga ipahimutang sa kandelerong ug ang tanang galamiton, ang lana alang sa mga suga; ³⁸ang bulawang altar, ang lana nga igdidihog, ang humot nga insenso ug ang tabil sa ganghaan sa tolda; ³⁹ang halaran nga bronse lakip ang kandelerong ug ang mga haligi ug ang galamiton, ang planggana ug patonganan; ⁴⁰ang tabil sa patyo, ang mga haligi ug patonganan, ang tabil sa pultahan sa patyo, ang mga pisi, ang mga ugsok ug ang tanang butang sa Toldang Tagboanan, ⁴¹ang mga balaang bisti alang sa pag-alagad sa Balaang Dapit, ang balaang bisti sa pari nga si Aaron ug sa iyang mga anak. ⁴²Gibuhat sa mga Israelita ang gisugo ni Yahweh.

⁴³ Unya, gisusi ni Moises ang tanang trabaho. Nakita niya nga nabuhat ang tanan, sumala sa gisugo kaniya ni Yahweh. Ug gipanalanginan ni Moises ang mga Israelita.

Ang santwaryo nga gitukod ug gikonsagrahan

40 ¹ Misulti si Yahweh kang Moises: ² “Sa unang adlaw sa unang bulan, patindoga ang Balaang Pulo-anan, ang Toldang Tagboanan. ³ Ibutang didto ang Arka sa Kasabotan nga imong tabilan, ⁴ ug isulod ang kandelero. Ipahimutang niini ang mga suga, ⁵ ug ang bulawang altar sa insenso atubangan sa Arka sa Kasabotan. Ibitay ang tabil sa pultahan sa Toldang Tagboanan. ⁶ Ibutang ang altar nga sunogan sa mga halad atubangan sa ganghaan sa Balaang Pulo-anan, ang Toldang Tagboanan; ⁷ ang planggana sa tungatunga sa Toldang Tagboanan ug sa altar ug pun-ag tubig. ⁸ Ipahimutang ang patyo sa Balaang Pulo-anan ug itaod ang tabil sa pultahan sa patyo. ⁹ Dad-a ang sagradong lana, dihogi ang Balaang Pulo-anan ug aron naa niini. Ihalad ang mga galamiton aron mabalaan kini. ¹⁰ Dihogig lana ang altar ug ang tanang gamit; unya, konsagrahi ang altar ug mabalaan ni. ¹¹ Dihogi usab og lana ang planggana ug ang patonganan unya, ihalad. ¹² Dad-a si Aaron ug ang iyang mga anak sa pultahan sa Toldang Tagboanan ug siguroha nga nakaligo sila. ¹³ Sul-obi si Aaron sa balaang bistu ug dihogi sa lana. Dayon, ihalad siya aron maakong pari. ¹⁴ Dad-a usab ang iyang mga anak ug sul-obi sa mga kamsadentro. ¹⁵ Dihogi sila sa lana sama sa gibuhat alang sa ilang amahan, aron mapari sila nga mag-alagad kanako. Kining imong pagdihog maghimo nilang pari hangtod sa kahangtoran, sa tanang kaliwatan.”

¹⁶ Gibuhat ni Moises ang gisugo kaniya ni Yahweh. ¹⁷ Sa unang adlaw sa unang bulan, sa ikaduhang tuig, gipatindog ang Balaang Pulo-anan¹⁸ ug gipabarog ni Moises. Gibutang niya ang mga patonganan, ug ang mga tabla, gitaod ang mga balabag ug gipabarog ang mga haligi. ¹⁹ Gihaklap niya ang tolda ibabaw sa Balaang Pulo-anan ug ibabaw niini ang tabon alang sa tolda sumala sa gisugo ni Yahweh; ²⁰ gikuhang ang papan sa kasugoan ug gibutang sa

arka. Gibutang sab niya sa arka ang mga yayongan ug ang lingkoranan sa Pasaylo. ²¹ Gidala ang Arka sa Balaang Tolda ug gibutang ang tabil sa butanganan niini. Busa, gitabilan ang arka ni Yahweh sumala sa gisugo ni Yahweh ²² ug ang lamesa sa Toldang Tagboanan, gawas sa tabil sa amihanan sa Balaang Tolda,²³ diin gipahiluna atubangan ni Yahweh ang mga pan, ingon sa gisugo ni Yahweh. ²⁴ Gipahimutang usab niya sa Toldang Tagboanan ang kandelero atbang sa lamesa, sa habagatan sa Balaang Tolda ug ²⁵ ang mga suga atubangan ni Yahweh, sumala sa iyang gisugo. ²⁶ Gipahimutang niya ang bulawang altar sa Toldang Tagboanan atubangan sa tabil, ²⁷ diin gisunog ang humot nga insenso, ingon sa gisugo ni Yahweh. ²⁸ Gipahimutang ang tabil sa pultahan sa Balaang Tolda, ²⁹ ug ang altar sa halad-sinunog atubangan sa Balaang Tolda, sa Toldang Tagboanan ug gisunog didto ang pagkaon nga halad, sama sa gisugo ni Yahweh. ³⁰ Taliwala sa Toldang Tagboanan ug sa altar gipahimutang niya ang planggana ug gipunog tubig. ³¹ Didto manghugas si Moises, si Aaron ug ang mga anak sa ilang kamot ug tiil ³² matag sulod sa Toldang Tagboanan o matag duol sa altar, ingon sa gisugo ni Yahweh. ³³ Giayo pagpahimutang ni Moises ang patyo nga naglibot sa Balaang Tolda ug sa altar, ug ang tabil sa ganghaan sa patyo. Ingon niini ang paghuman ni Moises sa trabaho.

Gipangan-iya ni Yahweh ang santwaryo

• ³⁴ Unya, gilibotan sa panganod ang Toldang Tagboanan ug napuno sa himaya ni Yahweh ang Balaang Tolda. ³⁵ Dili makasulod si Moises sa Toldang Tagboanan tungod sa panganod nga milukop niini, ug sa himaya ni Yahweh nga milukop sa Balaang Tolda.

³⁶ Inigpataas sa panganod, magpadayon ang mga Israelita sa ilang panaw. ³⁷ Kon dili mopataas ang panganod, magkampo sila. Ug dili sila mogawas hangtod nga magpataas na usab ang panganod. ³⁸ Sa adlaw, molukop ang panganod sa Balaang Tolda; sa gabii, makakitag kalayo nga may siga ang tibukok kaliwatan sa Israel. Mao kini ang nahitabo sa tibukok nilang panaw.

• **40.34** Ang panganod timaan sa presensya sa Diyos. Human molabay ang kapid-an ka siglo, dihang ilang gisaulog ang pag-abli sa bag-ong Templo, ang panganod milukop ini (1 H 8:10). Ang panganod maoy motabon ni Jesus sa pagkausab sa iyang panagway ug

mao sab ang mosalipod niya sa iyang pagkayab sa langit.

Ang panganod nakig-uban sa katawhan didto sa kamingawan. Ang Diyos diha nila sa morag tago, apan tinuod nga paagi.